T.C.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

ANADOLU MASALLARINDA YER ALAN DEĞERLERİN OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE RESİM ANALİZİ YÖNTEMİ İLE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUBA ÇİÇEK

DİYARBAKIR – 2022

T.C.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

ANADOLU MASALLARINDA YER ALAN DEĞERLERİN OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE RESİM ANALİZİ YÖNTEMİ İLE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Tuba ÇİÇEK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Fatih YILMAZ

DİYARBAKIR – 2022

T.C

DİCLE UNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİYARBAKIR

Tuba ÇİÇEK tarafından yapılan "Anadolu Masallarında Yer Alan Değerlerin Okul Öncesi Dönemde Resim Analizi Yöntemi ile İncelenmesi" konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Temel Eğitim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesinin

Ünvanı Adı Soyadı

Başkan: Doç. Dr. Ayşe Derya KAHRAMAN……..

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Mehmet BARS……

Üye : Doç. Dr. Fatih YILMAZ.....

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 20/06/2022

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

…./...../20

Prof. Dr. Bahar BURTAN DOĞAN

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

BİLDİRİM

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi DÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Tuba ÇİÇEK

20/06/2022

ÖNSÖZ

Masal Masal İçinde, Dünya Masal İçinde…

Çocuğun ilk eğitimi aile içerisinde başlar. Çocukların okul öncesi eğitime başlamasıyla birlikte okul-aile iş birliğiyle ve öğretmen-aile-çocuk üçgeninde eğitim sistematik olarak devam eder. Eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitim dönemi yaşamın ilk 6 yılını kapsar ve çocuğun karakter ve ahlak gelişiminin büyük çoğunluğu bu dönemde oluşur. Çocuğun ahlak gelişiminde değerlerin öğrenilmesi büyük önem taşımaktadır. Değerlerin çocuğun gelişim düzeylerine uygun yöntemlerle ve içselleştirilmesi sağlanarak aktarılması gerektirmektedir. Okul öncesi dönemde çocukların gelişim düzeylerine uygun masallar anlatılması hayal dünyalarının gelişmesine katkı sağlamakla birlikte, masalların verdiği örtük mesajlar değerlerin öğrenilmesinde önemli bir noktadır. Masalların eğlendirici ve öğretici yanı çocukların değer kazanımını sağlamakta etkili bir yol olabilmektedir. Bu bağlamda bu araştırma Anadolu Masalları'nda çocuklara kazandırılması beklenen değerlerin okul öncesi dönem çocuklarında resim analizi yöntemi ile incelenerek değerlerin çocuklardaki yansımalarını görebilmek amacıyla yapılmıştır.

Tez çalışmam boyunca emeğini ve sabrını esirgemeyen, görüşleriyle beni aydınlatan, çalışmamın her aşamasında sonsuz desteğini hissettiğim ve danışmanım olmasından gurur duyduğum değerli hocam Doç. Dr. Fatih YILMAZ'a, desteğini ve katkılarını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BARS'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmamı uyguladığım Huzurevleri Anaokulu öğretmenlerinden çalışma sürecim boyunca her zaman desteğini hissettiğim Okul Öncesi Öğretmeni Emel DENİZ'e, Huzurevleri Anaokulu bünyesinde çalışan beni her zaman destekleyen mesai arkadaşlarıma ve tüm çalışanlarına teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca beni her zaman destekleyen ve yanımda olan aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Tuba ÇİÇEK

Diyarbakır – 2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ i

KISALTMALAR iv

ÖZET v

ABSTRACT vii

1.GİRİŞ 1

1.1.PROBLEM DURUMU 3
1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI 5
1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ 5
1.4.TANIMLAR 6
2.KURAMSAL ÇERÇEVE 8

2.1.DEĞER KAVRAMI 8
2.1.1.Schwartz Değerler Teorisi 9
2.1.2.Telkin Yaklaşımı 9
2.1.3.Değerleri Açıklama Yaklaşımı 9
2.1.4.Değer Analizi Yaklaşımı 10
2.1.5.Piaget Ahlaki Gelişim Kuramı 10
2.1.6.Kohlberg Ahlak Gelişim Kuramı 11
2.1.7. Psikanalitik Kurama Göre Ahlak Gelişimi 11

2.2.DEĞERLER EĞİTİMİ 12
2.2.1.Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitimi 13

2.3.MASAL 15
2.3.1.Masalların Dil ve Anlatım Özellikleri 17
2.3.2. Masal Anlatıcısının Özellikleri 19
2.3.3.Masalların Okul Öncesi Donem Çocukları İçin Önemi 20

2.4.OKUL ÖNCESİNDE ÇOCUK RESİMLERİNİN ÖNEMİ 22
2.5.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 23
2.5.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar 23

2.5.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar 27

3.YÖNTEM 30

3.1.ARAŞTIRMA MODELİ 30
3.2.ARAŞTIRMA GRUBU 30
3.3.VERİLERİN TOPLANMASI 31
3.3.1.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI 31

3.3.2.VERİ TOPLAMA SÜRECİ VE VERİLERİN ANALİZİ 32

3.5.NİTEL ARAŞTIRMADA GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK 34
4.BULGULAR 35

4.1.SES KAYITLARININ İNCELENMESİ VE RESİMLERİN YORUMLARI 35
5.TARTIŞMA 75

6.SONUÇ ve ÖNERİLER 83

6.1.SONUÇ 83
6.2.ÖNERİLER 89
6.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler 89

6.2.2. Masal Anlatıcılarına Yönelik Öneriler 89

7.KAYNAKLAR 90

8.EKLER 101

9.ÖZGEÇMİŞ 106

KISALTMALAR

DEY: Değerler Eğitimi Yönergesi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEGEP: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi

METK: Milli Eğitim Temel Kanunu

TDK: Türk Dil Kurumu

TTKB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

ÖZET

Anadolu Masallarında Yer Alan Değerlerin Okul Öncesi Dönemde Resim Analizi Yöntemi ile İncelenmesi

Tuba ÇİÇEK

Dicle Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Haziran – 2022

Danışman: Doç. Dr. Fatih YILMAZ

Bu çalışma Anadolu Masalları'nda yer alan değerlerin resim analizi yöntemiyle çocuklardaki farkındalık oluşturma düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma modellerinden temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırma grubu Diyarbakır ili Kayapınar ilçesi Huzurevleri Anaokulu'nda 5 yaş sınıfına devam eden 12 okul öncesi öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmada MEB Değerler Eğitimi yönergesi temel alınarak Anadolu Masalları seti içinde yer alan Okul Öncesi Masallarla İlgili Kazanımlar-Göstergeler Oyun ve Etkinlik Önerileri Kitapçığı'nda yer alan değerlerin çocuklardaki yansımaları incelenmiştir. Çalışmada çocuklara 12 masal anlatımı gerçekleştirilmiş, her masal anlatımı sonrasında çocuklardan resim yapmaları istenmiştir. Çocukların yaptıkları resim çizimleri sonrasında çizimlerini anlatmaları istenmiş ve anlatımları sırasında ses kayıtları alınmıştır. Çocukların yaptıkları çizimler ve alınan ses kayıtları araştırmanın verilerini oluşturmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında Anadolu Masalları'nda yer alan değerlerden çocuklarda görülmesi beklenen değerlerin çocuklara ulaşıp ulaşmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçları araştırmanın temel ve alt amaçları göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Çocukların dinledikleri her masaldan kendi iç dünyalarına, bulundukları çevreye, deneyimlerine ve dünyayı algılayış biçimlerine göre farklı farklı değerler konusunda farkındalıklar kazandıkları görülmüştür. Çocukların yaptıkları çizimlerde masal kahramanlarına veya masalda yer alan öğelere yer verdikleri, çocukların sözel anlatımlarında her masalda farklı değerlere ilişkin farkındalık kazandıkları ve anlatımlarında ifade ettikleri görülmüştür. Bulgular sonucunda çocukların paylaşma, arkadaşlık/dostluk, sevgi, misafirperverlik,

merhamet, sorumluluk, yardımlaşma/dayanışma, problem çözme, doğruluk/dürüstlük, aile kavramı, çalışmak, iyilik, nezaket, hoşgörü, saygı, alçakgönüllülük, bağımsız ve özgür düşünce, özgüven, tasarruf ve cesaret değerlerine ilişkin farkındalık kazandıkları görülmüştür. Anlatılan 12 masaldan 4 tanesinde çocuklardan yansıyan değerler Anadolu Masalları Kitapçığı'ndaki değerlerle paralel olduğu, 5 tanesinde çocuklardan yansıyan değerler ile görülmesi beklenen değerlerin paralel olmadığı, 4 masalda ise görülmesi beklenen değerlerin kısmen çocuklara yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Anadolu Masalları, Okul Öncesi.

ABSTRACT

Examination of the Values in Anatolian Tales in the Preschool Period with the Painting Analysis Method

Tuba ÇİÇEK

Dicle University

Institute of Education Sciences

Classroom Trainning Department

Master Thesis, June-2022

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Fatih YILMAZ

This study was carried out to determine the level of awareness raising in children by using the picture analysis method of the values in Anatolian Tales. In the study, the basic qualitative research design, one of the qualitative research models, was used. The research group consists of 12 pre-school students attending the 5-year-old class in the Nursing Homes Kindergarten in the Kayapınar district of Diyarbakir. In the study, based on the Ministry of National Education's Values Education directive, the reflections of the values included in the Preschool Tales-Related Acquisitions-Indicators Game and Activity Suggestions Booklet in Anatolian Tales set in children were examined. In the study, 12 tales were told to the children, and after each tale telling, the children were asked to paint. After the children's drawings, they were asked to explain their drawings and audio recordings were taken during their narration. The drawings made by the children and the sound recordings made constitute the data of the research. Content analysis method was used in the analysis of the data. In the light of the findings, it was examined whether the values expected to be seen in children from the values in Anatolian Tales reach children. The results of the research were examined by considering the main and sub-objectives of the research. It has been observed that children gain awareness of different values from each fairy tale they listen to, according to their inner world, their environment, their experiences and the way they perceive the world. It has been observed that children include fairy tale heroes or elements in the fairy tale in their drawings, and that children gain awareness of different values in each fairy tale in their verbal narratives and express them in their narratives. As a result of the findings, the children's sharing, friendship/friendship, love, hospitality, compassion, responsibility, cooperation/solidarity, problem solving, truth/honesty, family concept, work, kindness,

kindness, tolerance, respect, humility, independent and free thinking, self-confidence, It was seen that they gained awareness about the values of saving and courage. It has been concluded that the values reflected from the children in 4 of the 12 tales told are parallel to the values in the Anatolian Tales Booklet, the values reflected from the children in 5 of them and the values expected to be seen are not parallel, and the values expected to be seen in 4 tales are partially reflected on the children.

Keywords: Values Education, Anatolian Tales, Preschool.

1.GİRİŞ

Bireyin gelişimi doğum öncesi dönemden itibaren başlar ve yaşamın son dönemine kadar devam eder. Yaşamın ilk yıllarında bilinç düzeyi, karakter ve kişilik gelişimi oluşmaya başlar. Bireyin gelişimi fiziksel ve psikolojik olarak devam eden bir süreçtir (Kuru Turaşlı, 2007). Yaşamın ilk yılları, 0-6 yaş okul öncesi dönem, gelişimin hızla ilerlediği ve bireyin tüm yaşamında önemli bir role sahip kritik bir evredir. Okul öncesi dönem bireyin kişilik ve karakter gelişiminin oluştuğu evredir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013). Ahlak gelişimi, değer kavramı ve bilinç düzeyi bu dönemde oluşmaktadır. Oktay (2007), bu dönemde çocuğun ilk eğitimini aile içerisinde edindiğini belirtmiş, ailenin çocuğa sunduğu sosyal ve fiziksel ortamın önemini vurgulamıştır. Doğuştan gelen karakter yapısına ek olarak eğitim ile kişilik ve karakter gelişimi bu dönemde oluşmaya başlar. Okul öncesi dönemde çocuğa kazandırılan öğretiler ailenin yaşamsal düzeni içerisinde informal olarak, çocuğun bir eğitim kurumuna başlaması ile de toplumsal değerler ve ülkenin eğitim politikaları formal olarak çocuğa aktarılır.

Okul öncesi eğitim birçok farklı kaynakta farklı tanımlarla yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı 14. Milli Eğitim Şurası'nda okul öncesi eğitimi '0-72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı ve çevre imkanı sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini destekleyen, onları toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim süreci' olarak tanımlanmıştır (MEB, 1993). Ülkemizde okul öncesi eğitim kurumları 36-72 aylık süreci kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim sürecinde çocuğa milli ve toplumsal değerlerin kazandırılması, süreç boyunca çocuğun tüm gelişim alanlarının desteklenmesi hedeflenmiştir. Okul öncesi eğitimin Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarına ve toplumsal normlarına uygun olması gerekmektedir. Bu bağlamda okul öncesi eğitimin amaçları:

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,

2. Onları ilkokula hazırlamak,

3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,

4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (MEB, 2013).

Bu amaçlar doğrultusunda okul öncesi eğitimin, çocuklara bir fırsat eşitliği ve çocukların eğitim hayatına daha eşit imkanlarla başlamalarına olanak sağladığı söylenebilir. Okul öncesi eğitim programı gelişimsel ve bütüncül bir eğitim programı olarak, çocuğun gelişimini bir bütün olarak ele alır ve bilişsel, dil, sosyal ve duygusal, motor gelişim alanları ile öz bakım becerilerini bir bütün olarak ele alır. Program kazanım-göstergeler doğrultusunda çocukları bulundukları gelişim düzeylerinden ulaşabilecekleri en üst gelişim seviyesine ulaştırmayı hedeflerken, çocukların yaşadıkları çevresel koşulları ve bireysel farklılıklarını da göz önünde bulundurur (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi [MEGEP], 2016).

Gelişimin bir bütün olduğunu göz önüne aldığımızda bir gelişim alanını diğerinden ayırmak, sadece tek bir gelişim olanına odaklanmak doğru olmayacaktır. Gelişimin ilkelerine uygun olarak, okul öncesi eğitim döneminde, gelişimin bir bütün olduğunu, sürekli olduğunu ve genellenebilirliğinin yanında bireysel farklılıkları içinde barındırdığını söylemek mümkündür (MEGEP, 2009).

0-72 ay dönemini planlarken çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurarak bir süreç planlanmalıdır. Çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal doyuma ulaşabilmesi ve sağlıklı bir süreç yaşaması uygun çevre olanaklarına ve yaşam deneyimlerine bağlı olduğu bilinmektedir. Çocuğun edebiyatla ve sanatla buluşması, çocuğun zihinsel ve ruhsal gelişimini olumlu yönde destekleyecek zengin uyaranlar olarak görülür. Çocukların, çocuk edebiyatı ile ilk tanışması aile içerisinde gerçekleşir. Çocuğa anlatılan masallar, öyküler, ninniler çocuğun bilişsel, dil, sosyal- duygusal gelişimini desteklediği gibi aynı zamanda çocuğun hayal dünyasını da geliştirerek farklı bakış açıları geliştirmesine olanak sağlamaktadır.

Çocuğun sanatla tanışması ve iç içe olması da çocuğun gelişimini olumlu yönde desteklerken yine çocuğun farklı bakış açıları geliştirmesinde yardımcı olur. Çocukların alışkanlık, karakter ve düşünce yapılarının oluştuğu bu dönemde sanat ve çocuk edebiyatı çocuğun ihtiyacı olan uyaranları sunabilmektedir. Çocuğun ilk 6 yılında etkileşim kurduğu uyaranlar çocuğun değer yargılarının oluşmasını desteklemekte ve çocuğun kendi değer sisteminin oluşmasına yardımcı olmaktadır. Değer kavramının çocukta oluşması, çocuğun içinde bulunduğu topluma ve aileye göre şekil almaktadır. Ailenin sosyo-ekonomik durumu,

eğitim durumu, bulunduğu çevre ve çocuğa olan tutum ve davranışları çocukların değer yargılarının oluşmasında ilk basamak olduğu bilinmektedir.

1.1.PROBLEM DURUMU

Eğitim sistemimizin ilk basamağını teşkil eden okul öncesi eğitim hayati bir önem taşımaktadır (MEB, 1993). Sosyal bilimciler tarafından yapılan araştırmalarda okul öncesi eğitimi alan çocukların bağımsız düşünce, zihinsel, sosyal vb. alanlarda gelişimlerinin okul öncesi eğitimi almayan çocuklara kıyasla daha avantajlı olduğu görülmüştür (Gürkan, 2019). Okul öncesi dönem, çocukların zihinsel, duygusal, bedensel ve değer kazanımı açısından gelişimlerini sağlayan dolayısıyla çocukların kişilik gelişiminde önemli bir yeri olan eğitim kademesidir (Cevherli, 2014).

Kritik bir dönem olan okul öncesi dönemde çocuklar benmerkezcidir ve gerçeklikle hayali çoğunlukla ayırt edememektedirler (Yavuzer, 1999). Sever (2010)'e göre yazınsal eserler çocukların sağlıklı eğitim ortamına ulaşmasında önemli rol almaktadır. Masallar çocuklara adalet, iş birliği, arkadaşlık vb. kavramları öğütlemekle birlikte çocukların psikolojik ve kişisel gelişimine de katkı sağlamaktadır (Koç ve Radmard, 2017). Çocuklar sözle anlatamadıklarını resim diliyle anlatır (Çankırılı, 2018). Yavuzer (2013), resmin çocuğun kişilik özelliklerini yansıtan bir araç olduğunu, çocuğun öz algısını oluşturmada ve yansıtmada çocuklar arasında bireysel farklılıklar olduğunu ifade etmiştir.

Yaşamın ilk yıllarında çocukların gelişimleri okul öncesi eğitim almalarıyla ve zengin çevre uyaranlarıyla birlikte gençlik ve yetişkinlik yıllarında bireylere bir avantaj sağladığı bilinmektedir. Okul öncesi eğitimin çocuklara sosyal yaşam ve problem çözebilme becerileri kazandırdığı, tüm gelişim alanlarına hitap edip çocuğun gelişiminin desteklendiği bir dönem olduğu bu alanda yapılmış çalışmalarla ortaya konmaktadır. Okul öncesi eğitim çocuğu bir bütüncül eğitim programı kapsamında geliştirmeyi hedeflemektedir. Eğitim-öğretim dönemi boyunca uygulanan plan ve programlarla çocuğun bilişsel, sosyal-duygusal, dil gelişimi, öz-bakım ve motor becerileri alanlarında ulaşabileceği üst seviyeye ulaştırmak temel amaçtır.

Çocukların gelişimleri bir bütün olarak ele alındığında karakter ve ahlak gelişimini ayrı düşünmek mümkün olmayacaktır. Freud, çocuğun ahlak gelişiminin yaşamın ilk 6

yılında oluştuğunu ifade etmektedir. Bu açıdan ele alındığında bireyin edindiği ahlaki değerlerin temelleri okul öncesi dönemde atılmaktadır. Bireyin değerlerinin yaşadığı toplumdan bağımsız olamayacağı göz önünde bulundurulursa 0-6 yaş döneminde doğru ve etkili bir değerler eğitimi programının uygulanması gerekmektedir. Çocuğun bulunduğu yaş evresine uygun olarak eğitim yöntemi seçilmesi oldukça önemlidir. Çocukların edindikleri değerleri içselleştirmesi ve yaşamlarına uyarlaması değerler eğitimin temel amacı olmaktadır. Zengin uyaranlar sağlayan bir okul öncesi eğitim programı okul – aile iş birliği ile çocuğun değer sisteminin oluşmasında katkı sağlamaktadır.

Okul öncesi dönem çocuklarında gerçeklik ile hayal arasındaki çizgi çok incedir. Çocukların bu dönemde oynadıkları oyunlar, dinledikleri masallar/hikayeler hayal dünyalarının gelişmesinde destekleyici olmaktadır. Hayal dünyalarının zengin olması birçok gelişim alanında ilerlemelerine yardımcı olmaktadır. Masallar içerdiği özellikler bakımından çocukların hayal dünyalarının gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Çocuklar masalda yer alan kahramanlarla özdeşim kurabilmekte, konusu geçen olaylardan kendi yaşamlarına uygun olan çıkarımları yapabilmektedirler. Hayal dünyası gelişmiş bir çocuğun problem çözme, kavrama, sosyal yaşam becerileri kapsamında çocuğa avantaj sağladığı bilinmektedir. Çocukların dinledikleri masallarla özdeşim kurması, verilmek istenen mesajı alması beceri oluşumunu desteklemekle birlikte karakter oluşumu ve değer yargılarının içselleştirilmesinde masallar oldukça etkin bir araçtır.

Çocukların dil gelişimi yetişkinler kadar ileri düzeyde değildir. Sözcük dağarcığı ve yaşamsal deneyimleri henüz tam olarak yeterli olmadığından çocuklar kendilerini resim yoluyla ifade etmeye yatkındırlar. Çocuklar duygu ve düşüncelerini sözcüklerle ifade edemediklerinden iç dünyalarını, hayallerini, hislerini resme aktarmaktadırlar. Çocuklar resim yaparken içlerinden geldiği gibi çizmektedir ve bu da çocuklar hakkında yetişkinlere fikir vermektedir. Çocukların çizdikleri resimler ebeveyn ve eğitimcilere çocuğun düşünce bağlamı ve dinledikleri/gördükleri olaylar karşısındaki tutumu hakkında da bilgi verebilmektedir. Çocukların her şeyi çizdikleri ve iç dünyalarını yansıttıkları göz önünde bulundurulduğunda çocuğun ahlak ve değer yargılarının da resimlerine yansıdığı söylenebilir. Bu açıdan çocuk resimleri oldukça önem kazanmaktadır.

Okul öncesi eğitim bireyin tüm yaşamını etkilemektedir. Değer yargılarının oluşması ve içselleştirilmesi bu dönemde başlamaktadır. Çocukların edindiği değer yargılarında

dinledikleri masalların önemi yadsınamaz. Çocukların henüz davranış boyutu kazanmamış olan değerlerin çocuğa ne derece ulaştığını görebilmek adına resim önemli bir araçtır. Yapılan bu çalışmada değerler eğitiminde masalların etkileri araştırılmıştır. Masallarda yer alan değerlerin çocuklardaki yansımalarını görebilmek bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, MEB tarafından yürütülen Anadolu Masalları Projesi'nde yer alan değerlerin okul öncesi dönem çocuklarında resim analizini kullanarak etkilerini ve yansımalarını incelemektir. Bu temel amaca bağlı kalarak iki alt amaca cevap aranmıştır:

- Çocukların resim analizlerinde değerlere yer verme durumları ve değerlere ilişkin kazanımları nelerdir?
- Değerlerin çocukların sözel anlatımlarına etkileri ve anlatımlarında değerlere yer verme durumları nelerdir?

1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Milli Eğitim Bakanlığı 18. ve 19. Eğitim Şuralarında okul öncesi kademesinden başlayarak tüm eğitim kademelerinde değerlerin kazandırılması yönünde çalışmalar yapılması, çocukların toplumsal ve kültürel değerleri tanıması ve içselleştirmesi yönünde eğitimin tüm paydaşlarının birlikte çalışmasının önemini vurgulamıştır.

Çocuklarda tüm gelişim alanları bir bütün oluşturmakta ve değerler eğitimi de bu bütünün bir parçası durumundadır. Okul öncesi eğitim bütüncül eğitim alanının ilk basamağını oluşturmakta ve değerler eğitiminin bu dönemde verilmeye başlanmasında öğretmenlere büyük rol düşmektedir (Kozikoğlu, 2018).

Yasamın ilk 6 yılını kapsayan ve bireyin kişilik gelişimini etkileyen, yaşamsal deneyim ve berecilerin kazanıldığı okul öncesi dönemden itibaren çocuklar masal ve öykülerle tanışır. Bu edebiyat ürünleri çocukların deneyim kazanmasında oldukça önemli olduğu gibi gelişimleri göz önünde bulundurularak ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik olmalıdır (Fırat, 2012).

Okul öncesi dönemde çocuklar okumayı henüz bilmediğinden öykü ve masal kitaplarını içerdiği resimlerle tanır ve algılar. Kitaplarda yer alan illüstrasyonlar çocuğun zihinsel ve gelişimsel becerilerini geliştirmekte, algı gelişimine katkı sağlamaktadır. Kitaplarda yer alan illüstrasyonlar çocukların gelişim ve algı düzeylerine uygun olmalıdır (Şeref, 2008).

Çocuk bilinç altında olup biteni, yaşamsal deneyimlerini içinde barındırdığı duygu ve düşüncelerini kendisi veya çevresini algılayış biçimini yetişkinlerin uyarılarına ihtiyaç duymadan kağıda aktarabilmektedir (Artur, 2004 & Yavuzer, 2005).

Literatür taraması yapıldığında okul öncesi eğitimi alanında farklı yöntem-tekniklerle değerlerin çocuklara kazandırılması yönünde, masal ve masalın önemi hakkında çok sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Değerlerin çocuklara ulaştırılmasında masalların önemi literatürde açıklanmıştır. Çocukların kendini ifade etme yolu olarak resim çizdikleri bilinmektedir. Yapılan bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılması hedeflenen değerlerin masallar yoluyla çocuklara ulaştırılması hedeflenmiştir. Değerlerin çocuklara ulaşıp ulaşmadığını görebilmek adına resim çizdirme ve çizdiği resmini anlattırma yöntemi bu araştırmada uygulanmıştır.

Değerler eğitimi ile ilgili daha önce yapılmış araştırmalar incelendiğinde MEB Anadolu Masalları'nın değerler eğitimine katkısı yönünde bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın değerler eğitiminde alan yazına ve uygulanacak değerler eğitimi programlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4.TANIMLAR

Okul Öncesi Eğitim: 0 – 72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve birysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı ve çevre imkanları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, onların toplum ve kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim süreci (MEB, 1993).

Değer: Değerler, bireyin ya da diğer sosyal varlıkların hayatına yol gösterici ilkeler olarak hizmet eden, önem düzeyleri farklılık gösteren, ilgili durumlar ötesinde arzu edilen amaçlardır (Schwartz,1994; Akt. Ulusoy ve Arslan, 2014).

Değerler Eğitimi: Değerler eğitimi bireylerde; saygı, sevgi, sorumluluk, erdem, cesaret, inanç, azim, adalet ve bireysel disiplin gibi çok önemli ahlâkî ve medeni değerleri kazandırmayı amaçlamaktadır. Diğer taraftan, Değerler eğitiminin uzun vadeli amacı ise toplumda giderek daha büyük bir sorun haline gelen ahlâkî, etik ve akademik konularda yardımcı olmak ve dünyamızın daha güvenilir ve yaşanılır hale gelmesine katkı sağlamaktır (Altan, 2011).

Masal: Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekle yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebi tür (TDK, 2021).

2.KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.DEĞER KAVRAMI

Sosyal yaşam içerisinde toplulukların yaşamsal düzenleri değer yargılarına göre şekillenmektedir. Değişen ve gelişen dünya düzeni ile insanoğlunun yaşamı, hayata bakış açısı, düşünce ve değer yargıları da değişim göstermektedir. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, bu gelişmelere erişim kolaylığı ve yeni gelişmelerin gündelik hayat içinde yaygınlaşmasıyla birlikte günlük rutinlerin birer parçası haline gelmesi kültürel öğelerin yaşam içerisinde konumunu etkilemektedir.

Bilgiye ve bilimsel gelişmelere erişimin bu denli kolay olmadığı dönemlerde toplumların kendi içinde daha kapalı ve içe dönük bir sistemleri olduğu bilinmektedir. Teknoloji ve internet çağında yaşıyor olmamız, kültürlerin etkileşimini, kültürel öğelerin benzerliğinin veya farklılığının daha gözle görünür olması, insanlar arasındaki hızlı etkileşim ile değer yargılarına bakışımızı ve değer yargılarının önemini sorgulamamızı gerektirmektedir. Değer yargıları bireyden bireye farklılık gösterse de her toplumun kendi içinde genel geçer kabul edilen değer yargıları mevcuttur. Bu değer yargılarının oluşmasında rol oynayan etmenler arasında dini inanç, milli değerler, geleneksel öğeler sayılabilir (Ulusoy ve Arslan, 2014).

Değer sözcüğü sözlükte 'Bir ulusun sahip olduğu sosyal hayat, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet' olarak tanımlanmıştır (TDK, 2021).

Değerler, bireyin ya da diğer sosyal varlıkların hayatına yol gösterici ilkeler olarak hizmet eden, önem düzeyleri farklılık gösteren, ilgili durumlar ötesinde arzu edilen amaçlardır (Schwartz, 1994; Akt. Ulusoy ve Arslan, 2014). Kızılçelik ve Erjem (1994)'e göre değer bir sosyal grubun veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen; onların ortak duygu, düşünce, amaç ve menfaatini yansıtan genelleştirilmiş temel ahlaki ilke veya inançlardır (Kızılçelik ve Erjem, 1994).

Literatür taraması yapıldığında değer, ahlak, karakter gibi tanımların birbirleriyle bağlantılı ve birbirlerini tamamlar nitelikte olduğu görülmüştür. Bireylerde ve toplumlarda değer yargılarının gelişimi ahlaki gelişimlerle paralel olarak ilerlemektedir. Bu değer yargılarının öğretilmesi ile ilgili farklı açılardan ele alınmış kuramlar ve yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımlardan bazıları şunlardır:

2.1.1.Schwartz Değerler Teorisi

Schwartz; Güç, başarı, hedonizm, harekete geçirme, kendini yönetme, evrensellik, bağlılık, gelenek, uyum ve güvenlik olmak üzere 10 temel değer tipini içeren bir değerler yapısını öngörmüştür. Bu yapı içerisinde 56 değer mevcuttur ve bu değerleri iki boyutta gruplandırmıştır. İlk boyutta güvenlik, uyma ve geleneksellik değer tipleri muhafazacı yaklaşım olarak, özyönelim ve uyarılım ise yeniliğe açıklık olarak adlandırılmıştır. İkinci boyutta ise evrensellik ve iyilikseverlik değer tipleri özaşkınlık, güç ve başarı ise özgenişletim olarak adlandırmıştır (Kuzu, 2015).

2.1.2.Telkin Yaklaşımı

Telkin yaklaşımına göre; değerler eğitiminde amaç toplum için önem arz eden değerlerin bireylere kazandırılması ve devamlılığının sağlanmasıdır, yani tecrübe ve yaşantılar sonucunda elde edilen değerlerin doğru kabul edilip yeni nesillerin de bu değerleri benimsemeleri beklenmektedir. Bu beklenti doğrultusunda, yaklaşımın savunucularına göre toplumsal kültürün devamlılığının sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulan değerlerin açıklanmasına ya da analiz edilmesine gerek yoktur. Bu yöntem ile sosyal öğrenme teorisinin pedagoji anlayışı önemsenir. Davranışçı yaklaşımın da izlerinin görüldüğü telkin yaklaşımında özellikle okul öncesi dönem çocuklarında istenen davranışın kazandırılması ve sürekliliğinin sağlanması amacıyla kullanılacak yöntem ve tekniklerin etkileri düşünüldüğünde değerlerin kazandırılması sürecinde bu yaklaşımın okul öncesi dönem çocuklarında etkili olabileceği düşünülmektedir (Fidan Dal, 2018).

2.1.3.Değerleri Açıklama Yaklaşımı

Değerleri açıklama yaklaşımı, 1960 ve 1970 yılları arasında bireyselliğe verilen önemin artmasıyla beraber, çocuklara bütün değerlerin öğretilmesi yerine çocukların kendi değerlerini açıklamaları, kendi değerlerinin farkına varmalarının önemli olduğu

düşüncesinin hakim olduğu bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda öğrencilerin değerleri açıklama faaliyetleri, sırasıyla üç aşamada gerçekleşmektedir. İlk adım seçme aşaması; öğrencinin seçim yapmaya cesaretlendirildiği, seçeneklerle yüzleştirilerek alternatifleri görmelerine yardım edildiği, ikinci aşama olan ödüllendirme; öğrencinin seçimlerinin diğer öğrenciler tarafından onaylanmasının gerçekleştiği, üçüncü aşama davranma; öğrencinin seçimlerine göre hareket etmesinin teşvik edildiği, benzer durumlarla karşılaştıklarında aynı tepkiyi göstermeleri için yardım edilen aşamadır (Fidan Dal, 2018).

2.1.4.Değer Analizi Yaklaşımı

Değer analizi yaklaşımı, değer öğretiminde bilimsel düşünme basamaklarının kullanıldığı bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım öğrencinin gerçek ya da kurgulanmış bir sorunla karşılaştığında duygusallık içermeden, akılcı ve mantıksal düşünme becerilerini kullanarak sorunu çözüme kavuşturmaya çalışmasına dayanmaktadır. Bu yaklaşımda, sosyal problemleri içeren olaylar doğrudan ya da hikâyeler yoluyla ele alınarak incelenir, neden-niçin-nasıl sorularının cevapları ele alınarak sosyal olaydaki benzerlik ve farklılıklar analiz edilir. Bu sebeple değer analizi yaklaşımıyla değer öğretimi yapılırken çocuğun yaş, gelişim özellikleri ve bireysel farklılıkları dikkate alınarak tasarlanmış öğrenme süreçleri yaklaşımın başarılı olmasını sağlayacaktır (Fidan Dal, 2018)

2.1.5.Piaget Ahlaki Gelişim Kuramı

Piaget'e göre ahlak gelişimi, bilişsel gelişime paralel olarak gelişir ve ilerler. Bireyde bilişsel gelişime etki eden faktörlerin ahlak gelişimini de etkilediğini savunur. Ahlak gelişiminin üst düzeyde gelişim gösterebilmesi bilişsel gelişimde üst düzeyde gelişim sonucu oluşur, ancak üst düzey bilişsel gelişimin olması üst düzey ahlak gelişimi için yeterli değildir. Piaget ahlak gelişimini *ahlak öncesi evre, dışa bağımlı ahlak, ahlaki özerklik* olmak üzere üç evrede incelemiştir.

Ahlak Öncesi Evre (0–5 Yaş): Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre Duyusal Motor ve İşlem Öncesi Dönem'e denk gelmektedir. Çocuklar yetişkin otoritesine körü körüne bağlıdır.

Dışa Bağımlı Ahlak Evre (6–10 Yaş): Kurallara mutlak uyum temel özelliktir. Otorite kuralları koyar ve bu kurallar sorgulanamaz. Kurallara uymamak cezayı gerektirir. Davranışın niyeti sorgulanmaz, nesnel olan sonuç önemlidir.

Ahlaki Özerklik Evresi (11 Yaş ve Üzeri): Bu evrede çocuklar kuralların insanlar tarafından konan basit şeyler olduğunu, isteğe ve faydaya göre değişebileceğini anlarlar. Bir kural çiğnenmişse sonuç değil neden ve niyet önemlidir. Nesnel sorumluluk önemini yitirir ve öznel sorumluluk ön plana çıkar (MEGEP, 2016).

2.1.6.Kohlberg Ahlak Gelişim Kuramı

Kohlberg'e göre ahlaki gelişim evreleri düzenli bir sıra izlemektedir. Bir evre tamamen sindirilmeden bir sonraki evreye geçilemez. Evreler arası ardışıklık vardır ve geriye dönülemez. Bilişsel gelişim ahlaki gelişimin ön koşuldur ancak yeterli değildir. Empati olmadan ahlaki gelişim söz konusu değildir. Kohlberg ahlaki gelişimi *Gelenek Öncesi Düzey, Geleneksel Düzey, Gelenek Sonrası Düzey* olmak üzere üç düzey ve altı aşamada açıklamıştır: *Gelenek Öncesi Düzey: Ceza ve İtaat Eğilimi; Saf Çıkarcılık* aşamalarıdır. *Geleneksel Düzey: İyi Çocuk Eğilimi; Kanun ve Düzen Eğilimi* aşamalarıdır. *Gelenek Sonrası Düzey: Toplumsal Sözleşme Eğilimi; Evrensel Ahlak İlkeleri Eğilimi* aşamalarıdır (MEGEP, 2016).

Piaget'in bilişsel gelişim kuramıyla bağlantılı olarak açıklamış olduğu ahlaki gelişimi yine bilişsel temelli açıklayan Kohlberg'e göre ahlaki değerler başkalarının söylemiyle değil, kişinin kendisinin zihinsel gelişimine göre ilerleme gösteren akıl yürütme süreçleri sonucunda ortaya çıkmaktadır. Okul öncesi dönemde değerleri kazandırma sürecinde kullanılan yöntem ve tekniklerin çocuğun gelişimsel özellikleriyle uyumlu olması gerekmektedir (Fidan Dal, 2018).

2.1.7. Psikanalitik Kurama Göre Ahlak Gelişimi

Ahlak gelişimi konusunda ilk açıklama yapanlardan biri olan Freud, bireyin psiko-seksüel evre adı verilen yaşamın ilk beş yılında kişilik ve ahlak gelişiminin önemli bir kısmın tamamlandığını ifade etmektedir. Ericson Freud'un aksine ahlak gelişimini ilk beş yıl ile sınırlı tutmamış, yaşam boyu devam ettiği görüşünü ortaya koymuştur. Freud'un süperego gelişimi Ericson'un 4-6 yaşlar arasındaki 'Girişimciliğe Karşı Suçluluk' evresine denk

gelmektedir. Bu dönemin sağlıklı bir şekilde atlatılması çocuğun ahlak gelişimi açısından oldukça önemlidir (Çın, 2021).

Freud'un kişilik gelişimi id, edo ve süper ego olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. İlkel dürtülerden oluşan id ile gerçeklik algısını sağlayan ego kişiliğin gelişmesinde etkindir. Sosyal kabullerin benimsenmesi ve içselleştirilmesi süper ego ile mümkündür. İd ile süper ego arasında dengeyi ego sağlamaktadır. İlk adımı ailede atılan değerlerin öğrenilmesi süper egoyla mümkün olur (Erdiller, 2014 ve Başal, 2007).

Çocuk gelişiminin farklı evrelerden oluştuğunu ilk vurgulayan kişi Freud olmuştur. Bu evrelerin her birinde çocuğun farklı ihtiyacı ve beklentileri vardır. Çocuğun içinde bulunduğu evreye ilişkin çözümlemeler yapması ve mücadele etmesi gerekmektedir. Bu mücadeleler masal-çocuk ilişkisini belirlemektedir. Masallar bilinçaltının bilince dönüştürülmesi ve çocuğun içinde bulunduğu gelişim evresine göre hangi meselelerle uğraştığını anlamasına yardımcı olur. Bu noktada Psikanalitik kuram metnin içerdiği bilinçdışı fanteziyi, metin ile yazar ve metin ile okuyucu arasındaki ilişkiyi anlamlandırmaya yardımcı olur (Parmaksız, 2020).

2.2.DEĞERLER EĞİTİMİ

Değerler eğitimi, bireyleri yaşadıkları toplum içerisinde ihtiyaç duydukları, kendileri için önemli gördükleri değerleri benimsemesi ve yaşam içerisinde davranış biçimine dönüştürmesi ile gelişen süreçtir (Alpöge, 2018; Ulusoy ve Arslan, 2014). Bireylerde ve toplumlarda ahlak ve değer yargıları gerek formal (resmi bir eğitim programı olan yöntem) eğitim yoluyla gerek informal (geleneksel ve resmi bir eğitim programı olmayan eğitim yöntemi) eğitim yoluyla oluşur.

Bireylerin ve toplumların kıymet verdikleri, önemli olarak atfettiği niteliklerin 'değer'li sayılabilmesi, bu değerlerin öğretilmesi, nesilden nesile aktarılabilmesi ile mümkündür. Değerler eğitimi nesiller arası aktarımı geçmiş, bugün ve gelecek arasında bir köprü vazifesi görmesi ve nesiller arasında bağlantı kurması sebebiyle önemli bir kavramdır. Değerler eğitiminde aile, okul, toplum yapısı, medya (çizgi film, programlar, sosyal medya vb.), kitaplar önemli rol oynamaktadır. Değerlerin aktarımında bireylerin yaşantısı içerisinde aktif olarak maruz kaldığı durumlar değer yargılarını belirlemede etkin rol oynamaktadır.

Geleneksel yapı, kültürel değerler (düğün, taziye, kutlama, yaşam tarzı vb. ritüeller), evrensel değerler (insan hakları, yaşamsal öğeler vb.) her toplum içinde farklılık gösterse de evrensel genellemeler de mevcuttur. Bu genellemeler ile değerlerin korunması ve öğretiminin nasıl olması gerektiği sorusu önem kazanmaktadır Ulusoy ve Arslan, 2014).

2.2.1.Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitimi

Okul öncesi eğitim programı, MEB eğitim programı hedef ve amaçlarına uygun, milli ve toplumsal değerleri benimsemiş birer vatandaş yetiştirmeyi hedefleyen ilk öğretim basamağıdır (MEB, 2013). Okul öncesi eğitim ilk olarak ailede başlar ve çocukların aileleri aracılığıyla gelişim alanları desteklenir. Çocuğun ilk değer kavramı ve değer yargıları ailede oluşmaya başlar. Çocuğun bu dönemde ihtiyaçlarının doğru ve etkili karşılanması, gelişim basamaklarına uygun hareket edilerek karakter ve bilinç eğitiminin verilmesi çocuğun gelecek yaşantısının şekillenmesinde önemli bir adımdır. Okul öncesi eğitimde temel hedef sonuç değil süreçtir (MEB, 2013). Çocuğun eğitim süreci boyunca edindiği deneyimler, içselleştirdiği değer yargıları, geliştirdiği becerileri çocuğun ileriki yaşamında nasıl bir birey olacağı yönündeki ilk ve en önemli basamaktır (MEB Değerler Eğitimi Yönergesi [DEY], 2013).

Talim ve Terbiye Kurulu Başkalığı (TTBB) tarafından 18 Temmuz 2017 yılında yayınlanan genelgede değerler eğitiminin amacı öğrencilerin kendilerini güven içerisinde hissettiği, sevgi ve saygıya dayalı bir sınıf ortamında eğitim görmesi, toplumsal bağın oluşturulması vb. gibi temel hedeflerin tüm yaşamı kapsayan bir olgu olarak ifade edilmektedir. 18. ve 19. Milli Eğitim Şura Kararları incelendiğinde değerler eğitiminin okul öncesi eğitim kademesinden başlayarak tüm eğitim kademelerinde öğretmenlerin hizmet içi eğitimlere alınarak müfredat programında aktif ve örtük olarak yer alması ve çocuklara aktarılmasını sağlamanın önemi vurgulanmış ve bu yönde kararlar alınmıştır.

Türkiye'de okul öncesi eğitim programında kazandırılması temel olarak hedeflenen 27 tane değer belirlenmiştir. Bu değerler; sevgi, sorumluluk, saygı, hoşgörü/duyarlılık ,özgüven, empati, adil olma, cesaret, liderlik, nazik olmak, dostluk, yardımlaşma/dayanışma, temizlik, doğruluk/dürüstlük, aile birliğine önem verme, bağımsız ve özgür düşünebilme, iyimserlik, estetik duyguların geliştirilmesi, misafirperverlik, vatanseverlik, iyilik yapmak,

çalışkanlık, paylaşımcı olmak, şefkat/merhamet, selamlaşma, alçakgönüllülük, kültürel mirasa sahip çıkma, fedakârlık (DEY, 2013).

MEB tarafından bir yıllık eğitim-öğretim süreci boyunca değerler eğitimi kapsamında her ay bir değerin ele alınması, müfredatta açık ve örtük olarak işlenmesi, belirlenen değerin çocuklara kazanım olarak aktarılması hedeflenmektedir. İşlenecek olan değerlerin sırası il/okul müdürlüklerine bırakılmıştır (DEY, 2013). Diyarbakır ilinde 2020-2021 eğitim-öğretim süreci içerisinde okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılması ön görülen değerler aylara göre şöyle belirlenmiştir: Ekim–sorumluluk; Kasım–saygı; Aralık–sevgi; Ocak–yardımlaşma; Şubat–iyilik/hoşgörü; Mart–dürüstlük/doğruluk; Nisan–barış; Mayıs–özgüven.

1739 Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer aldığı üzere eğitim programları devletlerin kendi siyasal, kültürel ve milli benlikleri vb. gibi ögeleri bireylere doğru bir şekilde aktarmak, devamlılığını sağlamak adına yapılan çalışmalardan oluşur. Bu bağlamda her devletin eğitim politikaları milli, dini ve kültürel değerler kapsamında şekillenir. Okullar değerler eğitiminin anlaşılması ve doğru aktarılması açısından etkili bir bağlamdır (Milli Eğitim Temel Kanunu [METK], 1973). Çocuklar, bu programlar sayesinde değer kavramlarıyla erken yaşlarda tanışacak, kendi akran grupları içinde çeşitli masal, hikâye ve oyun etkinlikleri yoluyla, değer kavramlarını geliştirebileceklerdir. Değerler yaşantıyla öğrenildiğinden, çocuklar için uygulanacak programda bu kavramların davranışsal uygulamalarının da bulunması gerekmektedir. İşte bu nedenle, sosyal bir ortam olarak okullar, çocukların değerleri çevrelerinden gördükleri tepki ve yorumlarla, davranış boyutuna taşımasına olanak verir.

Öğretmenler, eğitim sisteminde birincil kaynak olarak öğrencilerin değerler eğitimi ile ilgili doğru kararlar verip kararları uygulama noktasında merkezi bir konuma sahiptirler. Öğretmenlerin eğitim süresince aktif olması, devlet ve çocuk arasında bir köprü görevi görmesi nedeniyle öğretmenin kendi değer sistemini ülkenin değerleriyle donatarak ve içselleştirerek öğrencilere doğru bir örnek teşkil etmesi gerekmektedir. Öğretmen, öğretim faaliyetlerinde uygulanması beklenen değerleri ve bunları öğrencilere nasıl kazandırılacağını bilmiyorsa; değerler eğitimi alanında, öğrencilere iyi bir model değil, tam aksine mevcut değerlerin körelip zamanla yok olmasına sebep olabilir (Eren, 2018).

Çocuklar henüz anne karnında iken, anne ve babasının kendisine gösterdiği ilgi ve sevgiyi hissetmekte ve tepkilerini buna göre şekillendirmektedirler (Bostan, 2014). Gerek anne karnında gerekse ilk çocukluk döneminde gördüğü değer duyguları ile çocuk, olumlu bir kimlik ve benlik algısı geliştirdiği için, aile kurumunun iyi ve sağlıklı olması, çok önemlidir. Anne baba arasındaki olumlu ve kaliteli ilişki ile çocuğun değer yargıları arasında sıkı bir bağ olduğu ifade edilir. Bu sebeplerden ötürüdür ki okul öncesi dönemde çocuğun eğitimi konusundaki en büyük görev aileye düşmektedir. Okul öncesi dönemde, çocuğa dış dünyayı tanıma olanağı veren, ona çeşitli alışkanlıklar, tutumlar ve değerler kazandıran temel kurum ailedir. Çocuk, aile içinde bu gerekli deneyimleri kazanırken, olanaklar ölçüsünde gidebileceği okul öncesi kurumlarda da bu deneyimlerini pekiştirme ve zenginleştirme fırsatını bulur.

2.3.MASAL

Masallar halk edebiyatı ürünlerinden nesilden nesile aktarılan sözlü edebiyat ürünlerindendir. Masal sözcüğü sözlükte 'Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebi tür.' olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Bu tanım göz önüne alındığında masallar halkların geleneklerine ve hayallerine dayalı, abartılı öğelerin yer aldığı sözden söze aktarılan ürünlerdir. Sözlü dil masalların en önemli aktarım aracıdır. Günümüzde masallar yazıya aktarılmış olsa da masalların bizlere ulaşmış olmasını sözel iletişime borçluyuz.

Sakaoğlu (2016), masalı 'Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.' olarak tanımlamaktadır. Kuş (1992) ise "Masal, olağanüstü bicimde, bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen kişiler ve varlıklarla ilgili olayların çarpıcı şekilde anlatılmasıdır." şeklinde tanımlamıştır.

Masallar her yaşa hitap eden ve sınırsız bir hayal gücü ürünü olan kendi içerisinde bir felsefesi olan bir edebiyat türüdür (Örge Onuk, 2012). Pertev Naili Boratav ise 'Nesirle söylenmiş, dinlik ve büyülük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeklerle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan, kısa bir anlatı' olarak tanımlamaktadır (Helimoğlu Yavuz, 2013).

Tanımlar incelendiğinde masalların bir hayal ürünü olduğu, gerçeklikten kopuk bir anlatı türü olduğu görülmektedir. Masalların hayal ürünü olmaları içerisinde barındırdığı öğelerin de abartılmasına etki etmektedir. Bilinmeyen bir zamanda, bilinmeyen bir mekanda geçen anlatının hayal dünyasında abartılarak anlatılması kaçınılmaz olabilmektedir. Helimoğlu Yavuz (2013), masal olaylarının toplumsal bir gerçekten kaynaklandığını ifade etmektedir. Gültekin (2010) masalları toplumsal tecrübe ve gözlemlerin, geleceğe olan beklentilerin yer aldığı, başında ortasında ve sonunda bazı kalıp cümlelerin yer aldığı, sözlü olarak aktarılan ve kahramanlarının duygularının yansıtıldığı, eğlendirmek ve öğüt vermek gibi hedefleri olan anlatı türü olarak ifade etmiştir.

Sözlü edebiyatın temel öğelerinden olan masal, anlatıcının içinde bulunduğu topluma ve sosyal yapısına bağlı olduğu söylenebilir. Toplumsal gerçekliğe dayanan masalların zaman içerisinde anlatıcıya bağlı olarak, anlatıcının dil ve hayal gücünün zenginliğine göre masallar günümüzdeki formunu almıştır. Masallar sözlü edebiyat ürünü olmasının yanı sıra zaman zaman yazılı olarak da günümüze ulaştırılmıştır. Yazılı ve sözlü olarak masalların zaman içerisinde değişime uğramış olabileceği mümkündür ancak masalların temel kemik yapısının bozulmadan bizlere ulaştığı bilinmektedir.

Masalların tanımlarından yola çıkarak masalın özellikleri hakkında ulaştığımız bulgular şunlardır:

- Masallar yazarı kesin olarak bilinemeyen anonim eserlerdir.
- Masal içerisinde olağanüstü varlıklar (cin, peri, dev vb.) olabilir.
- Halkların geleneklerine dayanan, nesiller arası çoğunlukla sözlü, zamana zaman da yazılı olarak bir edebi türdür.
- Her masal kaynağını bir gerçekten alır.
- Masalların başında/ortasında/sonunda kalıp cümleler ve tekerlemeler yer alır.
- Ait olduğu toplumun izlerini taşır ve sözlerde yöresellik görülebilir.
- Masallarda bir öğüt verme, kıssadan hisse çıkarma durumu söz konusudur.
- Genellikle mutlu sonla biter (Senek, 2018; Korucu. 2019; Örge Onuk, 2012; Helimoğlu,2013).

Masallar halk edebiyatının bir ürünü olarak karşımıza çıkmakta ve kendi biçimsel özelliğine göre bölümlerden oluşmaktadır. Sakaoğlu (2016) masalları kalıp sözler/formelleri başlangıç(giriş), bağlayış(geçiş), benzer durumlarda kullanılan formeller, bitiş, çeşitli formel

unsurlar olmak üzere beş başlıkta incelemiştir. Oğuzkan (2013)'a göre masallar genel olarak üç bölümden oluşmaktadır: Döşeme(giriş), gövde(gelişme) ve sonuç. Oruç (2020) masalı 5 bölümde incelemiştir: Döşeme, serim, düğüm, çözüm ve dilek. MEB Anadolu Masalları (2019) kitabında Sakaoğlu (2010) ve diğer kaynakları esas alarak masalda yer alan formelleri beş bölümde ele almıştır: Başlangıç(giriş), bağlayış(geçiş), benzer durumda kullanılan formeller, bitiş formelleri, çeşitli formel unsurlar.

2.3.1.Masalların Dil ve Anlatım Özellikleri

Masalın özellikleri incelendiğinde anonim ve sözel anlatım eseri olması ve ait olduğu bölgenin izlerini taşıması sebebiyle anlatım dilinin yerel ve yalın olduğu görülmektedir. Masalların toplumsal gerçekliklerden ortaya çıkması sebebiyle içinde bulunduğu toplumun dil yapısından etkilenmesi oldukça olağandır. Sözlü anlatım ürünü olması konuşma dilinin zenginliğini içinde barındırmaktadır. Masalların genellikle tekerleme ile başlaması dinleyicinin dikkatini çekebilmektedir (Helimoğlu, 2013; Topbaş, 2015).

Helimoğlu Yavuz (2013), masal metinlerinde yer alan anlatım unsurlarını şöyle sıralamaktadır: tezlik-sürerlik-yaklaşma bildiren fiiller, ses taklidi sözcükler, deyimler, atasözleri, benzetmeler, hayır dualar-beddualar ve tekerlemeler. Masal unsurlarının varlığı ve aktarımı sadece toplumun özelliklerini barındırmaz. Kadın/Erkek anlatıcının dile hakimiyeti, yerel dili kullanması ve anlatım yöntemi gibi birçok özelliğe bağlıdır. Anlatıcının kahramanları betimlemesi, duygularını yansıtması, zaman ve mekan hakkındaki betimlemeleri, tekerleme çeşitliliği gibi unsurlar masalın anlatımını ve aktarımını sağlamadaki önemli araçlardandır.

Asutay (2013), masalların hayal ürünü olduklarını, öğelerinin olağanüstü özellikler içerdiğini, yazarının bilinmediği ve dilden dile anlatılan sözlü edebiyat ürünü olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca masalların sonunda her zaman iyilerin kazandığı gibi didaktik özellikler içeren bir anlatım unsuru olduğunu belirtmiştir.

Oğuz (2008), masallarda iyi-kötü/doğru-yanlış çatışmaları sıkça yer alır. İyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır ve genellikle kadın anlatıcılar tarafından miş'li geçmiş, şimdiki veya geniş zaman dili kullanılarak anlatılır. UNESCO 17 Ekim 2003 yılında 'Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ni imzalamıştır. Bu sözleşmeye göre

sözlü anlatım ve gelenekler somut olamayan kültürel miras olarak tanımlanmıştır. Bu miraslardan biri de masallardır. Anadolu Masalları'nın derlenmesinde ve dijital ortama aktarılmasıyla korunması ve daha geniş kitlelere ulaşılması hedeflenmiştir.

Fırat (2012), geçmişte masal anlatımlarının 'masal anaları' tarafından gerçekleştiğini, masal anlatımlarının anlatıcının dil özelliklerine göre değişiklik gösterdiğini ifade etmiştir. Anlatıcının özelliklerini yansıtan masalların yazıya geçirilmesiyle değişikliğe uğradığını, çünkü masalda önemli olanın konu değil anlatıcı olduğunu belirtmiştir. Masallarda yer alan tekerlemeler, uyaklı ifadeler, deyimler, ikilemeler ve diğer öğeler çocukların dil becerilerini geliştirmeye yönelik bir öğrenme ortamı sunmakla birlikte çocukların söz varlığını geliştirmeye yardımcı olmaktadır (Altuntaş, 2017).

Masallar çocuk edebiyatında önemli bir role sahiptir. Akıcı ve kulağa hoş gelen bir dili olması ve söyleniş özellikleri incelendiğinde estetik yönü ortaya çıkmaktadır. Halk dilinde yıllarca sözlü olarak anlatılması bu estetik yönü desteklemiştir. Masallarda yer alan üslupların etkililiği hem yetişkinler hem çocuklar için çok yönlü bir eğitim aracı olmasını sağlamıştır (Arıcı, 2016).

Boratav, masalların anlatıldığı ülkenin/bölgenin dil yapısını içinde barındırdığını, masal anlatıcılarının dili kullanma becerileri ile çocukların ilgisini çekmeyi başardıklarını söylemiştir. Çocuklara dilin inceliğini öğretmekte masalların katkısının önemli olduğunu ifade etmektedir (Önkol, 2015).

Masallar anonim olan sözlü edebiyat ürünüdür. Anonim olması, dilden dile sözlü anlatımlar olması, ortaya çıktığı toplumun dil özelliklerini taşıması ve anlatıcının anlatım yöntemi ile sürekli değişime uğrayabilmektedir. Masalların içerdiği dil özellikleri incelendiğinde kulağa hoş gelen tekerleme ve uyakların olması dinleyicinin dikkatini ve ilgisini çekmektedir. Özellikle çocukların ilgisini çekmesi, yaşlarına uygun olarak anlatım özellikleri içermesi çocuğa görelik açısından önemli bir noktadır. Verilmek istenen mesajın açıkça verilmesi, didaktik olması ve bunu kendine has bir dil ve anlatım yöntemi ile yapmasıyla masallar eğitimsel olarak önemli bir araçtır. Çocukların dinledikleri masallarla özdeşim kurmaları ve verilmek istenen mesajın bilinçaltıyla çocuğa ulaşması masalların kendine özgü yapısıyla mümkündür.

2.3.2. Masal Anlatıcısının Özellikleri

Masallar sözlü halk edebiyatının bir türüdür. Masallar yazıya aktarılmadan önce dilden dile anlatılarak günümüze kadar ulaşabilmiştir. Abartılı öğeler, betimlemeler, didaktik yönü ve içinde bulunduğu toplumun özelliklerini barındırıyor olması sebebiyle masalların dinleyici üzerinde etkili olabilmesinde masal anlatıcısının anlatım tarzı oldukça önem kazanmaktadır. Masal anlatıcısının dile hakim olması, yerel dilin özelliklerini kullanabilme becerisi anlatımın akıcı ve dinleyicinin ilgisini çekebilmesini sağlamaktadır. Önkol (2015), masal anlatıcısını sıradan bir kişi değil, anlatımını sanatsal bir şekilde icra eden usta bir sanatçı olarak ifade etmektedir. Masal anlatımı sanatını icra ederken anlatıcının hafıza ve ezber yeteneği oldukça önemli rol oynamaktadır (Sarıtaş, 2009).

Tolstoy, masal anlatımındaki sanatsal eylemi 'İnsanın bir zamanlar hissettiği bir duyguyu kendinde canlandırdıktan sonra, bu duyguyu başka insanların da aynı şekilde hissedebilmesi için hareket, ses ya da sözcükler aracılığıyla aktarılması' olarak tanımlamaktadır (Moran, 2012). Bir zamanlar anonim olarak oluşturulan bir metin, anlatıcının zihninde muhafaza olur. Yapılan araştırmalar, anlatıcının hafızası ne kadar kuvvetli olursa olsun, metnin hiçbir zaman aynı kişide sabit bir şekilde kalmayarak, her anlatımda mutlaka değişime uğradığını göstermektedir. Anlatıcının anlatım sırasındaki ruh hali, psikolojik durumu, dinleyici yapısı gibi özellikler metnin değişmesine, genişlemesine/kısalmasına sebep olabilmektedir (Sokolov, 2009).

Masal anlatımları geçmişte genellikle kadınlar tarafından, köydeki yaşlı kadınlar, gerçekleştiği için anlatıcılara 'masal anaları' denmektedir. Masal anaları bir ocağın başında veya evin avlusunda oturur, köy sakinleri de onların yanına oturur ve geleneksel masalları dinler (And, 2003). Masal, sözlü kültür aracıdır ve günümüz masal anlatıcıları sözlü gelenek içerisinde yetişmemiş bireylerdir. Bu nedenle masal anlatıcılığının tarihsel gelişiminde kendiliğinden gerçekleşen bu öğrenme sürecini, günümüz anlatıcıları bu alanda aldıkları eğitimlerle gerçekleştirebilmektedirler. Kişinin sahne deneyimi, sesini, jest ve mimiklerini, bedenini aktif olarak sahnede kullanabiliyor olması masal anlatımını etkili ve verimli kılmaktadır (Topçam, 2019). Masal anlatıcısının dini inancı, eğitimi, kişisel özellikleri, beden dilini kullanması ve anlatım ortamındaki duruş şeklinin masal anlatımında etkisi görülmektedir (Önkol, 2015).

Masal anlatıcısının etkili bir anlatım gerçekleştirebilmesi; nefesini doğru kullanabilmesine, geniş kelime haznesine sahip olmasına ve dili doğru kullanabilmesine

bağlıdır. Anlatımın gerçekleştiği mekanın özelliği, dinleyici kitlesi, anlatım öncesi anlatıcının hazırlık yapmış olması gibi etkenlerin önemi oldukça fazladır (Oruç ve Çağır, 2020).

Literatür araştırması yapıldığında masal anlatıcılarının kelime dağarcığının zengin olması, dili doğru kullanması ve yöresel ifadelere hakim olması, beden dilini, jest ve mimiklerini doğru kullanabilmesi, topluluk önünde konuşabilme ve hitabet becerisinin olması dinleyiciyi çekmekte ve anlatımı akıcı hale getirmektedir. Anlatıcının kişisel özellikleri ve anlatım sırasındaki ruhsal ve fiziksel durumu anlatımı etkilemektedir. Okul öncesi dönem çocuklarına masal anlatımı gerçekleştirilirken anlatıcının sesini, mimiklerini, beden dilini, nefesini doğru kullanabilmeli, çocukların gelişim özelliklerine uygun sözcük ve metinler seçilerek anlatımlar gerçekleştirilmelidir.

2.3.3.Masalların Okul Öncesi Donem Çocukları İçin Önemi

Masallar işlediği konuya göre yetişkinlere veya çocuğa göre olması bakımından ayrılır. Verilmek istenen mesaj, kahramanların kim olduğu, konunun gelişimsel döneme uygun olması gibi durumlar masalın yetişkin veya çocuk masalı olması konusunda bir ayrım sağlamaktadır Çocukların eğitiminde ve karakterlerinin şekillenmesinde Türk kültürünün taşıyıcısı konumunda olan masallardan çocuğa görelik yasasına göre örnekler seçmek önem arz etmektedir (MEB, 2019). Okul öncesi dönem gelişim özellikleri göz önüne alındığında çocuk masallarının da bu düzeyde olması beklenmektedir.

Parmaksız (2020) çocukların dünyayı anlama ve algılamasının gelişimlerinin doğasına uygun olarak gerçekleştiğini, dolayısıyla çocuğun masala ilgi duymasının içinde bulunduğu evreye uygunluğu ile mümkün olduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda okul öncesi dönem, çocukların hayal güçlerinin ve yaratıcılıklarının yoğun ve gelişmeye açık olduğu bir evredir.

Masalların bulunduğu toplumun izlerini taşıması, toplumun kültürel dilini barındırması, yaşanan olaylarda çocuğun kendi yaşamıyla ortak yönler bulması da mümkündür. Masallarda yer alan değerlerin de çocuklara kahramanlar üzerinden anlatılması sayesinde masallarda verilmek istenen mesajların iletilmesi çok daha verimli ve etkili olabilmektedir (Ozan Demir, 2009).

Masallarda kahramanların yaşadıkları sorunlara çözüm aramaları, pes etmeden çözüme ulaşmaları ve sonucunda sorunu çözüp mutlu sona ulaşmaları çocuklara problem çözme becerileri kazandırmada da etkili yöntemlerdendir. Çocukların bilinç altına her sonunun bir çözümü olduğu ve mutlaka denenmesi gerektiği mesajı verilmektedir. Değerlerin edinilmesi olarak da görebileceğimiz bu süreçte nitelikli masalların çocuğa büyük katkısı olacaktır. Masallarda ele alınan konular, bir bakıma çocuğun iç sorunlarına, gerilimlerine gönderme yaparken dolaylı bir yoldan çocuğun dünyasına girer (Yılmaz, 2012).

Oğuzkan (2001)'a göre masallar çocukların sınırlı olan hayat tecrübelerini geliştirir, değer yargılarına açıklık kazandırması ile içinde yaşadıkları toplumsal ve kültürel ortama uymalarını kolaylaştırır. Çocukların masalları sevmesindeki etken masalın büyülü dünyası ve konuşan hayvanlar, devler, periler vb. öğelerdir. Çocuklar masalları eğitici yönüyle dinlemez fakat masallarda yer alan değer/ verilmek istenen değerler çocukların bilinçaltında yer alır (Uzun, 2009). Karatay (2007)'a göre masallar çocuğun hayal dünyasını zenginleştirip ruhunu besler ve çocuğu hayata hazırlar. Olağanüstü özellikler ayrıldığında masallarda gerçek hayat görünür. Bu gerçeklik çocuğu geleceğe hazırlarken çocuğun zıtlıkları (iyi-kötü, doğru-yanlış vb.) tanımasını sağlar.

Sayar (2009)'a göre çocuğun değerleri yaşadığı toplumda var olan hakim değerlere uygun olarak oluşur. Doğru ve etkili bir masal anlatımı ile çocuğun değer sisteminin oluşmasına yardımcı olunabilir. Masallarda yer alan öğelerin gerçeklikle bağlantılı olarak olağanüstü olması çocuğu düşünmeye sevk etmektedir. Bu bağlamda masalların çocukların ahlaki gelişimine katkısı oldukça önemli olduğu vurgulanmıştır.

Topbaş (2015)'a göre masallar içerdikleri zıtlıklarla çocuklara iyi-kötü/doğru-yanlış vb. gibi kavramları aktarırken çocuğun değerlerini öğrenmesine destek olmaktadır. Masallar eğlendirici unsurlarının yanında öğrenme aracı olarak değerlerin çocuğa kazandırılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Masalların büyülü penceresinden bakan çocuk iyi ve kötünün ne olduğunu da öğrenecektir.

Literatür taraması yapıldığında okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri açısından öğrenmeye açık ve hazır oldukları görülmektedir. Yaşamsal tecrübe olarak yetersiz olan çocuğa anlatılan masallar çocukların hayal dünyalarını geliştirmekte ve onları

düşünmeye yönlendirmektedir. Çocuk masalda yer alan konu/kahraman/olay örgüsü ile özdeşim kurarak kendi yaşadığı toplumla daha kolay bağ kurmakta ve toplumu anlamaktadır. Masalların vermek istediği mesajlar ile çocukların bilinçaltına ulaşması değer sisteminin oluşmasında da yardımcı olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında masalların değerler eğitimi açısından öneminin büyük olduğu görülmektedir.

2.4.OKUL ÖNCESİNDE ÇOCUK RESİMLERİNİN ÖNEMİ

Çocuk resimleri bizlere çocukların ruhsal, zihinsel, duyuşsal ve motor becerileri hakkında önemli bilgiler vermektedir. Çocukların sanatla tanışması ve yaşamlarının sanatla iç içe olması kendilerini anlatmada başarılı olmalarını sağladığı bilinmektedir.

Tezelli (2020) çocukların 2 yaş civarı ile rasgele karalamaya başladıklarını, iç dünyalarını, çevreleriyle kurduğu etkileşimi, kişilik özelliklerini vb. içinde barındırdıklarını resim yoluyla yansıttıklarını ifade etmiştir. Yavuzer (2017) 'Çocuk, dünyayı kendi algıladığı biçimde görür ve bunu kendi ifadeleri içinde yansıtmaya çalışır' der. Çocuğun dünyayı nasıl gördüğü ve kendine göreliğiyle yansıtması çocuğun kendini anlatma ve başkaları tarafından anlaşılma çabasından gelmektedir.

Halmatov (2020), resim yorumlamanın, bize bireyin içsel çatışmaları, zorlantıları ve bunlarla baş etme girişimleri hakkında önemli ipuçları edinmemize imkan sağlamakta olduğunu ifade etmektedir. Montessori 'oyun çocuğun en önemli işidir' der. Yavuzer (2017), çocukların resim yaparken kendilerini bir oyun ortamında hissettiklerinden dolayı davranışlarının kendiliğinden ve doğal olduğunu ifade etmektedir. Kendini rahat hissettiği ortamda bulan çocuk, resimlerini kaygı olmadan özgürce yansıtabilmektedir. Çocukların yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerinin gelişiminde resmin büyük katkısı olduğu söylenebilir.

Tezelli (2020), çocuklarda bireysel farklılıklar olsa da içinde bulundukları kültürden bağımsız olarak çocuk resimlerinde düzenleme, tamamlama, saydamlık ve boy hiyerarşisi özelliklerinin genel olarak görüldüğünü ifade etmiştir. Çocukların resim çizerken kendilerini özgürce ifade edebilmeleri çocukların gelişim düzeylerine bağlıdır. Çocuğun ince motor becerilerinin gelişmiş olması, el-göz koordinasyonunun doğru bir şekilde sağlanması

gerekmektedir. Becerileri gelişmemiş çocuğun zihninden ve iç dünyasından geçirdiklerini kağıda dilediği gibi çizmesine engel olacaktır (Yavuzer, 2020).

Çocuklar kendilerini sözcüklerle ifade etmekte yetişkinler kadar başarı değildir. Çocukların yaşamı anlamlandırması, kendilerini tanımaları ve ifade etmeleri, bulundukları ortamda kendilerini var edebilmelerinin bir yoludur resim. İnsanoğlunun ilk çağlardan beri kullandığı resimle anlatma yöntemi çocuklar açısından büyük önem arz etmektedir.

Yavuzer (2017) resmin bireyin iç dünyasının yansıması, özellikle de çocukların kendini anlatma biçimi olduğunu ifade eder. Çocuklar çizdikleri resimlerle kendi iç dünyalarını, hayallerini, problemlerini, yaşadıkları duyguları anlatabilmektedir. Bu anlatım yöntemini bilinçli olarak yapmamakla birlikte çocukların her çizdiklerinin bir anlamı vardır. Çocukların iç dünyalarında yaşadıklarını anlayabilmemiz çocukların çizdiklerini yorumlamakla mümkün olabilmektedir (Çankırılı, 2018).

Yavuzer (2017) resmin çocuğun iç dünyası hakkında bizlere bilgi verdiğini ve sınırlı sözcük bilgisine sahip bir çocuk için kendisiyle dış dünya arasında kullandığı bir iletişim aracı olduğunu belirtmiştir. Bu iletişim aracı bireysel farklılıklar olsa da her çocukta ayni düzende gelişmektedir. Çocukların resimdeki gelişimlerini beş evrede incelemek mümkündür: Karalama Dönemi (2-4 yaş), Şema Öncesi Dönem (5-7 yaş), Şematik Dönem (7-9), Gerçekçilik Dönemi (9-12 yaş), Mantık/Görünürde Doğalcılık Dönemi (Yavuzer, 2020; Çeçen, 2018).

2.5.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.5.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Acur (2019), 'Öğretici görüşleri bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş Kur'an kurslarındaki değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi' başlıklı araştırmasında amacına uygun olarak nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun hazırlanmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada toplanan veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular öğreticilere göre kullanılan programın yeterli olduğu fakat çocuklara ağır gelen konuların olduğu ifade edilmiştir.

Öğreticiler, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın uyguladığı değerler eğitimi programının geliştirilerek MEB bünyesinde de hızla yaygınlaştırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Büyükbakkal (2019), 'Okul öncesi dönemde olan çocukların ahlaki gelişimlerinin resim analizi ile incelenmesi' başlıklı araştırmasında temel amaç okul öncesi dönemde olan çocukların ahlaki yargı düzeylerinin resim analizi ile arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Okul öncesi dönemde olan çocukların ahlaki gelişimleri resim analizi ile incelendiğinde, çocukların ahlaki yargı düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu fakat gelişimsel çizimlerine bakıldığında cinsiyet, yaş ve annenin öğrenim durumunun etkisinin olduğu görülmüştür. Ahlak gelişiminde ahlaki yargı düzeyi etkili olduğu kadar, kültürel değerler, aile ve okul içerisinde öğrendikleri de çocukların resimlerine aktarması ile ahlaki değerlerde etkisini göstermektedir.

Büyükkazaz Öztürk (2019), 'Okulöncesi çocuk gelişiminde sanat eğitiminin yeri ve önemi' başlıklı araştırmasında çocuğun çevresi ile iletişime girdiği ilk zamanlarda ve eğitimi sürecinde sanat eğitiminin gelişimine nasıl bir katkısı olduğunu araştırmak temel amaçtır. Araştırmada veri toplamak amacı ile doküman inceleme yöntemi uygulanmıştır. Araştırmada okul öncesi dönemde ve daha sonraki eğitim dönemindeki süreçte alınan sanat eğitiminin bireyin kişilik gelişimi ile ilişkisi irdelenmiştir. Araştırma sonucunda, sanat eğitiminin okul öncesi çocuk gelişimine katkı sağlayacağı görülmüştür. Sanat eğitiminin çocuğun gelişiminde ileriki dönem kişilik gelişiminde ve eğitim hayatında kendini çevresine anlatabilmesinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Sanat eğitiminin planlı ve etkili bir şekilde verilmesinin sonuçları tespit edilmiş ve alınması gereken önlemler belirtilmiştir.

Çetin Korkmaz (2019), 'Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi' başlıklı araştırmasında temel amaç okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini incelemektir. Araştırma olgu bilim deseninde nitel bir araştırmadır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir ve toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Elde edilen verilere göre değerlerin verilmesinde okul aile iş birliği içerisinde olmanın önemi vurgulanmıştır. Öğretmenlerin çocuklara davranışlarıyla model olmasının çocukların davranışları üzerinde olumlu etkilerinin olduğu öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Öğretmenler değerler eğitiminin okul öncesinde önemli olduğunu ve uygulama sonrasında toplumda yaşanan ahlaki sorunların çözümüne katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Ayrıca, öğretmenlerin

değerler eğitimini çocuklara kazandırırken çoğunlukla drama etkinliğini kullandıkları tespit edilmiştir.

Özer (2019), 'Keloğlan masallarının değer aktarımı açısından incelenmesi' başlıklı araştırmasında amaç Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları, Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitaplarında yer alan 30 Keloğlan masalını incelemek ve ilettiği değerlerin neler olduğunu ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda verilerin toplanması, analizi, bulguların sonuçlanması ve yorumlanmasında temel nitel araştırma deseni ve doküman incelemesi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları kitabında 99 değer, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları kitabında 7 değer, Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda isimli kitabında 35 değer ve Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları kitabında 90 değere yer verilmiştir. Bu kitaplardan Mustafa Özçelik'in Keloğlan Masalları ve Fahri Celal Göktulga'nın Keloğlan Çanakkale Savaşı'nda adlı kitapları değerler eğitiminde kullanılabilecek yardımcı kaynak olarak görülürken, Saim Sakaoğlu'nun Türk Masalları ve Tahir Alangu'nun Keloğlan Masalları adlı kitapları değerler eğitimi açısından yetersiz ve düzenlenmesi gereken kaynaklar olduğu tespit edilmiştir.

Senek (2018), 'Aytül Akal'ın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi' başlıklı araştırmasında amaç Aytül Akal'ın masallarında iletmek istediği değerleri belirlemek ve bu değerlerin değerler eğitiminde ne denli öneme sahip olduğunu ve çocukların yaşamına yön verme açısından kaynak teşkil edip etmediğini belirlemektir. Araştırma sonucunda Aytül Akal tarafından kaleme alınan 58 masalda 'adaletli olma, arkadaşlık, barış, cesaret, çalışkanlık, dayanışma, doğruluk, duygudaşlık, fedakarlık, kanaatkarlık, özgürlük, sabırlı olma, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, şükür, tasarruf etme, temizlik ve yardımlaşma olarak 20 değer tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde bu masalların değerler eğitimine kaynaklık edip etmeyeceği saptanmıştır.

Yılmaz (2017), 'Okul öncesi dönem çocuklarında imgelem gücü ve masal kitabı illüstrasyonları' başlıklı araştırmasının amacı masal kitabı illüstrasyonlarının, çocukların gelişimsel evrelerine, özellikle de imgelem gelişimlerine ilişkin önemini ve etkilerini sorgulamaktır. Planlanan gözlem ve uygulama çalışması, denek ve kontrol grubuna dahil

olan çocuklarla birlikte masal kitabı okuma, illüstrasyonlarını inceleme ve gözlemleme şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda ulaşılan bulgular, çocukların masal kitaplarında öncelikle masal karakterlerine ve kitabın diğer illüstrasyonlarına dikkat ederek, karakterlerden etkilendiklerini, taklit etme eğiliminde olduklarını göstermiştir. Ayrıca, illüstrasyonlarını çok beğenerek inceledikleri masal kitabının tekrar okunmasını istedikleri, buna karşı, hoşlanmadıkları, korkutucu buldukları masal kitapları hakkında eleştirilerde bulundukları gözlemlenmiştir.

Koç (2016), 'Masal kitaplarının 5-6 yaş grubu okul öncesi çocuklarının gelişimleri üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri' başlıklı araştırmasında amaç 'Çocuk Edebiyatı' yazını olan masal kitaplarının nitelikleri ve çocuk gelişimine etkilerini araştırmaktır. Araştırma, 1994 yılı ile 2015 yılları arasında, yayınevleri tarafından okul öncesi yayınları türünde yayınlanmış ve hala 5-6 yaş anasınıfı kitaplıklarında yer alan 27 adet masal kitabı incelenerek yapılmıştır. İnceleme sonunda masalların olumlu etkilerinin gelişimsel açıdan önemli bir yeri olduğu, bunun yanı sıra olumsuz etkilerinin de olabileceği görülmüştür.

Saltık (2016), 'Derlenmiş masallar ile kurgulanmış masalların çocuğa göreliği' başlıklı çalışmasında derlenmiş masallar ile kurgulanmış masal ögelerinin (konu, karakter, ileti, dil ve anlatım, temel eğitim ilkeleri) çocuğa göreliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, doküman incelemeye dayalı olarak gerçekleştirilmiş, verilerin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırmaya konu olan masallar konu, karakter, ileti, dil-anlatım ve temel eğitim ilkeleri olmak üzere beş başlıkta ele alınmıştır. Araştırmada inceleme konusu yapılan derlenmiş masalların konu, kahraman, ileti ve temel eğitim ilkeleri açısından çocukların anlam evrenine uygun olmayan özellikler taşıdığı, dil ve anlatım açısından ise çocuğa göre özellikler taşıdığı belirlenmiştir. Kurgulanmış masalların ise çocuk gerçekliğine uygun bir anlayışla oluşturulduğu, değişkenlerin çocuğa görelik ilkesine bağlı kalınarak yapılandırılmaya çalışıldığı görülmüştür.

Yukay Yüksel, Canel, Mutlu, Yılmaz ve Çap (2015), 'Okul öncesi çağdaki çocukların 'iyi' ve 'kötü' kavram algılarının resim analizi yöntemi ile incelenmesi' başlıklı çalışmalarında okul öncesi çocukların, "iyi" ve "kötü" kavramına ilişkin algılarıyla, bu kavramlara yükledikleri duygu ve değerler çizdikleri resimler aracılığıyla incelenmiştir. Veriler nitel araştırma yöntemleriyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, çocukların "iyi" kavramına karşılık olarak en fazla sevgi, neşe-eğlence ve mutluluk; "kötü" kavramına

karşılık olarak da korku, üzüntü, kızgınlık-öfke duygularına ve 5-6 yaşta acı ve şaşkınlık duygularına yer verdikleri görülmüştür. 4-5 yaşta herhangi bir değer ifadesine rastlanmazken, 5-6'da "iyi" ile ilişkili olarak sevgi, dostluk, sorumluluk ve yardımseverlik değerlerine rastlanmıştır.

Erkuş (2012), 'Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi' başlıklı araştırmasında temel amaç okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesidir. Araştırmada nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada nitel veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda okul öncesi eğitim programında değerler eğitimi boyutu daha kapsamlı olarak yeniden düzenlenmeli, öğrenci sayıları azaltılmalı, programdaki değerler somut yaşantılar ile verilmeli ve ailede değerlerin pekiştirilmesi gibi öneriler geliştirilmiştir.

2.5.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Sondergaard ve Reventlow (2019) tarafından çocuğu tanıma aracı olarak çocuk çizimlerini kullanmanın öneminin sosyal ilişkileri ve sağlık durumları üzerinde ebeveynlerinin sosyo-kültürel durumlarının etkileri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveyn durumları ve aile faktörünün çocukların çizimleri üzerinde etkili olduğu, çizimlerine sözcüklerle ifade edemedikleri duygu ve deneyimlerini yansıttıkları gözlemlenmiştir.

Albu (2015) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi öğretmenleri ve öğretmenlerin değer yargıları bağlamında mevcut eğitimlerini belirlemek amacıyla, okul öncesi öğretmenlerinin değerlere bakış açılarını ve çocukların büyümelerini etkileyen tutum ve değerleri bilimsel bir atmosferde ortaya çıkarmayı hedefleyen bir çalışma yapılmıştır. Araştırma Romanya'nın Prahova ilinde bulunan okullar aktif olarak çalışan 22 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan 22 öğretmenden 10 öğretmen 20 yıl üzeri, 12 öğretmen ise 15 yıllık mesleki deneyime sahiptir. Araştırma sonucunda her gruba dahil öğretmenlerin ortak değer olarak sevgi ve saygı değerlerini önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ülavere ve Veisson (2015) tarafından Estonya'da okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan 163 okul müdürü, 425 öğretmen ve bu kurumlara devam eden 390 öğrencini ailesiyle birlikte ailelerin değerler hakkındaki algılarını belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucunda müdür-öğretmen-aile iş birliği içinde çocuklara öğretilmesi gereken değerlen belirlenmiştir. Çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarında değerler eğitiminin kişisel rol modellerin ve gündelik iletişimler ve etkinlikler sırasında verilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Bulach ve Butler (2002) tarafından yapılan 'On altı Karakterleri ile İlişkili Davranışların Oluşumu' adlı çalışmada, hangi değerlerin öğretilmesi gerektiğine ilişkin bir araştırma yapılmıştır. Araştırmacı, toplum tarafından kabul gören değer olarak adlandırılan karakter özelliklerini belirlemek için Georgia eyaletinde karakter eğitimi veren veya vermeyen ilköğretim okullarında yer alan öğretmen, anne/baba ve din adamlarından toplum tarafından değer olarak bilinen 16 karakter özelliğini sıralamalarını istemiştir. 13 değer önem sırasına göre işbirliği, sorumluluk, dürüstlük, kibarlık, affetmek, azim/motivasyon, şefkat/empati, nezaket, vatandaşlık, hoşgörü, alçakgönüllülük, yardımseverlik ve sportmenlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Fixler (2000) 'Yardımsever ve paylaşımlı bir çevre anaokulu öğrencilerine değerleri öğretmede yardım eder' başlıklı araştırmasında saygı, sorumluluk ve iş birliğinin hedef alındığı bir değer/karakter eğitimi programının öğrenciler üzerindeki etkisini araştırmıştır. Anekdot kayıtlarının ve davranış kontrol listesinin kullanıldığı araştırmada demokratik bir sınıf yaratabilmek için öğretmenlerin davranışları, çoklu zeka kuramları, iş birlikçi öğrenme metotları, karakter/değer eğitimi uygulamaları gerçekleştirilerek, çocuklar üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çocuklara uygulanan eğitim programı sonucunda zaman zaman müdahaleye ihtiyaç duyulduğu ve bunun için daha fazla zaman ayrılması gerektiği durumlar oluşmasına rağmen çocuklarda gelişimlerin gözlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür taraması yapıldığında okul öncesi dönemde değerlerin öğretilmesinde masalların etkili bir yöntem olduğu, aile – okul iş birliğinin kültürel değerlerin aktarılmasında önemli olduğu görülmüştür. Masal anlatımlarının çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun olması, ilgi ve dikkatlerini çekebilecek özellikler içermesi değer öğretiminde etkililiği arttırmaktadır. Okul öncesi dönemde sanat eğitiminin ve değer öğretiminin aile içerisinde başladığı ve çocuğa sunulan çevre imkanıyla etkileşimine bağlı

olarak geliştiği görülmektedir. Kendilerini sözel olarak ifade edemeyen çocukların çizdikleri resimler ile onları tanıyabilmemizin mümkün olduğu görülmektedir. Uygulanacak eğitim programlarında öğretmenlerin ve ailelerin de değer yargıları ve değerlere bakış açısının çocuklardaki yansımalarını ve içselleştirmesine etkisi olduğu görülmektedir.

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, kullanılacak veri toplama aracı ile verilerin analizine dair bilgiler yer almaktadır.

3.1.ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmada nitel araştırma modellerinden olan temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Verilerin analiz edilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi belirli kurallara dayalı olarak kavramların tanımlanması, analiz edilmesi, mantıksal bir yapının oluşturulmasında kullanılan sistematik bir tekniktir (Büyüközürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2019). Çalışmada Anadolu Masalları'nda yer alan değerlerin okul öncesi dönem çocuklarındaki yansımaları araştırılmış, çocukların çizdikleri resimleri ve anlatımları analiz edilerek incelenmiştir.

Nitel araştırma, geleneksel araştırma yöntemleriyle cevap alınamayan soruları cevaplamak, durumların incelendiği, derinlemesine araştırmaların yapıldığı, sosyal olay ve olguların incelendiği bilimsel araştırma yöntemidir (Büyüközürk ve diğerleri, 2019). Nitel araştırmalar bireylerin yaşantıları hakkında bilgiler veren, olaylara bakış açılarını öğrenmeye çalışan, ne/nasıl vb. soruları cevaplayan ve tüm bunları sentezleyip yorumlayan bir araştırma yöntemidir (Turgut, 2014).

3.2.ARAŞTIRMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında uygulayıcının görev yaptığı bağımsız anaokulu olan Huzurevleri Anaokulunda öğrenimine devam eden 48 – 60 ay dönemindeki 7 kız 5 erkek toplam 12 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma verileri 5 yaş grubuna devam 12 öğrenci ile çalışma sonucunda elde edilmiştir. Çalışma grubundaki öğrencilerin araştırmacının görev yaptığı okulda öğrenim görmeleri çocuklarla masal anlatımı, resim çizme ve sonrasında alınan ses kayıtları sırasında öğrencilerin kendilerini daha güvende ve rahat hissetmelerini sağlaması açısından uygulamanın verimliliğini arttırmaktadır.

Belirtilen eğitim-öğretim dönemi içerisine Covid-19 Pandemi süreci olması sebebiyle okula devam öğrenci sayısında önceki yıllara göre azalma olduğu görülmektedir.

Okula mevcut devam öğrenci sayısının 12 çocuk olması ve çocukların okula düzenli olarak devam etmemiş olması sebebiyle uygulanan her masal anlatımında farklı sayıda öğrenciye ulaşılmıştır.

3.3.VERİLERİN TOPLANMASI

3.3.1.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2019 yılında UNESCO Türkiye Milli Komisyonu işbirliği ile başlatılan 'Anadolu Masalları' projesinde yer alan okul öncesi çocuklarına yönelik derlenmiş 'MEB Anadolu Masalları Okul Öncesi Masal Seti' kullanılmıştır. Okul öncesi dönem için 15 masal derlenmiştir. Masalların iskelet yapısı set içerisinde mevcut olup ek olarak masalların görsel kartları, bir adet seslendirme cd'si, masalların kazandırılmasını hedeflediği kazanım-göstergeler/değerlerin yer aldığı çizelge kitabı ve bazı masal karakterlerin parmak kuklaları yer almaktadır.

Araştırma süresince set içerisinde bulunan 15 masaldan 12 tanesi çocuklara anlatılmıştır. Set içerisinde yer alan 'Ayağına Diken Batan Serçe' masalı Anadolu Masalları projesi kapsamında çocuklara anlatıldığı için, 'Kitap Okuyan Ayı' masalı anlatımlar öncesinde uygulanan eğitim akışı içerisinde çocuklara anlatıldığı için, 'Bit Hatun ve Pire Bey' masalı ise çocuklar açısından karmaşık ve kafa karıştırıcı olacağı ön görülerek veri toplama sürecine dahil edilmemiştir. Masalların anlatım sırası rastgele olarak belirlenmiştir ve şu sırayla anlatılmıştır: 1.Tilki ile Leylek 2.Köpek Yavrusu ile Kedi 3.Eş Eşini Bulmayınca 4.İmdi Dede 5.Altın Balta 6.Tavşan ile Kirpi 7.Tilki ile Eşek 8.Aslan ile Fare 9.Ayşe, Fatma Kuzular 10.Aslan, Tilki ve Geyik 11.Altın Yumurtlayan Tavuk 12.Karga ile Tilki.

Uygulama süresince her masal anlatımından sonra çocuklardan resim yapmaları istenmiştir. Resim çizimleri sonrasında çocuklardan resim çizimlerini anlatmaları istenmiştir. Anlatımlar ses kaydına alınmıştır. 12 masal, çocukların resim çizimleri ve alınan ses kayıtları veri toplama aracı kullanılmıştır.

3.3.2.VERİ TOPLAMA SÜRECİ VE VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmaya Dicle üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü ve Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan uygulama izin belgeleri alındıktan sonra başlandı. Uygulama yapılacak sınıfın velileri ile bir veli toplantısı gerçekleştirildi. Toplantıda yapılacak çalışmanın amacı ve uygulama sürecinin tüm basamakları hakkında velilere detaylı bilgilendirmeler yapıldı. Çocukların yaşları göz önünde bulundurularak velilerin gönüllü olarak izin vermeleri halinde çocukların araştırmaya dahil edilebileceği açıklandı. Araştırmada çocukların fotoğrafının herhangi bir yerde yayınlanmayacağı, sadece gerçek isimlerinin kullanılacağı ve çizdikleri resimlerin fotoğraflarının kullanılacağı açıkça ve özellikle belirtildi. Açıklamalar sonrası tüm veliler uygulama için onay verdiğini belirtti. Velilere 'Veli Onay Formu' dağıtılarak imzalatıldı.

Masal anlatımları başlamadan önce çocuklarda ön öğrenmelerini belirlemek ve veri toplama sürecine hazırlamak amacıyla çocuklarla bir günlük eğitim akışı içerisinde masal kavramı incelendi. Etkinlikler süresince tekerlemeler, kuklalar, masal kahramanları vb. kavramları ile çalışmalar/etkinlikler yapıldı. Masalın ne olduğu, neden önemli olduğu ve hayatımızdaki yeri hakkında bilgilendirmeler yapıldı. Eğitim akışında 'Kitap Okuyan Ayı' masalı anlatıldı. Masal anlatımı sonrası çocuklarla bir drama çalışması yapıldı. Çocukların ön öğrenmesine katkı sağlamak için masal anlatımı ve drama çalışması sonrası masal hakkında bir resim yapmaları istendi. Tekerlemeler söylendi ve oyunlar oynandı. Uygulanan eğitim akışındaki etkinlikler ile çocukların masallara ve masal anlatımına karşın ilgi ve meraklarının oluşması desteklendi. Eğitim akışı sonrasında uygulanacak süreç çocuklara açıklandı. Anlatıcı tarafından; 'Bundan sonra her hafta bir masal dinleyeceğiz ve dinlediğimiz masalda yer alan kahramanlara bir resim yapacağız ve sonrasında da yaptığımız resimler hakkında sohbet edeceğiz.' diyerek açıklama yapıldı. Sınıf içerisinde bir hafif düzey otizmli kaynaştırma öğrenci (Roza), bir de 3.5 yaşında (Aryen) bir öğrenci bulunmaktadır. Masal anlatımı sırasında bu iki öğrencinin özel durumları da göz önünde bulundurulmuştur.

Masal anlatımı sırasında çocuklar minder üzerinde yarım ay düzeninde ve anlatıcı da tam karşılarında oturarak masal anlatım düzeni oluşturularak gerçekleştirildi. Masal anlatımları masal anlatıcılığına uygun olarak kukla vb. materyal olmadan yapıldı. Masallar, masal iskeleti bozulmadan anlatıcının özgün tarzıyla ve çocukların ön öğrenmelerine uygun sözcükler kullanılarak, yeni kelimeler de anlatım akışı bozulmadan açıklanarak kullanıldı.

Masala başlamadan önce masal başı tekerlemesi (her masal için farklı bir tekerleme) söylendi. Yöresel dil ve sözcük özelliklerine yer verilerek masal iskeleti bozulmadan anlatımlar gerçekleştirildi. Her masalın sonunda 'Gökten üç elma düşmüş. Biri anlatanın başına, biri dinleyenlerin başına, biri de ..(masalda geçen kahramanların adı söylenir) başına.' diyerek masal sonlandırıldı.

Masal anlatımları ortalama 20 dakika sürmüştür. Anlatım bittikten sonra 'Haydi masamıza geçelim ve resimlerimizi yapalım!' yönergesi çocuklara verilmiştir. Çocuklar resim çizerken tamamen özgür bırakılmış, çizimlerini gerçekleştirirken çocuklara herhangi bir müdahalede bulunulmamış ve herhangi bir yönlendirme yapılmamıştır. Çocukların resim çizmeleri için 20 dakika süre verilmiştir. Her çocuğa resmini çizmesi için beyaz A4 kâğıdı ve 12'li kuru boya seti dağıtılmıştır. Boya seti her çocuğa bireysel olarak dağıtılmış, her çizim öncesi kalemler kontrol edilmiş ve çocukların rahatça kullanabilecekleri durumda olması sağlanmıştır. Anlatılan 12. masal olan Karga ile Tilki masalında çocuklar özellikle keçeli kalem kullanmak istemiş ve bu masalda yine her çocuğa 12'li keçeli boya kalemi seti temin edilerek kullanılmıştır. Resmini bitiren çocuklar sırayla sessiz bir ortamda bireysel olarak alınmış ve resimlerini anlatmaları istenmiştir. Çocuklardan resimlerini anlatmaları istenirken 'Bana çizdiğin resmi anlatır mısın?' yönergesi verilmiş ve çocuk anlatımını gerçekleştirirken veri kaybı yaşanmaması için ses kaydı alınmıştır. Ses kaydı alınırken çocuklara müdahale edilmemiş, çocuk istediği gibi ve istediği kadarını anlatmıştır. Bireysel olarak ses kaydı alınırken diğer çocuklarla sınıf öğretmeni masallar hakkında sohbet etmiştir. Alınan ses kayıtlarına herhangi bir müdahale edilmeden yazıya aktarılmıştır.

MEB tarafından okul öncesi eğitim süreci boyunca değerler eğitimi kapsamında her ay bir değer belirlenmiştir ve ay boyunca belirlenen değerin incelenmesini ve çocuklarla çalışılarak kazandırılmasını ve içselleştirilmesini hedeflemiştir. İşlenecek değerlerin seçilmesinde İl Milli Eğitim Müdürlükleri ve okullar esnek bırakılmıştır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılı içerisinde Huzurevleri Anaokulu'nda kazandırılması hedeflenen değerler sırasıyla sorumluluk, saygı, sevgi, yardımlaşma, iyilik/hoşgörü, dürüstlük, barış ve özgüvendir. Bu çalışmada anlatılan masallarda MEB yönergesinde kazandırılması hedeflenen değerlerin çocukların resimlerinde ve anlatımlarında yer alması incelenmiştir. Verilerin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

3.5.NİTEL ARAŞTIRMADA GÜVENİRLİK VE GEÇERLİK

Araştırmada geçerliği ve güvenirliği arttırmak amacıyla objektif bir bakış açısı ve uygulama süreci gerçekleşmesini sağlayabilmek için çalışma, uygulayıcının eğitimcisi olduğu farklı bir sınıftaki öğrencilerle gerçekleşmiştir. Öğrencilerin ön öğrenmeleri belirlenerek ve uygulama süreci hakkında öğrencilere gerekli açıklamalar yapılarak öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeleri ve özgün olarak ifade etmelerini sağlamak hedeflenmiştir.

Uygulama yapılan sınıfa kayıtlı 25 öğrenci bulunmaktadır. Covid-19 pandemi süreci nedeniyle okula düzenli devam eden öğrenci sayısı 12 öğrencidir. Mevcut durumdaki on iki öğrenci de zaman zaman devamsızlık yapmaları nedeniyle her masalı dinleyen öğrenci sayısında farklılıklar ortaya çıkmıştır. Birinci masalı 7, ikinci masalı 7, üçüncü masalı 9, dördüncü masalı 7, beşinci masalı 10, altıncı masalı 7, yedinci masalı 10, sekizinci masalı 9, dokuzuncu masalı 9, onuncu masalı 8, on birinci masalı 9, on ikinci masalı 9 öğrenci dinlemiştir. Araştırmacı uygulamaya başlamadan önce çocuklara süreç hakkında bilgilendirmede bulunmuş ancak çocukların yaptıkları resimlere ve sonrasında gerçekleşen anlatımlara herhangi bir müdahalede bulunmamıştır. Çocuklar resimlerini anlatırken herhangi bir veri kaybına yol açılmaması için ses kayıtları alınmış ve daha sonrasında yazıya aktarılmıştır.

Araştırmacı;

- 2016 yılında MEB tarafından verilen ‘Değerler Eğitimi Eğitici Eğitimi’ eğitimine katılmış ve ‘Eğitici’ sertifikası almıştır.
- 2020 yılında MEB tarafından verilen ‘Anadolu Masalları Uygulayıcı Eğitimi’ eğitimine katılarak ‘Masal Anlatıcısı’ sertifikası almıştır.
- 2020 yılında Başkent Üniversitesi tarafından verilen ‘Çocuk Resimleri Analizi ve Psikolojik Testler Eğitimi’ programına katılarak ‘Uygulayıcı’ sertifikası almıştır.

4.BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen veriler katılımcıların sözlü anlatım ve resimsel çizimlerine bağlı kalınarak verilmiştir. Verilerin sunumunda öncelikle sözlü anlatımlar ve sözlü anlatımların yorumları, sonrasında resimsel çizimler ve çizimlerin yorumlarına masalların anlatım sırasına göre yer verilmiştir.

4.1.SES KAYITLARININ İNCELENMESİ VE RESİMLERİN YORUMLARI

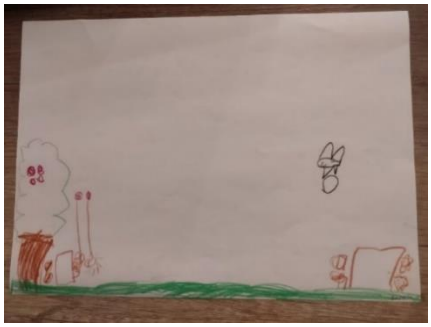
1. Masal: Tilki ile Leylek

Tilki ile Leylek masalını 7 öğrenci dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

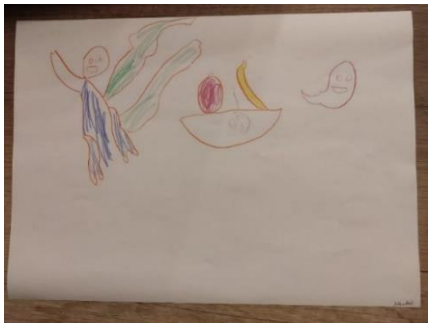
> Çimenler bu ağaç, iki tane ağaçlarda meyve var. Ama onlar konuştuğunda meyveler hemen başına düştü, onlar konuştuğunda. Arkadaşlıkları çok güzel geçmişti (Raperin).
>
> Leylek yaptım, elma yaptım muz yaptım tabak yaptım tilki yaptım, bu kadar (Nevfel).
>
> Tilki kargayı evine çağırmış, tilki bir lokmada tabağını bitirmiş, karga da tabağına bakıp durmuş (Miran).
>
> Bir kabak yaptım, bir elma yaptım, bir limon yaptım. Bir de şey yaptım limon ezmesi, ev, 2, çizgi (Mahir).
>
> Şimdi ben bir tane tabak çizdim, içine meyve sebze çizdim. Bir tane de ağaç çizdim sonra bir tane elma çizdim, bir tane de gökkuşağı çizdim. İşte size anlatmak istediğim buydu, işte tilki ile masal da böyle biter benim için (Elif Naz).
>
> Bu ağaç bu da tilki bu da şey leylek bu da bulutlar (Elif Maya).
>
> Bu ananas bu elma bu da portakal. Onlar (tilki ile leylek) meyve ve sebzeyle çorba yapmıştı. Bir de bir sürü meyveyi için attı (Roza 1).
>
> Bu bu ev, bu kalp, bu kalp bu kalp bu da kalp, bu tik bu da tik bu kalp bu da kalp bu güneş bu da kalp bu da benim ismim bu da benim ismim bu da benim ismim bu da benim ismim. Hepsi bir şeyler (Roza 2).

Tüm çocukların resimlerinde masal kahramanlarından ve masalda yer alan öğelerden izler bulunduğu gözlemlenmiştir. Anlatım sonrası çocuklardan resim yapmaları istendiğinde Roza kendi isteği ile iki resim yapmıştır. Mahir, Nevfel, Raperin, Elif Naz, Elif Maya ve Roza masal sonunda söylenen 'Gökten üç elma düşmüş' tekerlemesine atıfta bulunarak elma çizmiştir.

Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

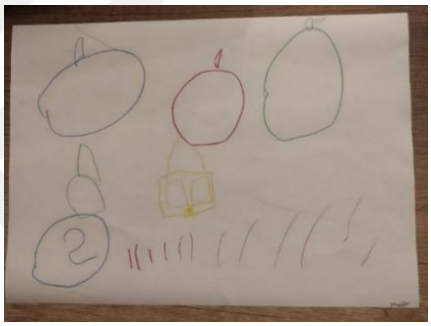
Resim1. Raperin'in çizimi.

Resim 2. Nevfel'in çizimi

Resim 3. Miran'ın çizimi

Resim 4. Mahir'in çizimi

Resim 5. Elif Naz'nın çizimi

Resim 6. Elif Maya'nın çizimi

Resim 7. Roza'nın çizimi 1

Resim 8. Roza'nın çizimi 2

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Raperin(resim 1) meyveler başına düştü diyerek "paylaşma ve arkadaşlık' değerini, Miran(resim 3) karganın tilkiyi eve çağırmasını resmederken 'misafirperverlik' değerini, Elif Naz(resim 5) tabak içine meyve çizerek 'paylaşmak' değerini resimlerine yansıtmışlardır. Roza ise yaptığı ilk resimde(resim 7) kahramanların çorba yapmalarını belirterek 'misafirperverlik ve arkadaşlık' değerlerini ikinci resminde(resim 8) yaptığı kalpler ile 'sevgi' değerini yansıtmıştır.

Anadolu Masalları seti içerisinde yer alan Okul Öncesi Masallarla İlgili Kazanımlar-Göstergeler Oyun ve Etkinlik Önerileri Kitapçığı'nda (sonraki masallarda 'Anadolu Masalları Kitapçığı' olarak adlandırılacaktır) belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değerler 'misafirperverlik ve empati'dir. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde 'arkadaşlık, misafirperverlik, sevgi, dostluk ve paylaşma' değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

2. Masal: Köpek Yavrusu ile Kedi

Köpek Yavrusu ile Kedi masalını 7 çocuk dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

> Bir kurt(köpek) yaptım, bir kedi yaptım, kalpler de yaptım iki tane tek (Mahir).
>
> Bu köpek bu deve bu da at. Köpek devenin bacağından ısırıyordu, şey deve de alıp ayağını atıyordu, köpek de kaçıyordu (Miran).
>
> Bu köpek, bu kurt, bu kedi. Kurt köpeği görmüş demiş ki ben seni yiyecem işte benim karnım çok aç. Benim de karnım çok aç. Daha(dağ) tepe gitmişler ama bir tane çiftlik bulmuşlar. Orda yemek almışlar, sonra da kedi köpek yemişler. Sonra gitmiş köpek devenin ayağını ısırmış. Sonra deve sinirlenmiş ayağını ona uzatmış. Şey köpek de kaçmış. Kedi de ağacın üstünde gülmüş demiş ki hahaha öyle yaparsan hatalarını öyle olur (Raperin).

Kedi kurtun üstüne binmiş çünkü kurt kediyi yemek için o yüzden çok sinirli oldu karnını doyurdu kurt sonra da kediyi yemedi, bitti (Roza).

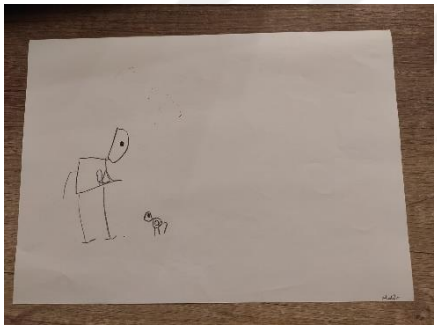
Kurt yaptım, kedi yaptım, güneş yaptım. Onlar geziyorlar, bu kadar (Nevfel).

Bu ağaç bu da kedi bu da tarla bu da köpek. Şey köpek giderken kediyi görmüş, köpek demiş ki ben çok açım sonra kedi demiş ki ben de çok açım. Yolda yürürken bir tarla görmüşler, tarladan yemek almışlar yemişler (Elif Maya).

Bu kedi, bu kurt, bu da köpek. Güneşli bir günde dışardalar, sonra da gidiyorlar dere tepe düz. Sonra da köpek kurt onun karnını doyurmuş sonra da hikaye burda bitmiş (Elif Naz).

Öğrencilerin ses kayıtları incelendiğinde Mahir ve Nevfel'in sadece çizdikleri öğeleri ifade ettikleri gözlenirken; Miran, Raperin, Roza, Elif Maya ve Elif Naz'ın masalda yer alan öğeleri ve masaldan hatırladıklarını aktardıkları gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

Resim 9. Mahir'in çizimi

Resim 10. Miran'ın çizimi

Resim 11. Raperin'in çizimi

Resim 12. Roza'nın çizimi

Resim 13. Nevfel'in çizimi

Resim 14. Elif Maya'nın çizimi

Resim 15. Elif Naz'ın çizimi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Mahir(resim 9) çizdiği kalpler ile 'sevgi' değerini, iki masal kahramanı ve iki kek çizmesi ile 'arkadaşlık ve paylaşma' değerini yansıtmıştır. Raperin(resim 11) kediyi ağacın üstünde çizdiğini ifade etmesiyle 'sorumluluk' değerini, birlikte çiftlikte yemek yemelerini ifade ederek 'arkadaşlık/dostluk' değerini yansıtmıştır. Roza(resim 12) kurdun kediyi yememesini çizerek 'merhamet' değerini yansıtmıştır. Nevfel(resim 13) kahramanların birlikte gezmesini çizerek 'arkadaşlık/dostluk' değerini', Elif Maya(resim 14) kedi ve köpeğin birlikte karnını doyurması resmederek 'arkadaşlık ve dayanışma' değerini, Elif Naz(resim 15) köpek onun karnını doyurmuş diyerek 'merhamet' değerini yansıtmıştır.

Anadolu Masalları Kitapçığında belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değer 'cesaret'tir. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde 'sevgi, arkadaşlık/dostluk, paylaşma, sorumluluk, merhamet, dayanışma' değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

3. Masal: Eş Eşini Bulmayınca

Eş Eşini Bulmayınca masalını 9 çocuk dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

> Kurt farenin yanına gitmiş, fare kurbağanın yanına gitmiş. Bakmış kurbağa rengarenkmiş. Kurbağayla fare arkadaş olmuş, kurtla hiç kimse arkadaş olmamış. Kurbağayla fare de kurdun yanına gitmişler. Bitti (Roza).

> Karga ve fare ve karga almış ipi takmış, havaya uçmuş. Adam da demiş ki yanlış, yanlış kişiyle arkadaş doğru kişi ile olursan başına bu gelir (Miran).

> Kurbağa ile fare arkadaş olmuşlar. Kurbağa ile fare demişler ki biz birbirimizin sesini duyamıyoruz, beraber olamıyoruz. Kurbağa bir fikir bulmuş demiş ki ayaklarımıza ip bağlayalım ve kartal gelmiş fareyi almış. Fare uçarken kurbağa da uçmuş. İnsanlar durmuş demiş ki fare kurbağa siz arkadaş olamazsınız. Çünkü farelerle fareler arkadaş olur, kurbağalarla kurbağalar olur. İnsanlar onlara gülmüş, kartal da bunu duyunca ikisini de bırakmış ve kaçmış. Burda hikayemiz bitmiş (Raperin).

> Keçi yaptım, kurbağa yaptım, fare yaptım, çim yaptım. Onlar geziyorlar. Bu kadar (Nevfel).

> Bir taş yaptım, bir sürü taş, bir çocuk yaptım, bir kurbağa yaptım, bir annesini yaptım, bir de yapraklar yaptım (Mahir).

> Kurbağanın aklına bir fikir gelmiş. Birbirlerinin ayağını bağlamışlar, sonra da karga da onları çekmişler. Sonra da insanlar ona gülmüş. Bitti (Elif Maya).

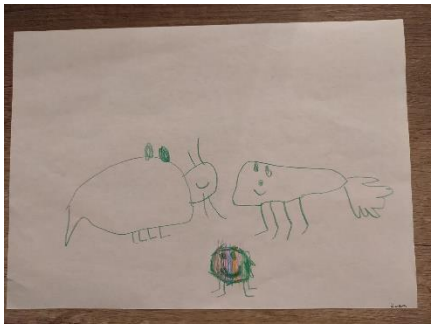
> Karga fare ile arkadaş olmuş. Sonradan da ayaklarına ip bağlamışlar. Sonra da karga geliyormuş ve sonra karga ile kurbağa, fareyi yakalamış karga. Sonradan da kurbağa da onunla birlikte yukarıya uçmuş. Güle güle (Elif Naz).

> Fare ile kurbağa, insan. Fare, kurbağa insan (Zeynep).

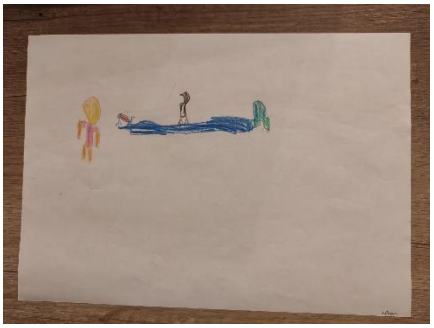
> Fare bir tane halat bulmuş. Kurbağa kendininkini de bağlamış. Fare kendininkini de bağlamış. Bu ne demişler insanlar. Fare de demişler ki birbirimizi kaybetmemiz için bu halatı bağladık kendimize. İnsanlar da tamam o zaman dedi (Ahsennur).

Öğrencilerin ses kayıtları incelendiğinde Zeynep ve Mahir resimde çizdikleri öğeleri aktarırken diğer çocukların masal öğelerini çizdikleri ve masalı kendi özgün cümleleri ile aktardıkları gözlemlenmiştir.

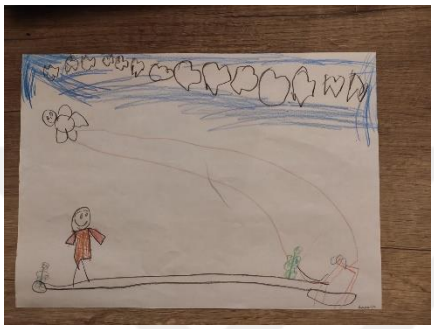
Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

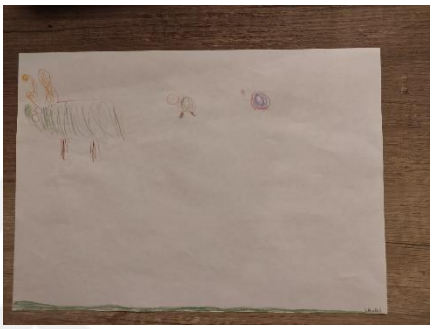
Resim 16. Roza’nın çizimi

Resim 17. Miran’ın çizimi

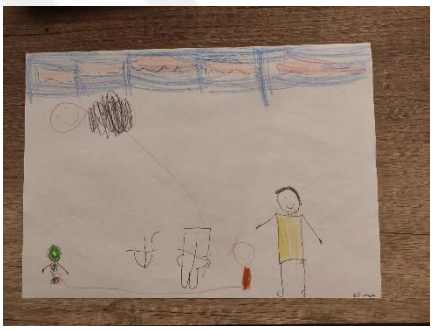
Resim 18. Raperin’in çizimi

Resim 19. Nevfel’in çizimi

Resim 20. Mahir’in çizimi

Resim 21. Elif Maya’nın çizimi

Resim 22. Elif Naz’ın çizimi

Resim 23. Zeynep’in çizimi

Resim 24. Ahsennur'un çizimi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Roza(resim 16) kurbağa ve farenin arkadaş olmasıyla 'dostluk/arkadaşlık' değerini, kurtla kimsenin arkadaş olmaması sebebiyle yanlarına gitmelerini ifade ederek 'merhamet' değerini yansıtmıştır. Miran(resim 17) doğru kişi ile arkadaş olmayı ifade ederek 'doğruluk ve dostluk' değerlerini, Raperin(resim 18) kurbağa ve farenin bulduğu çözümü çizerek 'dayanışma ve problem çözme' değerlerini, kartalın fare ve kurbağayı bırakması 'merhamet', insanların uyarıda bulunması ile de 'yardımlaşma ve problem çözme' değerlerini yansıtmıştır. Nevfel(resim 19) kahramanların birlikte gezmesini çizerek 'dostluk' değerini yansıtmıştır. Mahir(resim 20) bir çocuk ve bir anne çizerek 'aile kavramını', Elif Maya(resim 21) kurbağanın aklına gelen fikir ile 'problem çözme' değerini yansıtmıştır. Elif Naz(resim 22) birbirlerinin ayağına ip bağlamasını resmederek 'dostluk ve problem çözme' değerini, Ahsennur(resim 24) kahramanların birbirlerini kaybetmemek için bağladıkları halat ile 'problem çözme ve dostluk' değerini yansıtmıştır.

Anadolu Masalları Kitapçığında belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değer 'dostluk/arkadaşlık'tır. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde 'dostluk/arkadaşlık, merhamet, doğruluk, dayanışma, problem çözme, yardımlaşma, aile kavramı' değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

4. Masal: İmdi Dede

İmdi Dede masalını 7 çocuk dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

> Şey marangozcu kediyi oynarken sevmiş, o şey marangozları çalışınca da marangozu sevinmişler onlar da öyle (Miran).

Marangoz yaptım, kedi yaptım, pencere yaptım. Kedi pencerede üşümüş, marangoz onu içeriye almış. Sonra da ona marangoz kediye ip vermiş, eğlenmiş. Bir de sevmiş, bu kadar (Nevfel).

Marangoz tahtalarla ev falan yapıyormuş. Şey sonra da istediğimiz makinaları yapıyormuş. Sonra da bir kedi gelmiş o kediyi istememiş sonra marangozlar da o kediyi balkona koymuş ve sonra da imdi dede yine onu istemiş, çok sevmeye başlamış (Elif Naz).

Bir marangoz yaptım. Bir bulutlar yaptım, şimdi böyle rüzgar yaptım. Yavrularla kedi yaptım. Bir de buraya yağmur yağmış sular gelmiş. Kedi yavrusu. Marangoz, bu da bayrak (Mahir).

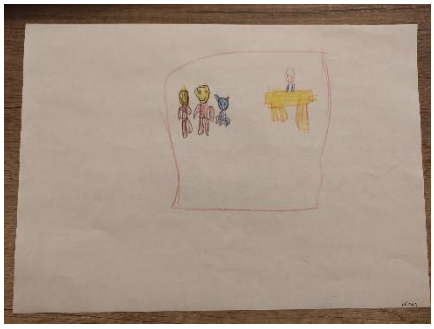
Bulutlar yaptım. Bir tane adam varmış adı saraygonzmuş (marangoz). Hamdi (imdi) dedenin yardımcıları hayvanları çok severmiş. Bir tane kedi Hamdi dedenin çalıştığı yere girmiş. Hamdi dede aslında hayvanları sevmezmiş. Ama çok Hamdi dede çok hızlıymış. Bir dolap istedin mi hemen yapar getirirmiş. Sonra da bir yardımcısı gitmiş pencerenin altına saklanmış. Ama bir tanesi sarayngoz yardımcısının pencerenin önüne bırakmış aklına fikir gelmiş pencerenin önüne bırakmış kediyi. Sonra diğer sarayngoz da gitmiş pencerenin altına demiş ki Hamdi dede Hamdi dede Hamdi dede Hamdi dede beni içeriye al Hamdi dede Hamdi dede beni içeriye al demiş ve burada masalımız sona ermiş (Raperin).

Bu marangoz bu kedi. Yavru kedi bir uzaklardan düşmüş. Sonra marangoz demiş ki bu küçük kediyi ne yapalım biz, onu evine götürmüşler (Aryen).

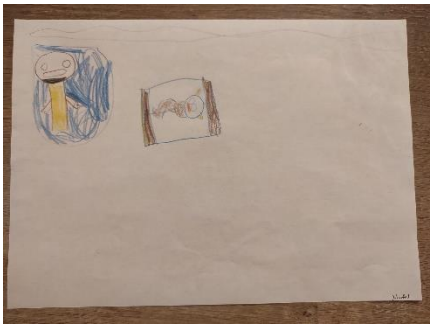
Kedi sokakta kalıyordu, sonra onu gördü ve bir adama teslim etti ama adam onu istemedi ve onu pencere kenarına koydu ve üzüldü ve onu geri içeri aldı. Bitti bu kadar (Ahsennur).

Öğrencilerin ses kayıtları incelendiğinde Nevfel ve Mahir'in bir önceki masallara göre çizimlerini daha detaylı anlattıkları gözlemlenmiştir. Tüm çocukların masalda yer alan detayları kendi özgün anlatımlarıyla aktardıkları ve Raperin'in çizimini anlatırken diğer çocuklardan daha çok detay verdiği gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

Resim 25. Miran'ın çizimi

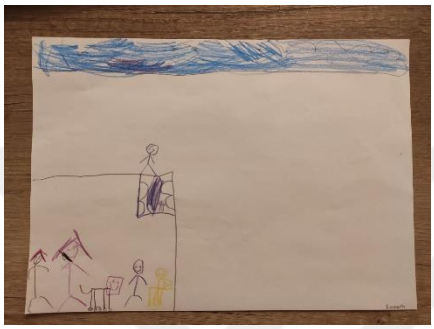
Resim 26. Nevfel'in çizimi

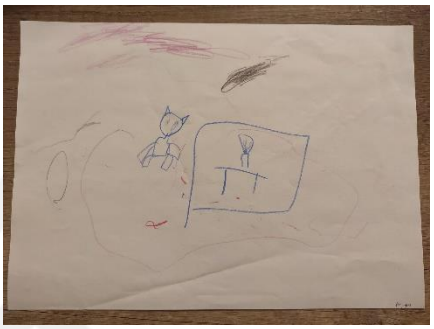
Resim 27. Elif Naz'ın çizimi

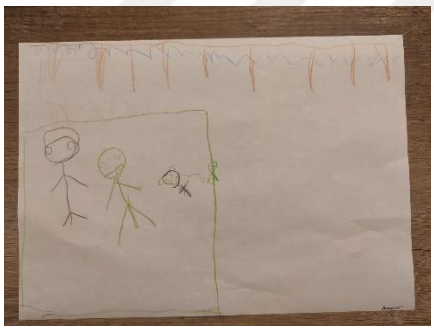
Resim 28. Mahir'in çizimi

Resim 29. Raperin'in çizimi

Resim 30. Aryen'in çizimi

Resim 31. Ahsennur'un çizimi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Miran(resim 25) kedi sevgisini ifade ederek 'sevgi' değerini, marangozun çalışmasını ifade ederek ise 'çalışmak' değerini yansıtmıştır. Nevfel(resim 26) üşüyen kedinin içeri alınmasını çizerek 'merhamet ve sevgi' değerlerini yansıtmıştır. Elif Naz(resim 27) İmdi Dede'nin istenen ürünü yapabilmesini çizerek 'çalışmak', kediyi sonrasında sevmesini ifade ederek de 'merhamet ve sevgi' değerlerini yansıtmıştır. Mahir(resim 28) kedi yavrusunu ve yağmuru çizerek 'merhamet' değerini yansıtmıştır. Raperin(resim 29) yardımcıların hayvanları sevmesini çizerek 'sevgi' değerini, İmdi Dede'nin istenen dolabı hemen yapabilmesini çizmesi 'çalışmak' değerini, kedinin korunmasını çizerek 'sevgi ve merhamet' değerlerini yansıtmıştır. Aryen(resim 30) zor

durumda kalan kediyi evlerine götürmeyi çizerek ‘merhamet ve sevgi’ değerlerini, Ahsennur(resim 31) kedinin önce istenmeyip sonra üzülerek içeri alınmasını resmederek ‘merhamet’ değerini yansıtmıştır.

Anadolu Masalları Kitapçığında belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değer ‘şefkat/merhamet’tir. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde ‘sevgi, çalışmak, merhamet’ değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

5. Masal: Altın Balta

Altın Balta masalını 10 çocuk dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

> Zengin evinde uyurken bir tane fakir kapısını çaldı, kazmasını (Balta) istedi zengin de kıramadığı için verdi kazmasını. Yanlışlıkla o düştüğü için bir tane ihtiyar geldi, suyuna batırdı ve onu aldı. Bu kadar (Ahsennur).
>
> Altın balta yaptım. Onu zengin adam suya düşürdü bilerek. Sonra diğer adam geldi ve ona baktı sonra yanlış yapmış dedi. Sonra eve gitti zengin olan adam. Sonra diğer kadın aldı baltayı, sonra diğer balta kaldı. Güneş yaptım. Bu kadar (Nevfel).
>
> Şeyy, balta suya düşmüş, ihtiyar adam şey adam da demiş ihtiyar adamı çağırmış. İhtiyar adam elini suya daldırmış, ama bu değil bu değil demiş. Baltası oymuş sonra tutmuş evinin yolunu. Sonradan da gitmiş evine. Sonra da gitmiş evine. Sonra gitmiş komşusuna. Komşusundan baltasını ödünç istemiş sonra balta suya düşmüş. Güle güle (Elif Naz).
>
> Ben de bunu dinlemiştim. Bunu fakir adam yaptım, bunu da bunu da bunu da yaptım. Bir zamanlar ülkenin birinde bir yırtık üstü bir adam varmış. Balta odunları varmış. Bir anda baltanı suya düşürmüş sonra da komşusundan bir balta almış. Komşusu şey yapmasın diye baltayı ona vermiş. Sonra da baltayı düşürmüş. Sonra karşısına (burada çocuğun ne dediği anlaşılmıyor) bir şey gelmiş. Bana yardım eder misin diyerek bağırmış. Bu da evet diyerek düşmüş yola çıkmıştı. Baltan bu mu demiş hayır peki bu hayır demiş. Benimki odundu demiş. Odunlu baltayı vermiş. Odunlu baltayı verdikten sonra da öbür baltaları da altınla gümüş baltayı da sana veriyorum demişti. Verdi. Sonra da sonsuza kadar para kazanmıştı. Her şeyi bunu söyledim. Bu biraz kötü bir zengindi ama kötüydü. Hemen gitmişti. Baltasını bilerek suya düşürmüştü. Sonra da baltan bu mu demiş altın baltayı göstererek evet demişti. Sonra da sinirlenmiş hayır bu değildi demişti. Doğru söylemediğin için baltanı geri veriyorum demiş. Bu baltayı üzgünce gitmiş. Bu sefer de bunun baltası kaybolmuştu çoktan bir de. Sonra da sonra da iyi adam al bu paraları kendine altın bir çekiç al demiş. Bitti (Zeynep).
>
> Şey fakir adam demiş ki komşumun baltasını zengin komşum balta suya düştü, şey elini suya sokmuş demiş ki baltan bu mu evet dedi fakir. Şey altın baltayı yalan söylemediği için ona verdi. Gitti komşunun baltasını şey verdi. O altın baltasıyla kuru ağaçları kesti ve zengin oldu. Fakir adamları da unutmadı onlara da yardım etti (Miran).
>
> Fakir adamla bir komşusu varmış fakir adamın. Onlar da zenginmiş. Onların büsbüyük bir evi varmış ama onların küçücük bir evi varmış. Onların evinin içi renkle doluymuş ama fakirin evinin içi hiç ama hiç renkli değilmiş bembeyazmış. Şimdi bir fakir olduğu için fakir, fakir olduğu için gidip kuru ağaçları kesip kesip satarmış para kazanırmış.

Evinin ihtiyaçlarını yaparmış. Sonra da yine gitmiiiş ormana kesmeye kuru ağaçlan ama onun şeyi kırılmış. Sonra gitmiiiş eveee. Komşusuna sormuş baltanı verebilir misin benim baltam kırıldı, lazım bana geri getirecem, ödünç alıyorum. Gitmiş ormana keserken ah demir baltası suya düşmüş. İhtiyar demiş ki senin demir baltan mı suya düştü demiş ki evet benim demir baltam. Bu senin baltan mı hayırrr bu senin baltan mı hayırr bu senin baltan mı eveet. Sen çok iyi bir birisin baltalarını iyi şey yaparsın. Bu demir baltayı (alın baltayı kastediyor) sana veriyorum. O demir baltayla ağaçları kırmış kırmış kırmış kırmış kırmış kuru ağaçları tabi. Sonra köydeki fakir insanları unutmamış. Onların eşyasını eşyalarını da eşyalarını da yapmış. Burda bitmiş hikaye (Raperin).

Bir tane yaşlı adam varmış. Baltası varmış. Baltasıyla odun kesermiş. Sonra baltası suya düşmüş. Komşusundan istemiş. Komşusuna demiş ki komşum bana baltanı verebilir misin? Benim baltam suya düştü. Ben baltamı kullanamıyorum ağaçları kesemiyorum. Komşusu da ona baltayı vermiş. Odunları kesmiş sonra su kenarına gitmiş. Sonra bakmış ki o komşunun baltası suya düştü. Sonradan düşünmüş düşünmüş yine düşünmüş. Sonra bir tane yaşlı adama uğramış, dağın zirvesinde yaşlı adama uğramış. Sonra yaşlı adam demiş ki bu adam demiş ki benim baltam komşumun baltası suya düştü. Bana komşumun baltasını sudan çıkartabilir misin? Sonra nazik adam gelmiş elini suya batırmış demiş ki bu senin baltan mı demiş ki hayırrr, demiş ki bu senin baltan mı hayır, ya bu senin baltan mı? Demiş ki evet. Gitmiş odunlardan kesmiş, kesmiş. Sabahın köründe evine gitmiş uyumuş. Sonra odunları sabah erkenden keserken o diğer baltası da gitmiş. Sonra tekrar nazik adama uğramış demiş ki bana bir tane daha balta verebilir misin? Nazik adam sen iyi konuşmuyorsun, önce nazik konuşurdun. Sonra demiş ki bu baltayı sana vermeyeceğim. Sana demirli baltayı veriyorum. Sonra adama vermiş. Adam gitmiş ağaçları kesmeye. Bu kadar (Cihan).

Elini denizin içine sokmuş, o (çocuğun burada ne dediği anlaşılmıyor) içinden altın çekiç çıkmış demiş ki bu senin mi hayır demiş içine geri koymuş. Sonra da elini en hızlı daldırmış bir kere de. Sonra da demiş ki bu senin çekicin mi hayır demiş sonra da elini bir tane daha batırmış bu senin mi hayır demiş. Sonra da son kere batırmış dedi ki bu senin mi evet dedi. Sonra da güneş çok sıcak olduğu için sihirbazcı terleniyordu düştü çok sihirbaz yaparken. Sonra da altın baltayla ağaçlarını kesiyormuş yani kırıyor. Bitti (Roza).

Bir meteor yaptım, bir yıldırım taşı yaptım, bir fakir yaptım. Bu da balon. Bişey.. kaz bir de ev yaptım merdiveni yaptım. Sonra güçlü bir kas yaptım. Sonra da şu balonu kesmek için patlatıyor (Mahir).

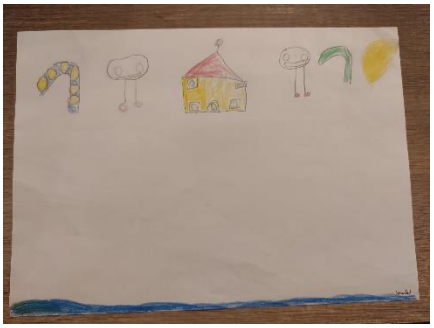
Bir adam varmış, bir tane daha da varmış. O zengin adam baltayı almış gitmiş ağaçları kesmişti. Bir adam zengin adam gelmişti baltası suya düştü. Sonra da zengin adam elini soktu suya demişti bu mu dedi hayır yine soktu demişti bu mu dedi hayır, yine soktu dedi bu dedi evet. Bitti (Ahmet).

Öğrencilerin ses kayıtları incelendiğinde Mahir'in masala ilişkin anlatımı olarak sadece fakir ve güçlü bir kas ifadeleri görülmektedir. Ahsennur, Nevfel, Elif Naz, Miran ve Ahmet'in masalın iskelet yapısını kısa ve öz cümlelerle aktardığı gözlemlenirken Roza, Raperin, Cihan ve Zeynep'in masalı neredeyse tüm detaylarıyla anlattıkları gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

Resim 32. Ahsennur'un çizimi

Resim 33. Nevfel'in çizimi

Resim 34. Elif Naz'ın çizimi

Resim 35. Zeynep'in çizimi

Resim 36. Miran'ın çizimi

Resim 37. Raperin'in çizimi

Resim 38. Cihan'ın çizimi

Resim 39. Roza'nın çizimi

Resim 40. Mahir'in çizimi

Resim 41. Ahmet'in çizimi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Ahsennur(resim 32) zenginin baltasının vermesini çizerek 'paylaşma ve yardımlaşma' değerlerini, ihtiyarın baltayı sudan çıkarmasını çizerek de 'yardımlaşma' değerlerini yansıtmıştır. Nevfel(resim 33) diğer adamın baltasını suya düşüren zengin adamı uyarmasını çizerek 'dürüstlük' değerini, Elif Naz(resim 34) baltası suya düşen adamın ihtiyar adamı çağırmasını ve komşudan baltasını ödünç istemesini çizerek 'yardımlaşma' değerini yansıtmıştır. Zeynep(resim 35) komşudan balta istenmesini ve suya düştükten sonra yardım istemesini çizerek 'yardımlaşma' değerini, kahramanın kendi baltasını istemesini çizerek 'dürüstlük' değerini, altın baltayı hak etmesini çizerek 'çalışmak' değerini, iyi adamın çekiç alması için para vermesi ile de 'yardımlaşma ve iyilik' değerlerini yansıtmıştır. Miran(resim 36) fakir adamın yalan söylememesini resmederek 'dürüstlük' değerini, altın baltayı kuru ağaçları kesmek için kullanarak zengin olmasını çizerek 'çalışkanlık' değerini, fakirlere yardım etmesini resmederek de 'iyilik ve yardımlaşma' değerlerini yansıtmıştır. Raperin(resim 37) fakir adamın kuru ağaçları kesmesini çizerek 'çalışkanlık' değerini, zengin komşunun baltasını ödünç vermesi 'yardımlaşma' değerini, ona ait olmayan baltayı almayarak 'dürüstlük' değerini, fakir insanları unutmamasını çizerek 'yardımlaşma ve iyilik' değerlerini yansıtmıştır. Cihan(resim 38) komşudan balta istenmesini ve yaşlı adamın baltayı sudan çıkarmasını istemesini çizerek 'yardımlaşma' değerini, adamın nazik olduğunu ifade ederek 'nezaket' değerini, doğru baltayı istemeyi çizmesi 'dürüstlük' değerini yansıtmıştır. Roza(resim 39) adamın kendisine ait olmayan baltayı kabul etmemesini çizerek 'dürüstlük' değerini, Ahmet(resim 41) kendisine ait olmayan baltayı almamasını resmederek 'dürüstlük' değerini yansıtmıştır.

Anadolu Masalları Kitapçığında belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değer 'dürüstlük, çalışkanlık'tır. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde

‘paylaşma, yardımlaşma, dürüstlük, çalışkanlık, iyilik, nezaket’ değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

6. Masal: Tavşan ile Kirpi

Tavşan ile Kirpi masalını 7 çocuk dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

> En akıllı olan bir zamanlar bir tavşan varmış. En hızlı da koşuyormuş, kirpi demiş ki bütün hayvanlardan daha hızlı en hızlısı sensin. Bir yarış yapalım mı? Demiş. Sen, ben kazanırsam senin bıyıklarını çekerim sen kazanırsan benimkini çekmene izin veririm. Tavşan bunu kabul etmiş ve bir yarışma yapmış. Tavşan önüne bakmadan yoluna devam ederken bir bakmış ki kirpi gelmiş. Sonra da sonra da bir tane daha yarışma yapalım mı demiş hıhı demiş. Bir tane daha yarışma yapmış. Önüne bakmadan yine yapmış. Bu sefer de kirpi kazanmıştı. Bu nasıl olur hayır Allah’ım dedi böyle. Yeniden yeniden böyle bir daha yarışma yapalım demiş. Bir daha yarışma yapmışlar. Yarışma yaptıktan sonra yine kirpi kazanmış. Ve sonra da o da onun bıyıklarını çekmiş. Sonra da sonra birbirinden özür dilemiş. Sonra bir zamanlar bitti (Zeynep).
>
> Masalını anlatmak istemedi (Miran).
>
> Şimdi tavşan demiş ki o demiş ki kirpi yarışalım mı demiş sonra yarışmışlar, yanına bir kirpi daha çıkmış. Demiş ki hadi yine yarışalım demiş. Tekrar çıkmış sonra bir ta ne daha çıkmış demiş. Hani yine yarışalım demiş bir tane daha çıkmış demiş. Demiş ki bir daha yarışalım. Sonra da sonra kalmış sonra da hep elma ağaçtan birisi elma düşmüş düşmüş, hepsini kirpiler tavşanlar yemiş (Roza).
>
> Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir tane tavşancık varmış. Çok çok kurnazmış. İnsanlarla alay etmeyi severmiş ve kirpilerle de alay etmeyi severmiş. Kirpiler ondan utanırmış. Sonra da kirpiler bir tane plan yapmışlar. Tavşancığı görmüşler, tavşancığa bir şey söylemişler. Tavşancığa demişler ki biz seninle yarış yapacağız. Sen.. biz kazanırsak senin bıyıklarını çekicez, tamam o zaman ben kazanırsam sizin kirpilerinizi çizicem. Sonra da tamam demişler. Sonra da gitmişler yarışa başlamaya. Sonra kirpi ondan önce bitiş çizgisine varmış. Sonra da hayvan tavşan demiş ki bu ne sen benden önce hemen çizgiye varamazsın bu ne tesadüf. Sonra tavşan demiş ki bir daha yarışalım, sonra bir daha yarışmışlar. Sonra kirpi tekrar onları geçmiş. Sonra tekrar yarışmış. Tavşan tavşan onu yine geçememiş kirpi onu geçmiş ve sonra onun bıyıklarını çekecez demiş. Tavşan bir daha size böyle bir şey yapmayacam, insanların dediği şeyi yapacam. Size bir daha alay etmeyecem. İnsanlara sevgi duyacam (Cihan).
>
> Bir ev yaptım, bir ağaç yaptım ve 3 tane düşen elma yaptım. Tavşan yaptım bir de kirpi yaptım (Mahir).
>
> Bir tavşan varmış bir tane de kergi (kirpi) varmış. Sonra (çocuğun burada ne dediği anlaşılmıyor). Kergi adam demişti yarışma yapalım demişti evet. Yaptılar. Koştu kergi adam bir de tavşan koştu. Sonra kergi adam onda (çocuğun burada ne dediği anlaşılmıyor) yine yaptılar sonra yine yaptılar. Sonra arkadaş oldular (Ahmet).
>
> Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde bir zamanlar bir tane tavşan varmış. İnsanlara çok (anlaşılmıyor). İnsanlarla dalga geçermiş, geçermiş. İki tane ikiz iki kirpi varmış. Kirpiler demiş ki seninle yarış sen niye insanlarla dalga geçiyorsun insanlarla dalga

geçmek çok kötüdür çok iğrençtir. İkna etmişler ama kurnaz olduğu için tavşan kumaz olduğu tavşan onları dinlememiş tabi. Sonra sonra da kirpiler demişki yarış yapalım demiş. Zaten sen buranın en hızlı hayvanısın demişler. Sonra onlar ikiz kirpi oldukları için ikiz kirpi oldukları için birisi onlara şaka yapmışlar. Tavşan soluna, önüne, kenarına arkasına bakmadan önüne bakarak fıırrrlamış gitmiş ama kirpi kazanıyormuş. Onlara şaka yapmış. Birisi başlatma kirpisiymiş diğeri de yarış ama yarışçı kazanmış. Onlara şaka yapmışlar. Tavşan düşünmüş düşünmüş şaşırmış demiş ki niye öyle niye böyle olmuş. Sonra tavşan demiş bir daha yarışalım. Bir daha yarışmışlar ama yine kirpi kazanmış. Bir daha yarışmışlar yine kirpi kazanmış, kazanmış. Sonra da bir tane daha tavşan gelmiş bir tane daha tavşan gelmiş onların elmaları birisi anlamayanların başına ama bir tane daha kirpi gelmiş bir tane daha tavşan gelmiş tavşan gelmiş sonra da elmalarını bölüp paylaşmışlar. Burda hikayemiz sona ermiş (Raperin).

Öğrencilerin ses kayıtları incelendiğinde Miran'ın masalını anlatmak istemediği, Mahir'in masal kahramanlarını ve elma çizdiği gözlemlenmiştir. Zeynep, Cihan ve Raperin'in masalı detaylıca anlattığı, Ahmet ve Roza'nın masalın genel yapısını aktardığı gözlemlenmiştir. Tüm çocukların anlatımlarında özgün ifadelerin yer aldığı gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

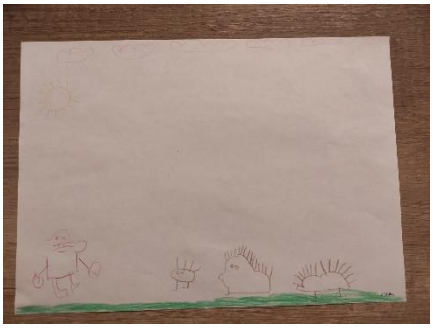
Resim 42. Zeynep'in çizimi

Resim 43. Miran'ın çizimi

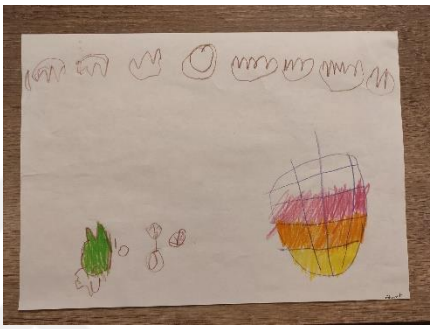
Resim 44. Roza'nın çizimi

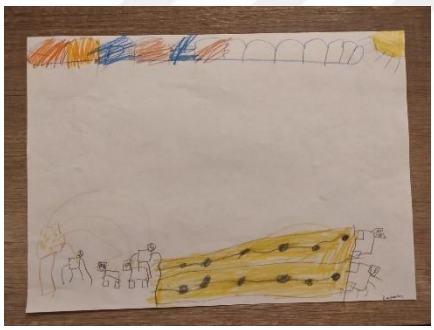
Resim 45. Cihan'ın çizimi

Resim 46. Mahir'in çizimi

Resim 47. Ahmet'in çizimi

Resim 48. Raperin'in çizimi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Zeynep(resim 42) yarışma kuralı sonucunda bıyıklarının çekilmesini resmederek 'sorumluluk' değerini, birbirlerinden özür dilemelerini ifade ederek ise 'nezaket' değerlerini yansıtmıştır. Roza(resim 44) tavşan ve kirpinin ağaçtan düşen elmayı yemesini ifade ederek 'paylaşmak' değerini yansıtmıştır. Cihan(resim 45) alay etmeyi seven tavşan ve ondan utanan kirpileri ifade ederek 'nezaket' değerini, yarışmanın sonucunda bıyıkların çekilmesini ifade ederek 'sorumluluk' değerini, tavşanın alay etmek yerine sevmeyi ifade etmesi ise 'sevgi ve hoşgörü' değerlerini yansıtmaktadır. Mahir(resim 46) gökten düşen üç elmayı ifade ederek 'paylaşmak' değerini, Ahmet(resim 47) yarışma sonrası arkadaş olduklarını ifade etmesi 'dostluk' değerini, Raperin(resim 48) kirpilerin

dalga geçmenin kötü olduğunu ifade etmeleri ‘saygı’ değerini, elmaların paylaşılmasını ifade ederek ise ‘paylaşmak’ değerlerini yansıtmaktadır.

Anadolu Masalları Kitapçığında belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değer ‘doğruluk/dürüstlük, saygı’dır. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde ‘sorumluluk, nezaket, paylaşmak, sevgi, hoşgörü, dostluk, saygı’ değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

7. Masal: Tilki ile Eşek

Tilki ile Eşek masalını 10 çocuk dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

> Bunlar tilki. Bu eşek (Aryen).
>
> Eşek ve arkadaşlar çok iyi olmuş ama bir bahçeye gitmiş eşek ama bahçe adamını uyar bahçe adamı onu uyarmış. Sonra da eşeğe kızmış. Eşek de bir daha yapmam demiş. Sonradan da eşeeeek gitmiş başka bir tarlaya. Güzeeeel bir tarlaymış, yemiş yemiiiiş bitirmiş meyvelerini ama yine hırlamış gürlemiş sahibi. Şey ormanın sahibi yine gelmiş eşeğe kızmış demiş ki sen niye benim bahçeme izinsiz giriyorsun bu hiç doğru bişiy değil. Bir daha izinsiz girme demiş. Eşek de söz vermiş ve masalda burda bitmiş (Elif Naz).
>
> Masalını anlatmak istemedi (Ahmet).
>
> Ev yaptım, o insan orda çalışıyor. Sonra eşeğe kızmış neden izinsiz giriyorsun diye. Sonra o çok yemiş iki defa girmiş, sonra üzüm balı yemiş yemiş gene içine girmiş sonra gene kızmış. Eşek gene kabağı yemiş sonra fare demiş bir daha izinsiz girme. Bu kadar (Nevfel).
>
> Bir zamanlar eşek ve tilki varmış, onlar çok iyi bir arkadaşlarmış. Eşeğin karnı acıkmış. Gitmişler onlar gitmişleeeerrrr tepe daha. Üzüm tarlası bulmuşlar. Tilki demiş ki bunları dikkatli ye, bu adamın üzümleri çok ama çok güzeldir demiş. Sonra yemiş doyduğunda ai ai diye bağırmış, ai ai diye bağırmış. Oranın sahibi gelmiş demiş ki sen niye benim üzümlerimi alıyorsun? Sonra gitmişler mısır mısıra. Mısırı yemeye gitmişler. Mısırı da yemişler. Sonra o yerken doymuş ai ai diye bağırmış. Sahibi yine ona kızmış. Sonra balkabağı balkabağı tarlasına gitmişler. Orda da yemiş küçük küçük ama yine doyduğunda ai ai diye bağırmış. Sonrasında sonrasında yine gelmiş adam kızmış. Artık eşeğe arkadaşı tilki arkadaşı eşeğe demiş ki sen niye sözünü tutmuyorsun sözünü tutmazsan çok kötü bişey tutmazsan. Tilki de demiş artık tutanlara ben arkadaş olacam olmayanlara olmayacam (Raperin).
>
> Şey şey eşeğin karnı acıkmış tilki de demiş ki şey seni güzel bir meyve tarlasına götürecem ama karnın doyduğunda ai ai demeyecen, eşek söz demiş. Onları güzel güzel yemiş ai ai demiş. Şey sahibi gelmiş demiş ki hem sahipsiz tarlamdaki meyveleri yiyon hem bizi rahatsız ediyon. Çok güzel mi? tilki de demiş ki şey artık ne oldu çiftliğin sahibi geldi biraz kızdı sonra gitti. Yolumuza. Demiş ki Tilki çok bekleyememiş ki kızmış ki sen de her zaman sözünü tutamıyorsun ai ai deyip. Şey almış arkadaşından gitmiş ve söz dinlemeyenle arkadaş olmamış bir daha tilki (Miran).

Kabak yaptım, üzüm yaptım, iki tane mısır yaptım. Bir tane mantar yaptım. Bir eşek mısırla üzümü yiyor kabağı yiyor. Sonra ai ai bağırıyor. Sonra ev yaptım itfayeci buraya girecekti sonra da o mantarı alacaktı bulamadı (Mahir).

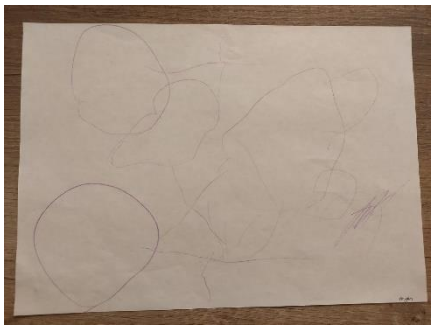
O zaman eşek her yere bakmış kimse yok o zaman kirpi görmüş kirpi de demiş ki ne yapıyorsun. Demiş ki ben çok açım bana yiyecek bi şeyler verir misin? sonra da vermiş. O zaman da hii haa (ai). Çiftliğe gitmiş, çiftlikte sessiz ol demiş olmamış, sonra da yemiş çiftçiyi uyandırmış. Sonra da çiftçici ona kızmış başka çiftçiciye gelmiş sonra da bir eli değmiş. Çiftçiciyi yine uyandırmış. Sonra da diğer çiftçiye gitmiş sonra da yine yemiş yine bitirmişti çiftçiciyi uyandırmış. Bütün meyve sebze çiftçicilerine gitti. Bitti (Roza).

Eşek tilkiyle oynarken karnı bir anda acıkmıştır. Dedi ki tilkiye acıktım ben, bir şeyler yesek artık tilki hiç yemedik. Tamam bu sefer seni mısır tarlasına götürecem dedi. Mısır tarlasına götürdü. Götürdükten sonra da burada hapur haapur yemişti. Ahlamış. Sonra da sonra da mısır çiftlik sahibi fark etmişti. İzinsiz bir daha giremeyeceksin demişti. Sonra yarın yine eşşeğin karnı acıkmıştı. Bu bu sefer hiç ama hiiiiç ama gelemeyeceksin demişti. Sonra da üzüm bahçesine gitmişti. Sonra da gittikten sonra da üzümleri yemişti yine hırlamıştı. Sonra da çiftlik sahibi yine yapmıştı. Eşek artık artık ellemiyeceksin diyorum ama sen sözünü tutmuyorsun diyor (Zeynep).

Çim, mısır tarlası. Şey.. eşek dedi ki arkadaşına benim canım benim karnım çok aç o da tamam olur ama hiç ses çıkarma mısır tarlasına getirdi. Dedi ki küçük küçük al ama sonra yediğinde ai ai diye bağırdığı için mısırın bahçenin sahibi çıktı ona yine kızdı. Sen bana sen tilki sinirlendi biraz (Elif Maya).

Öğrencilerin ses kayıtları incelendiğinde Aryen'in masal kahramanlarını çizdiği ifade ettiği, Mahir, Nevfel ve Elif Maya'nın anlatımlarında detaylara yer vermediği ancak Zeynep, Raperin, Elif Naz, Miran ve Roza'nın anlatımını detaylandırdığı gözlemlenmiştir. Ahmet'in masalını anlatmak istemediği gözlemlenmiştir.

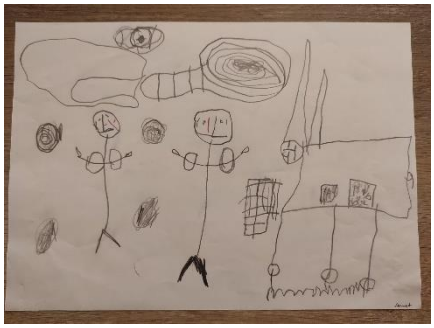
Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

Resim 49. Aryen'in çizimi

Resim 50. Elif Naz'ın çizimi

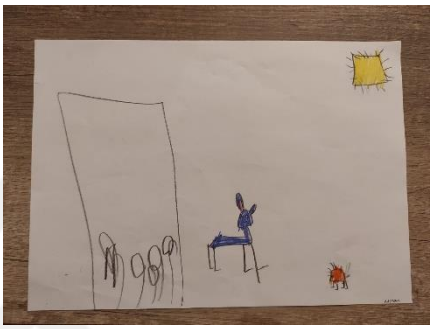
Resim 51. Ahmet'in çizimi

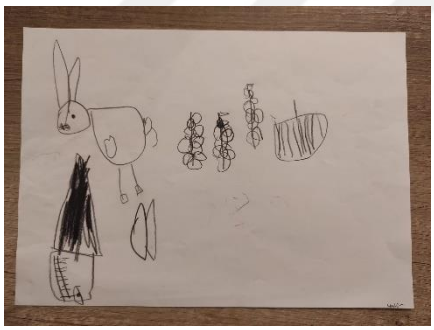
Resim 52. Nevfel'in çizimi

Resim 53. Raperin'in çizimi

Resim 54. Miran'ın çizimi

Resim 55. Mahir'in çizimi

Resim 56. Roza'nın çizimi

Resim 57. Zeynep'in çizimi

Resim 58. Elif Maya'nın çizimi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Elif Naz (resim 50) eşeğin uyarılmasına rağmen söz dinlemeyip, tarla sahibinin kızmasını ifade ederek 'sorumluluk' değerini, tarlaya izinsiz

girmeyi ve söz vermeyi ifade ederek de 'nezaket' değerlerini yansıtmıştır. Nevfel (resim 52) evde çalışan insanları çizerek 'çalışmak' değerini, eşeğin izinsiz girmesine kızarak 'sorumluluk' değerlerini yansıtmıştır. Raperin (resim 53) tilki ve eşeğin arkadaşlığını ve birlikte tarlaya gitmelerini ifade ederek 'dostluk' değerini, verilen sözün tutulmamasını belirterek ise 'nezaket' değerlerini yansıtmaktadır. Miran (resim 54) acıkan arkadaşını tarlaya götürmesini ifade ederek 'dostluk' değerini, söz vermenin ve tutmanın önemini belirterek 'nezaket' değerini, tilkinin söz dinlemeyenle arkadaş olmaması ise 'sorumluluk' değerlerini yansıtmaktadır. Roza (resim 56) eşeğin kirpiden yiyecek istemesi 'yardımlaşma ve iyilik' değerini, eşeğin sessiz olmaması verdiği ve sözü tutmamasını ifade ederek 'nezaket' değerlerini yansıtmıştır. Zeynep (resim 57) tilkinin acıkan eşeği tarlaya götürmesini ifade etmesi 'yardımlaşma' değerini, izinsiz girmesi ve sözünü tutmaması 'nezaket' değerlerini yansıtmaktadır. Elif Maya (resim 58) tilkinin acıkan arkadaşını tarlaya götürdüğünü ifade etmesi 'dostluk' değerini yansıtmaktadır.

Anadolu Masalları Kitapçığında belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değer 'saygı'dır. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde 'sorumluluk, nezaket, çalışmak, dostluk, yardımlaşma, iyilik' değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

8. Masal: Aslan ile Fare

Aslan ile Fare masalını 9 çocuk dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

> Şeyy.. Fare fare ormandan gezerken bir tane ses duymuş, dinlemiş dinlemiş anlamıyor gitmiş ne görelim bizim ormanın aslanı demiş dedi ki fare şey.. dememişti mi sen sen daha iyisin daha güçlüsün demiştik. Aslan dedi ki bir çözüm bulmalı. Düşünmüş düşünmüş. Fare dedi ki ben sana yardım ederim. Aslan da demiş ki o kadar halinle mi bana yardım edecen. Bütün ormandaki arkadaşlarını fare arkadaşlarını toplayıp ip ipi tırmalamışlar. Aslan da kurtulmuş. Dedi ki aslan üzgünüm seninle alay ettiğim için gitti dişlerin küçük olduğu için arkadaşlarına (Miran).

> Şimdi şey bir fare yaptım, bir kaplan yaptım. Bir de arkasına da şemsiye yaptım, sonra da bulut yaptım, makinesini yaptım. Şunlar da elmalar. Meyveyi katıyorsun rınnnn yapıyorsun meyve suyu yapıyor (Mahir).

> O zaman kaplan sonra kaplan hiç bişey yapmadı fare gördü. Fare demiş ki bişeyler yapalım mı tamam demiş. Dedi ki arkadaş olalım arkadaş olmuşlar. Sonra da birlikte oynamaya başlamışlar. Çimenlerin farklı olduğunu görmüşler. Bu açık yeşil bu koyu yeşil olduğunu görmüşler. Güneşin de koyu mavi koyu sarı koyu açık sarı görmüşler çünkü (Roza).

Bu fare. Ses veriyor bir tane. Aslan. Aslanla fare güldüler (Aryen).

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde bir aslan varmıştı bir fare varmıştı. Aslan o ağacının kafasının oraya değmişti. Fare de gitmişti onun yanına demişti ne sana demedim. Aslan demişti aslan yok sen daha küçüksün. Fare yemek yemişti büyük olmuştu gitmişti onun aslanın kafasını çıkarmıştı (Ahmet).

Kurt yaptım, kurt hapishanede kalmış, sonra hapishanede fare ona yardım bir plan bulmuş bulmuş bulmuş sonra bir plan bulmuş sonra arkadaşlarını çağırmış, çağırdıktan sonra hapishaneyi kemirmişler. Sonra masal burda bitmiş (Nevfel).

Aslan herkesi kıskanıyormuş. Sonra da bir gün kapana yakalanmış. Fare de bütün arkadaşlarını toplamış sonra da gitmiş ona yardım etmiş. Aslan da artık şey artık iyi kalpliymiş. Aslan artık kimseyi kıskanmıyormuş, sonra da aslan artık kimseyi kıskanmıyormuş. Sonra da herkes aslanı sevmeye başlamış. Fare de şey fare de aslanla beraber seviliyormuş. Fare de artık kimseyi kıskanmıyormuş (Elif Naz).

Fare bir gün mutlulukla neşeyle ormanda yürüyormuş. Aslan demiş ki ben sizden daha güçlüyüm ve daha zekiyim daha güzelim. Sonra fare demiş ki tamam sen bizim artık komutanımız ol. Sonra demiş ki tamam. Sonra da fare sonrasında ormanda neşeliyken yürürken bakmış ki aslanın çığlığı. Sonra gitmiş sesi takip etmiş sonra da aslanı görmüş. Demiş ki fare sen orda napıyorsun? Birden bir tuzağa düştüm beni kurtarabilir misin? Sonradan fare demiş ki sen bana alay eder miydin? Sonra aslan bundan utanmış. Sonra da bütün fareleri getirmiş ve o ipi kemirmişler bütün fareler. Sonra da bütün fareler aslanı kurtarmış ve sonra mutlu mesut aslanla yaşamışlar (Cihan).

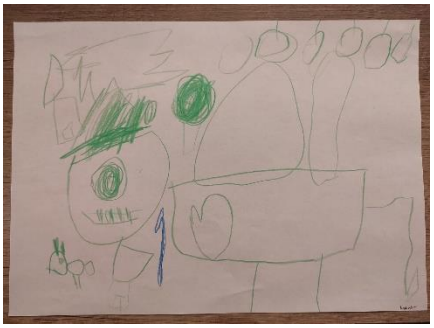
Bir zamanlar güzel mi güzel bir orman varmış. Bu ormanın bilirsiniz bir kralı varmış o kral da aslanmış. Bir toplanma yapmak istermiş, gitmiş demiş ki ben en güçlü en yürekliyim. Ama o kapana asılmış. Fare demişti kaptan hani sen hani sen bizden güçlüydün hani sen cesaretliydin. Bana yardım et. Ben sana yardım edebilirim demiş fare. Sonrasında ama aslan inanmamış. Demiş sen küçük küçücük halinle bu kadar bu kadar bana yardım edemezsin. Sonrası da sonrasında da fare bütün arkadaşlarını çağırmış. Arkadaşları tepeden, yukarıdan, aşağıdan, ortadan kenardan şeyleri ipleri kemirmeye başlamış, hepsini yırtmış. Burda da burda da hikaye bitmiş. Mutlu mesut aslanla fare çok iyi. Size öyle davranmayacam demiş. Hatta demiş ki ben hatta bütün hayvanlara öyle yapmayacam demiş (Raperin).

Öğrencilerin ses kayıtları incelendiğinde Mahir ve Aryen sadece masal kahramanlarını çizdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Nevfel ve Elif Naz anlatımlarını kısaca ve özgün olarak ifade etmektedirler. Diğer çocukların ifadeleri incelendiğinde detaylı olarak anlatımda bulundukları gözlemlenmiştir. Bir önceki masallar ve anlatımlara nazaran çocukların detaylı anlatımlarda bulundukları gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

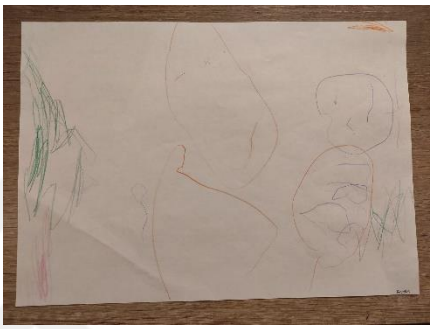
Resim 59. Miran’ın çizimi

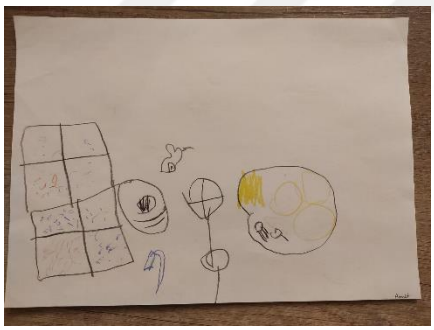
Resim 60. Mahir’in çizimi

Resim 61. Roza’nın çizimi

Resim 62. Aryen’in çizimi

Resim 63. Ahmet’in çizimi

Resim 64. Nevfel’in çizimi

Resim 65. Elif Naz’ın çizimi

Resim 66. Cihan’ın çizimi

Resim 67. Raperin'in çizimi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Miran (resim 59) farenin aslana yardım etmesini ifade etmesi 'yardımlaşma ve iyilik' değerlerini, aslanın alay etmesine karşılık hatasını anlaması ise 'nezaket ve sorumluluk' değerlerini yansıtmaktadır. Mahir (resim 60) elmaları çizmesi 'paylaşmak' değerini yansıtmaktadır. Roza (resim 61) farenin bir şeyler yapmayı teklif etmesi 'yardımlaşma' değerini, arkadaş olmayı teklif etmeleri ile de 'arkadaşlık/dostluk' değerlerini yansıtmaktadır. Ahmet (resim 63) farenin aslanın kafasını çıkarmasını ifade ederek 'yardımlaşma ve iyilik' değerlerini, Nevfel (resim 64) farenin bir plan bulması 'problem çözme', hapishaneyi kemirmesi 'yardımlaşma ve iyilik' değerlerini yansıtmaktadır. Elif Naz (resim 65) aslanın kıskanmaktan vazgeçip iyi kalpli olması 'alçakgönüllülük' değerini, herkesin aslanı sevmeye başlaması ile de 'sevgi' değerini yansıtmaktadır. Cihan (resim 66) aslanın öncelikle kendini diğer hayvanlardan üstün görmesi ve bu tavrından dolayı utanması 'alçakgönüllülük' değerini, farelerin aslanı kurtardığını ifade etmesi 'dayanışma/yardımlaşma ve iyilik' değerlerini yansıtmıştır. Raperin (resim 67) aslanın kendini fareden üstün görmesi ve farenin yardımıyla bu davranışından dolayı vazgeçmesi 'alçakgönüllülük' değerini, farelerin birlikte aslanı kurtarması 'dayanışma/yardımlaşma' değerlerini yansıtmaktadır.

Anadolu Masalları Kitapçığında belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değer 'yardımlaşma'dır. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde 'yardımlaşma, iyilik, nezaket, sorumluluk, paylaşmak, arkadaşlık/dostluk, problem çözme, alçakgönüllülük, sevgi, dayanışma' değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

9. Masal: Ayşe, Fatma Kuzular

Ayşe, Fatma Kuzular masalını 9 çocuk dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

Çilek yaptım, ağaç yaptım, bir de şu gökten meteor. Zaten burası soba, bi de çilek yaptım. sobayla yangın çıkarıyor (Mahir).

Bir tane anne keçi varmış, yavrularına ot getirmiş onları beslermiş. Bir günden sonra gece uyumuşlar. Demiş ki anne keçi kurda sakın inanmayın yoksa sizin iki ikinizi de yer demiş. Sonra yavrular annelerine demiş ki tamam. Biz kapıyı kurda açmayız. Sonra kurt bir günden sonra gece evlerine gelmiş. Sonra demiş ki ben açın kapıyı ben sizi yiyecem demiş. Sonra da demiş ki küçük keçiler biz sana kapıyı açmayız, git bizim kapımızdan. Sonra o hemen de gitmiş. Sonra bir kese yumurtayı almış eline ağzına sokmuş ve demiş ki tekrar bana kapıyı açın. Sonra tekrar demiş ki onun sesini tanımışlar. Bacaklarını göster demiş, bacaklarını göstermiş ama bacakları halen siyahmış. Sonra demiş ki sen bizim annemiz değilsin, sen kurtsun. Bizi kandıramazsın demiş. Sonra ona tekrar açmamışlar. Bu ikisi onu bacaklarına un dökmüş ve tekrar gitmiş onlara. Sonra kapıyı açmışlar. Onu teker teker yemiş. O iki küçük keçiyi. Sonra anne keçi gelince gelmiş bakmış ki bütün yavruların ikisi orda yok. Sonra da gitmiş bakmış ki kurt orada uzanmış uzanmış uyuyor. Sonra da şey olmuş gitmiş kurdu orada uyuduğunu görmüş. Sonradan demiş ki bir tane dikiş makas getirmiş komşularından, evden. Sonra da kurdun karnısını açmış. Sonra bütün karınlarında iki küçücüğü de ordan çıkmış (Cihan).

Anne kuzu demiş ki kurt benimle gelir misin ben tek başıma yemek yemek istemiyorum. Kurt da gelmiş, şeyin minderin yerini göstermiş. Kurt oturunca ah elim demiş, anne anne kuzu da demiş ki ah elim ah elim kuzularımı yer misin? Şey sonra ayaklarım demiş. Ayaklarım ayaklarım kuzularımı nasıl yersin? Başım demiş, başım kuzularımı nasıl yersin? Sonra şey kuzular da kurdun ağzından çıkmış. Şey ordan da uzaklaşmış anne kuzu ve küçük yavrular. Sonra kurt kurt kimseyi şey korkutmayacağına ve yemeyeceğine söz kendine söz vermiş (Miran).

Bu kurt. Kurt kapıyı çalmış sonraaa kuzuları çağırmış. Demişler ki sen annemiz değilsin. Senin sesin çok kalın. Sonraaaa kurt yemiş onları. Demiş ki sonra ayaklarını una batır ayaklarını una batırmış. Sonra tekrar kapıyı çalmış. Ayaklarını göstermiş sonra beyaz olarak tam bu sırada kapıyı açmışlar. Sonra koşuup saklanmışlar (Aryen).

Ev yaptım, kapı yaptım, kuzu yaptım, kurt yaptım, ağaç yaptım, bulut yaptım, çimen yaptım. Kurt ayağını içerden sokmuş sonra kuzular onu görmüş. Gördükten sonra kapıyı açmamış. Sonra bir daha gelmiş, ayaklarını una… Beklemiş beklemiş sonra geri gelmiş. Sonra sesi kalın oldu dedi kuzular. Sonra gene geldi sesini değiştirdi. Sonra onu kuzular kapıyı açmış. Sonra onları yemiş. Bu kadar (Nevfel).

Kurt.. şimdi anne anne çocuklar anneleri çocuklara demiş ki çocuklar ben gidiyorum çimen yemeye, siz uslu uslu oturun kurda da kapıyı açmayın. Sonra anneleri çıkmış çocukların. Sonra da kurt gelmiş kapıyı çalmış. Sonradan da çocuklar açmış. Sonra da kurtlar onu kurt güzelce bir mideye indirmiş. Sonra anne kurt kapıyı çalmış çalmış, çocuk kimse açmamış. Sonra da sonra da çocuklar çocuk çocukları mideye indiren kurdu gören anne o sonra o kurdu gören anne bir anda bunu akıl etmiş. Sonra da kurdu bir gömü açmış. Bir kurt yeri açmış. Sonra da ateş yakmış üstünü örtmüş minderle. Sonra da kurt nasıl oturduğu gibi yere düşmüş. Sonra da demiş ki ah bacağım yanıyor. Sonra da anne kurt demiş ki ah bacağım yanıyor der misin? Sonra demiş ki ah bi bacağım yanıyor. Sonra anne kurt demiş ki ahh öbür bacağım yanıyor der misin? Sonra kurt demiş kafam yanıyor. Sonra çocuklar bir anda fırlayıvermiş kurdun ağzından. Masalımız da burda bitmiş (Elif Naz).

Bugün iki tane kuzu varmış. Onların bir tane annesi varmış ama o gidip gidip karnını doyurup onları emzirmeye gitmiş. Sonrasında ama anne kurt demiş ki sakın ama sakın bana tek açın bana kapıyı tek açın. O bir tane hain kurt var, ona ona ona ona kapıyı açarsanız birden sizi ağzınıza yutar. Çünkü onun ağzı çok ama çok büyüktür. Onlar da pencereden pencereden bakmış o kurt ama yine de yine de artık pencereden bakmak istemiyorlarmış. Kurt gitmiş, gitmiş demiş ki ben annesiyim Ayşe Fatma. Demiş senin sesin kalın değil benim annemin sesi çok kalın, seninki kalın değil. Sonra o gitmiş bir

yumurtayı almış içmiş sonra gitmiş sesini kalın yapmış demiş ki Ayşe Fatma kapıyı açın. Ama bu benim annemin sesi demiş kurtlar. Yani şey..kuzular. Ama yine de ayağını uzat demiş, ayağı uzatmış ama kurdun ayakları simsiyahmış. Kuzular demiş ki hayır senin ayağın simsiyah benim bizim annemizin ayağı ayağıysa çok pamuk gibi beyaz. Gitmiş unun içine ayağını sokmuş. Sonra demiş ki Ayşe Fatma açın kapıyı. Ayaklarını göster önce. Bembeyaz açmış kurt onları hoop yemiş. Kurt gitmiş kendine yaslanmış sonra kurt. Anne keçi gelmiş kapıya. Kapıyı çalmış ama tabi kapıyı açmamış açmamış açmamış. Sonra da kapıyı açmış anne kurt ne bilsin orda yavruları yok. Sanırım biliyormuş ama onu yavrularını kurt yediğini biliyormuş ve gidip kurda bir plan bulmuş. Tek başına gitmiş kurda demiş ki, demiş ki kurtçum ben bugün tek başıma yiyemem yemek. Benimle yiyebilir misin? Ama bir tane delik kuyu açmış, oraya ateeeeeşşşşşşş ama ateş şeyi yapmış. Minder üstüne vermiş. Şap diye gelmiş demiş ki elerim yanıyor. Ellerim yanıyor demeee. Ayşeyle Fatma'yı yedin sen. Ahh bacaklarım yanıyor. Bacaklarım yanıyor demeeee sen. Ayşeyle Fatma'yı yedin. Ahhhh kafam yanıyor demiş. Sen kafam yanıyor demeeee. Ayşeyle Fatma'yı yedin. Birden ağzından Ayşeyle Fatma atmış. Sonra kurt yanmış, kurt tabi kaçmış kaçmış. Sonra sonra gitmiş derinlere derinlere derinlere orda kaybolmuş. Hiçbir zaman kuzuları rahatsız etmemiş (Raperin).

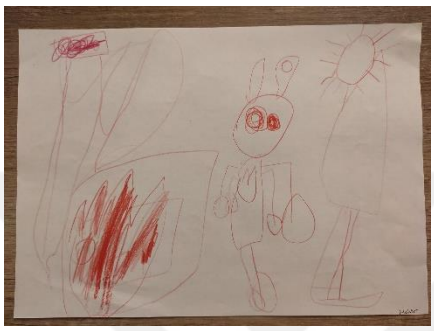
Bir zamanlar ülkenin birinde bir koyun varmış. Bu koyunun iki kızı varmış. Fatma ve Merve (Ayşe) vardı. İkisi de birdeydi. Fatmayla merve her zaman doyururdu. Bazen yiyecekleri bitip verilerdi. Bir anda yiyecekleri bitmişti. Yavrularım ben yiyecek aramaya gidiyorum, kurtsa sakın kapıyı açmayın sizi yer. Tamam anne, aklın kalmasın diyerek yola ermiş. Öpe öpe gitmiş. Pencereden bakan hain kurt bunu görünce, gidince eti yemeye sabırsızlanmaya başlamıştı. Hemen hemen gelmişti. Saklanamamışlardı. Yavrularım anneniz geldi geldiniz demiş. Senin sesin kalın bizim annemiz sesi ince diyerek uyarmış. Sonra da bir zaman sonra da bir zaman karnını doyurduktan sonra da uzan uzandı. Uzandıktan sonra da uzanmış böyle durup. Uzandıktan sonra da anne anne tık tık tık yavrularım tık tık ttık kapıyı açın anneniz geldi diyince. Neyse kendim açayım diyince kendisi açmış. Açmaya başlamıştı. Sonradan kurt uyanmak üzereydi. Uyanmıştı çoktan. Eyvah eyvah geç kaldım. Aklına bir fikir geldi ama bir tane daha. Hey hain kurt istersen sana yemeğe davet ediyorum dedi. Bişey .. bir gün bir çimeni kesmiş sonra da içine ateş doldurup kilim sermiş kapatıp. Sonra da yemek koymuş. Sonra da kurt buraya adım atıp gidince merveyle Fatma.. Eim yanıyor dedi. Elin mi yanıyor? Dedi. Elim yanıyor diyince.. elim .. Vardı ya bir tane daha. Fatmayla merve düşmüştü. Sonra giden hain kurt bir daha böyle yapmaya söz vermeye çalışmıştı. Bitti (Zeynep).

İki kuzuların annesi gitmiş demiş ki ben size meyve sebze alıp gelecem, onlar da demiş ki burda bir kurt var. Sakın kapıyı açmayın demiş. Annelerine söylemiş ki tamam annecim. Sonra da hemen açmamışlar. Sonra annelerini dinlemiş sonra da kurt kapıyı çalmış ki demiş ki kuzularım gelin size meyve sebze aldım demiş. Demiş ki hayır sen bizim annemiz değilsin demiş çünkü demiş ki o yüzden demiş senin sesin kalın bizim annemizin sesi daha güzel demiş sonra da onlar kapıyı açmamış. Sonra da demiş ki önce bi ayağını göster demiş. Sonra da göstermiş. Simsiyahmış, aç kapıyı açmalarına izin vermemiş. Sonra da önce bir yumurta kabuğu almış sonra da yemiş sonra da sesi annenin gibi ince olmuş. Sonra demiş ki kuzularım gelin size meyve sebze aldım demiş sonra da. Demiş ki senin ince o yüzden biz de ayağını bize göster demiş. Hayır senin ayağın siyah gelemezsin. Ayağına un dökmüş sonra da ayağını tekrar göstermiş. Ayağı bembeyaz kapıyı açmış. Bütün kuzuları yemiş. Anneleri kapıyı açmış demiş ki aaaa ev karban çorban olmuş demiş. Bitti. Sonra da annesi demiş ki ev karban çorban olmuş. Annesi kurtarmış. Karnını önce bir soymuş sonra da karnına taş koymuş dikmiş karnını. Kurt da demiş karnım çok ağrıyor. Sanki yediğim keçi kuzuları bir yer taşlara dönüşmüş demiş. Onlar da ağzından fırlayıp çıkmış. Annelerine de dedi ki annecim sen nerdeydin demiş (Roza).

Öğrencilerin ses kayıtları incelendiğinde; masal sonunda kuzuların kurdun ağzından fırladığı anlatılmasına rağmen Cihan ve Roza Kırmızı Başlıklı Kız masalının sonunda geçen kurdun karnının yarılması ile bağ kurmuş ve kuzuların bu yolla kurtarıldığını ifade

etmişlerdir. Mahir masalla bağlantılı olarak ağaç, soba ve yangın ifadelerini kullanmıştır. Çocukların masalı özgün ifadelerini kullanarak ve neredeyse tüm detaylarına yer vererek anlattıkları gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

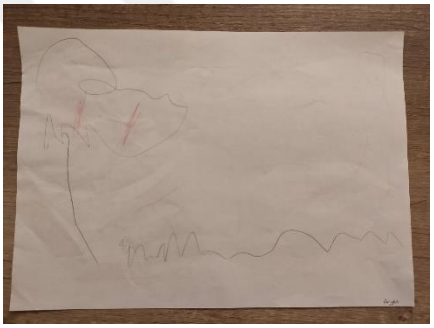
Resim 68. Mahir'in çizimi

Resim 69. Cihan'ın çizimi

Resim 70. Miran'ın çizimi

Resim 71. Aryen'in çizimi

Resim 72. Nevfel'in çizimi

Resim 73. Elif Naz'ın çizimi

Resim 74. Raperin'in çizimi

Resim 75. Zeynep'in çizimi

Resim 76. Roza'nın çizimi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Cihan (resim 69) yavrularına ot getiren anne keçiyi çizmesi 'merhamet' değerini, kuzuların annelerini tanıyarak kurda kapıyı açmamaları ve sonrasında annelerinin kuzuları kurtarmasını ifade etmesi 'aile birliği' değerlerini, kurdun yalan söyleyerek kandırmaya çalışması ise 'dürüstlük' değerlerini yansıtmaktadır. Miran (resim 70) anne kuzunun kurdu evine davet etmesini çizmesi 'misafirperverlik' değerini, anne kuzunun yavruları kurtarmasını ifade etmesi 'aile birliği' değerini, kurdun hatasını anlaması ve söz vermesi 'sorumluluk ve nezaket' değerlerini yansıtmaktadır. Aryen (resim 71) kurdun kuzuları kandırmaya çalışması 'dürüstlük' değerini, Nevfel (resim 72) kurdun kuzuları kandırmaya çalışmasını çizmesi 'dürüstlük' değerini yansıtmaktadır. Elif Naz (resim 73) annenin kuzuları kurtarmak için çabalamasını ifade etmesi 'problem çözme' değerini, kurdun canının yanması sonucunda kuzuların kurtulmasını çizmesi 'sorumluluk' değerlerini yansıtmaktadır. Raperin (resim 74) anne kuzunun yavrularını emzirdiğini ifade etmesi 'merhamet' değerini, annenin kurdu yemeğe davet etmesi 'misafirperverlik' değerini, kuzularını kurtarmaya çalışması 'problem çözme' değerini, kurdun canının yanması ise 'sorumluluk' değerini yansıtmaktadır. Zeynep (resim 75) annenin kuzuları için yiyecek aramaya gittiğini ifade etmesi 'merhamet' değerini, annenin çocuklarını öpe öpe bırakması 'sevgi' değerini, kurdun karnından kuzuları kurtarması 'problem çözme' değerini, kurdun

bu davranışı tekrarlamamaya söz vermesi ‘nezaket ve sorumluluk’ değerini yansıtmaktadır. Roza (resim 76) kurdun karnından kuzuların kurtarıldığını ifade etmesi ‘merhamet’ değerini yansıtmaktadır.

Anadolu Masalları Kitapçığında belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değer ‘sorumluluk, cesaret’tir. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde ‘merhamet, aile birliği, dürüstlük, misafirperverlik, sorumluluk, nezaket, problem çözme, sevgi’ değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

10. Masal: Aslan Tilki ve Geyik

Aslan, Tilki ve Geyik masalını 8 çocuk dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

> Bir ev yaptım, bir evin bir kumandasını yaptım. sonra burda bir siyah su var, burda siyah su gelmiş sonra da burayı boyadım. Burada saçını yaptım. Burda da tilki yaptım (Mahir).
>
> Aslan demiş ki tilki napıyorsun? Ceylan napıyorsun? Zürafa napıyorsun? Maymun napıyorsun? Hepsi de kahvaltı yapmış. Beş.. Hepsi elma istemiş, sonra da güneş açıldı sonra da ağaç sallandı. Bir dinleyenin dinleyenlerinin başına bir de dinleyemeyenlerin başına düştü. Onların başına düştü, onların payı da acıktığı için yediler. O zaman hepsi ayağa kalkmış bir de (Roza).
>
> Şey.. Aslan tilkinin yanına gitmiş demiş ki tilki bana yardım et benim canım deve kuşu eti istiyor. Gitmiş şey.. Tilki de demiş ki şey biliyorsun tilki kuşu aslan çok yaşlandı. Yeni bir ormanın kralı bulmak için seni istiyor ormanın başına. Israr etmişti etmiş şey.. karga. Şey tilki tilkiye istediğini vermiş sonra da şey götürmüş aslan onun üstüne atlamış. Sonra almış pençesini kullanarak deve kuşu da ordan kaçmış. Demiş ki bir işi de başaramamışsın. Aslan da şey demiş ki artık kimsenin işine yardım şey.. karışmayacam. Şey sonra sonra bir daha şey.. hiç kimsenin işine.. başıma.. Gökten üç elma düşmüş. Birisi anlatanın başına, birisi dinleyenlerin başına, birisi de anlamayan dinlemeyen başına (Miran).
>
> Bir tane aslan varmış. Aslan yaşlanmış karnı çok geyik eti istiyormuş. Sonra da yardımcısı gelmiş demiş ben sana getirecem eti. Sonra da gitmiş geyiği ikna etmiş getirmiş geyiği. Sonra aslan bir anda heyecanlanmış, toopp üstüne atlamış sonra yine üstüne atlamış. Yardımcısı da demiş ki artık ben sizinle artık ben kimsenin işine karışmiyim bari demiş. Sonra da ve sonra da yine geyiği getirmiş. Bu sefer üstüne atlamamış. Sonra geyiği ikna zar zor etmiş. Gökten üç elma düşmüş. Biri anlatanın başına, biri dinleyenlerin başına biri de anlamayıp üstüne atlayanların başına düşmüş (Elif Naz).
>
> Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde.. Bir tane aslan varmış. Hiç av bulamamışmış. Bir günlerden sonra bir tane tilki ile karşılaşmış. Sonra tilkiye demiş ki ben artık av bulamıyorum, sen bana bir av getir ben onu yiyim. Sonra tilki demiş ki tamam getirecem. Sonra geyiği çağırmış ormandan, sonra geyik gelmiş, aslanın mağarasına girmiş. Aslan mağaranın önünde saklanmış, durmuş. Sonradan hemen de geyiğin üstüne atlamış. Geyik ona tekme atmış ve kaçmış ormana. Sonra tilki ona tekrar getirmiş, sonra tilki ona şaka yapmış. Sonra da tilki yaptığının hesabını vermiş. Aslana demiş ki artık ben artık kimsenin işine karışmayacam, kendisi yapsın bunu. Sonradan

aslanın kendisi bir tane av bile bulamamış. Sonra gökten tam üç elma düşmüş. Birisi anlatanın başına, birisi dinleyenin başına, birisi de anlatmayan dinlemeyen başına. Diğeri de aslana düşmüş (Cihan1).

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur zaman içinde. Bir tane insan varmış. Evine dönerken arkasından bir bakmış ki hiçbir şey yok. Sonra tekrar bakmış bir tane kurtlu bişey ona doğru geliyormuş. Sonra adam kaçmış. O uçarak ona doğru yaklaşmış ve adamı yakalamış. Sonra adam hemen kaçış yolunu belirlemiş. Sonra da hemen de evine dönmüş. O da evinin her yerindeki canlarına dokunup tüpteeen geçerek o kazanın içine girmiş ve sonra yanmış. Sonra adam onu yemek gibi yapmış onu yemiş (Cihan 2).

Şey… Kurt yaptım, fare yaptım, boynuz yaptım, sonra çim yaptım sonra kurdaleler yaptım. Güneş yaptım. Sonra da kurt fareye gitmişti. Sonra fare de dedi ki neden bana geliyorsun? Sonra işim var dedi kurt. Sonra işi bittikten sonra geri evine geldi. Yemek yedi. Sonra yattı, sonra bitti. Geyik.. geyik fareye gitti. Fare dedi ki geyik ne işin var? Sonra ben acıktım yemeğin var mı dedi. Sonra birlikte yediler (Nevfel).

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur zaman içinde. Bir tane tilki ile aslan varmıştı. Aslanın mağarası varmıştı. Tilki gitmişti aslanın mağarasına aslan onu aslan aslan onun üstüne atlamıştı. Sonra kergiyi(geyik) kaçmıştı. Aslan onun peşinde değilmişti. Sonra da kergiyle aslan arkadaş oldular. Artık böylelerden aslan atlama diye. Dedi özür dilerim (Ahmet).

Bir zamanlar güzel mi güzel ormanda bir aslan varmış. Çok yaşlanmış. Bir yere (çocuğun burda ne dediği anlaşılmıyor). Aslan canı geyik istermiş. Düşünmüş düşünmüş aklına bir şey gelmiş. Tilkiyi çağırmış demiş ki tilki bana geyik getir, bana geyik getir ben ben açım. Sonra gitmiş geyiği getirmiş. Tam üstüne atlayacakmış ama atlayamamış. Sonra özür dilemek için, özür dilemek için gitmiş gitmiş yine özür dilemiş sonra yine gelmiş yine üstüne atlayamamış. Ama geyik kuvvetiyle aslanı çekmiş ve kaçmış. Sonra iki şeyi yaptığı için yaptığı için tilki tilkiye demiş ki ben sana çok kızgınım. Ben onu yemezsem ben seni yerim yoksa. Ama başaramamış. Madem demiş ki bence ben başkalarının işine karışmiyim demiş. Sonra sonra da üç elma düşmüş. Biri anlatanın başına, biri dinleyenlerin başına, biri anlamayanların dinlemeyenlerin sorununu kendi çözmeyenlerin başına (Raperin).

Öğrencilerin ses kayıtları incelendiğinde masal sonlarında yer alan ‘gökten üç elma düşmüş, biri anlatanın başına, biri dinleyenlerin başına biri de masal kahramanlarının (masala göre kahramanların isimleri söylenir) başına’ tekerlemesi hakkında Miran: ‘Bence gerçekte böyle olmalı öğretmenim; Biri anlatanın başına, biri dinleyenin başına biri de anlamayıp dinlemeyenlerin başına olacak.’ dedi. Tekerlemenin bu hali diğer çocukların ilgisini çekerek masal sonlarında ve resimlerinde Miran’ın ifade ettiği şekliyle yer almıştır. Anlatılacak sonraki masallarda da tekerlemenin etkileri görülmektedir. Cihan kendi isteği ile iki resim çizmiş, iki resim de verilere eklenmiştir. Çocukların özgün anlatımları bu masalda da gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

Resim 77. Mahir’in çizimi

Resim 78. Roza’nın çizimi

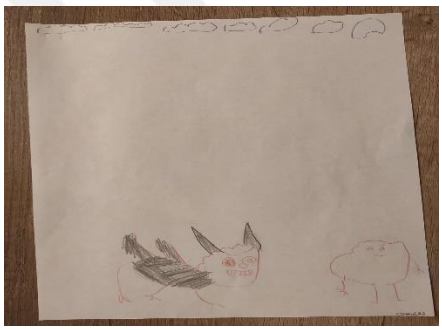
Resim 79. Miran’ın çizimi

Resim 80. Elif Naz’ın çizimi

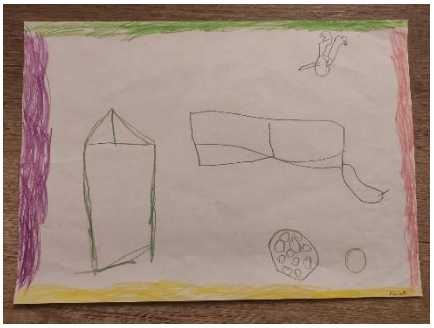
Resim 81. Cihan’ın çizimi 1

Resim 82. Cihan’ın çizimi 2

Resim 83. Nevfel’in çizimi

Resim 84. Ahmet’in Çizimi

Resim 85. Raperin'in çizimi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Roza (resim 78) aslanın diğer hayvanlara selam verip birlikte kahvaltı yapmalarını ifade etmesi 'nezaket ve dostluk' değerini, ağaçtan düşen elmaları birlikte yemelerini çizerek 'paylaşmak' değerlerini yansıtmıştır. Miran (resim 79) aslanın tilkiden yardım istemesini ifade etmesi 'yardımlaşma' değerini, aslanın kimsenin işine karışmamaya karar vermesi 'saygı' değerini, elmaların gökten düşmesini ifade ederek 'paylaşmak' değerini yansıtmıştır. Elif Naz (resim 80) aslan yardımcısının kimsenin işine karışmamasını ifade etmesi 'saygı' değerini, gökten düşen elmaların ifade etmesi 'paylaşmak' değerin yansıtmaktadır. Cihan yaptığı ilk resimde (resim 81) tilkinin aslan için av getirmesini ifade etmesi 'yardımlaşma' değerini, tilkinin yaptığının hesabını vermesini ifade ederek 'sorumluluk' değerini, aslanın kimsenin işine karışmayacağını ifade etmesi 'saygı' değerini, gökten düşen elmalar 'paylaşmak' değerini yansıtmaktadır. İkinci resimde (resim 82) adamın kaçış yolunu belirlemesini ifade ederek 'problem çözme' değerini yansıtmaktadır. Nevfel (resim 83) fare ve geyiğin birlikte yemek yemesi 'paylaşmak ve dostluk' değerlerini yansıtmaktadır. Ahmet (resim 84) geyik ve aslanın sonrasında arkadaş olmasını ifade etmesi 'dostluk' değerini, özür dilemesi 'nezaket' değerlerini yansıtmaktadır. Raperin (resim 85) aslanın tilkiden geyik istemesini resmederek 'yardımlaşma' değerini, aslanın özür dilemesi 'nezaket' değerini, tilkinin başkalarının işine karışmamaya karar vermesi 'saygı' değerini, elmaların kendi sorununu çözemeyenlerin başına düştüğünü ifade ederek 'paylaşmak ve sorumluluk' değerlerini yansıtmaktadır.

Anadolu Masalları Kitapçığında belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değer 'doğruluk, dürüstlük'tür. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde 'nezaket, dostluk, paylaşmak, yardımlaşma, saygı, sorumluluk, problem çözme' değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

11. Masal: Altın Yumurtlayan Tavuk

Altın Yumurtlayan Tavuk masalını 9 çocuk dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

> Bir bulut yaptım, bir yağmur bulutu burdan su akmaya başladı. Bu da Şey.. neydi.. tabak… Burda kaslı yapmışlar. Bir de tavuk yaptım. Bir de bunu yaptım, bulut yaptım (Mahir).

> Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur zaman içinde. Bir tane adamla bir tane tavuk var. Adam bıçağı almış gitmiş tavuğun karnını kesmiş. Bir şey yoktu et tek vardı (Ahmet).

> Şeyy… Adam adamın tavuğu demiş ki şey adam demiş ki tavuğun içinde bir hazine var, onun içine yetişirsem şey zengin olabilirim. Adam bir gün bıçağını almış tavuğu kovalamış. Tavuğu yakalamış içini açmış bakmış yok hazine. Ne olduğunu bile şaşırmış. Gökten üç elma düşmüş. Birisi anlatanın başına, birisi dinleyenin başına, birisi de anlamayan dinlemeyen başına (Miran).

> Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur zaman içinde. Bir tane adam varmış. Adam bir tane bir tane tavuğu varmış. Tavuğu her zaman bir tane altın yumurta yapar ve adam da onu pişirip yermiş. Aylar zamanlar geçmiş. Sonra adam çok sinirli olmuş, gitmiş kümese doğru. Sonra tavuk onun bıçak olduğunu görünce hemen kümesin kafasından hemen kaçmış. Adam onu yakalamış, demiş ki ben seni kopartacam. Sonra bıçağı almış içini açmış, sonra hiç hazine yokmuş. Sonradan hazine yok diye adam çok sinirlenmiş. Sonra da yaptığı hatanın farkına varmış. Sonra da hikayemiz burda bitmiş (Cihan).

> Çim yaptım, tavuk yaptım, insan yaptım, bulutlar yaptım. sonra güneş yaptım. adam her gün bir tane zengin yumurta kazanırmış. Sonra onlara ısıtırmış yermiş güzel olur demiş adam. Sonra adam gitmiş, sonra senin zengin yumurtan mı var diye onu biraz içini açmış. Sonra geri gelmiş. Sonra hiçbir şey yokmuş. Sonra üzülmüş. Sonra iyilik yapmaya başlamış (Nevfel).

> Adam varmış adam zengin değilmiş ama bir tane tavuğu varmış. Tavuğuna çok iyi davranıyormuş. Tavuğu da ona karşılığında her gün her gün altın yumurta veriyormuş. Sonra adam bir sürü para kazanmaya başlamış. Sonra da artık kötü olmuş. Tavuğuna iyi bakmamış. Tavuğu da kovalamış. Sonra tavuğu yakalamış. Sonra da tavuğu kesmiş, içinde altın yokmuş. Sonra da iyi olmuş yine. Sonra da gökten üç elma düşmüş. Biri anlatanın başına, biri dinleyenlerin başına, biri de anlamayıp dinlemeyenlerin başına, biri de adam ve tavukların başına düşmüş (Elif Naz).

> Bir zamanlar bir tane adam varmış. Hayvanları çok ama çok severmiş. O adam sonra da sonra tavuk bir sürü bir sürü altın ama altın şey yapmış. Her gün bir tane ama bir tane altın yumurta vermiş. Hepsini biriktirmiiiiiş biriktirmiş. Ama diğer günler ise tavuk her gün bir tane normal yumurta yaparmış. O da gidip onları satarmış satarmış ve para kazanırmış ama paraları bitmiş. Düşünmüş düşünmüş aa demiş ki demiş ki bu tavuk bu tavuk nasıl yumurta çıkartabiliyor? Bence onun içinde bir tane hazine var. Ben onu kesip o hazineyi çıkartıcam demiş hevesle. Sonra ordan buraya koşmuş tavuk kaçmış sonunda adam tavuğu yakalamış. Onu kesmiş ama içinde hiçbir şey yokmuş. Sonra karnını dikmiş artık mutlu mesut tavuğuyla beraber yaşamışlar. Biri.. üç tane elma ağaçtan düşmüş. Biri anlatanın başına, biri anlamayan dinlemeyenin başına (Raperin).

> Öğretmenim daha hatırlamadım… Bunu yaptım, bunu yaptım, bunu yaptım, burayı da rengarenk yaptım. O hani altın tavuktu. Bu da onun kuyruğu. Bu da onun yuvası.

> Yuvasında da kırık yumurta yapmış. Çiftlikte onun çiftçileri gelmiş. Adam demiş ki senin ağzını kestirecem, altın yumurtalarını çıkartıcam demiş. Sonra da korkmuş demiş ki gıt gıt gıdaaakkk demiş. Sonra da koşmuş kaçmış uzaklara. Bir daha onun tavuğu olmamış. Kendine pazardan yeni bir yumurta tavuk almış. Onu da sarıya boyamış (Roza).

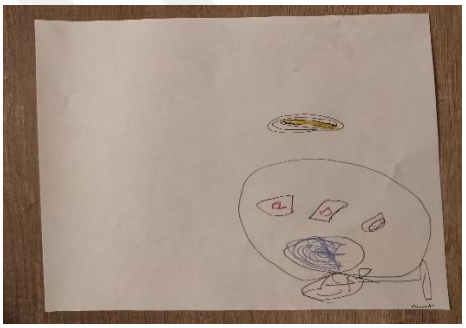
> Bir zamanlar parası olmayan bir adam varmış. Bu adamın güzeller güzeli bir tavuğu varmış. Tavuğunun her zaman başını okşarmış. Bunun altından bir yumurta çıkarmış. Yumurtanın içinde çıkanı (çocuğun burada ne dediği anlaşılmıyor) götürürmüş. Bu yumurtanın içinde hazineler olmalı demişti. Ağzını keserim demişti kesmişti. Sonra da bir bakmıştı ki içinde bişey yoktu. İçinde bir şey yok kendi yokmuştu bir bakmıştı ki. Normal tavuk gibi kalıyordu içi (Zeynep).

Öğrencilerin ses kayıtları incelendiğinde masala hakim oldukları ve kendilerine özgü cümlelerle aktardıkları gözlemlenmiştir. Bir önceki masalda Miran tarafından uyarlanan masal sonu tekerlemesini çocukların bu masalda da ifade ettikleri gözlemlenmiştir. Öğrencilerin çizimlerini anlatırken detaylara yer verdikleri gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

Resim 86. Mahir'in çizimi

Resim 87. Ahmet'in çizimi

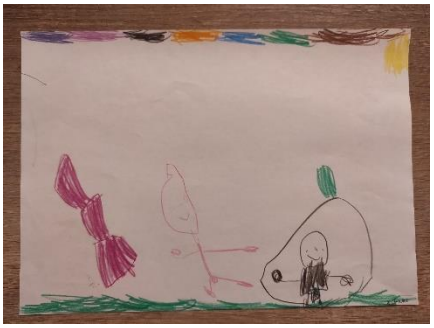
Resim 88. Miran'in çizimi

Resim 89. Cihan'ın çizimi

Resim 90. Nevfel'in çizimi

Resim 91. Elif Naz'ın çizimi

Resim 92. Raperin'in çizimi

Resim 93. Roza'nın Çizimi

Resim 94. Zeynep'in çizimi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Miran (resim 88) gökten düşen elmaları ifade ederek 'paylaşmak' değerini, Cihan (resim 89) adamın tavuğu kestikten pişman olup hatasını anlamasını ifade ederek 'sorumluluk ve doğruluk' değerleri yansıtmıştır. Nevfel (resim 90) zengin adamın tavuğun içini açıp üzülmesini ve sonrasında iyilik yapmaya başlamasını resmederek 'iyilik ve hoşgörü' değerini yansıtmıştır. Elif Naz (resim 91) adamın tavuğuna iyi davranmasını ve karşılığında altın yumurta alması, tavuğu kestikten sonra pişman olup tekrar iyi olması 'hoşgörü ve iyilik' değerlerini, gökten düşen elmaların paylaşılmasını çizerek 'paylaşmak' değerlerini yansıtmaktadır. Raperin (resim 92) adamın hayvanları sevmesini resmederek 'sevgi' değerini, yumurtaların biriktirilmesini ifade ederek 'tasarruf'

değerini, tavuğu yardıktan sonra dikip mutlu yaşamaları 'sevgi ve merhamet' değerlerini, elmaların paylaşılmasını ifade ederek de 'paylaşmak' değerini yansıtmaktadır. Roza (resim 93) tavuğun adama kızıp onun tavuğu olmadığını ifade ederek 'özgüven ve bağımsız düşünme' değerini, Zeynep (resim 94) adamın tavuğun başını okşamasını resmederek 'sevgi' değerini yansıtmaktadır.

Anadolu Masalları Kitapçığında belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değer 'sabır, hoşgörü'dür. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde 'paylaşmak, sorumluluk, doğruluk, iyilik, hoşgörü, sevgi, tasarruf, merhamet, özgüven, bağımsız düşünme' değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

12. Masal: Karga ile Tilki

Karga ile Tilki masalını 9 çocuk dinlemiştir. Bu konuya ilişkin öğrencilerin sözel anlatımları aşağıda verilmiştir:

> Şey… bundan yaptım, bir karganın uçuşlarını yaptım. Şey şurdan bir yağmur yaptım. şeyy tilki yaptım. sonra da insan yaptım, avcı. Sonra da şundan yaptım, şu yuvarlak (Mahir).

> Şeyy tilki demiş ki hani beni güldürecektin, beni öldürmeye çalıştın sen demiştin ki güldürerek öldür ben de seni korkuttum. Sonra da karga almış götürmüş onu şey… karga da almış uçmuş. Tilki de ordaymış. Avcı gelmiş havaya ateş etmiş. Tilki de ölmüş. Bir şey.. Gökten üç elma düşmüş. Birisi anlatanın başına, birisi dinleyenin başına, birisi de anlamayan dinlemeyenin başına (Miran).

> Bir tane tilki ve biri varmış. Birisi yerde yürüyormuş. Birisi de uçuyormuş. Burdan avcı görünmüş, o bişi tam sıkarken sonra ordan kurtulmuşlar. Sonra masalımız da bitmiş (Ahsennur).

> Karga yaptım, fare yaptım. çim yaptım, bulutlar yaptım. karga uçmuş sonra yeni bir yere gelmiş. Sonra oraya gitmiş gitmiş çok yorulmuş. Sonra fare gelmiş onun yanına. Geldik demiş. Sonra geri uçmuş. Fareyle gelmiş. Sonra eve gitmiş (Nevfel).

> Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur zaman içinde. Bir tilki ile karga bir de bir adam varmış. Ağaçları sesi dökülmüş hepsi. Birisi de ağaçtan atlamış (Ahmet).

> Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur zaman içinde. Bir tane kurt varmış. Sonra tilki o bişeyler avlarken bir kargaya rastlamış. Demiş kargaya beni korkutabilirsen korkut. Sonradan seni korkutacam, (ne dediği anlaşılmıyor) hazırlıyorum. Sonra da onu bir köye getirmiş. Köyde inekler varmış, bir de bir tane çiftlik varmış. Sonra tekrar ormana döndüklerinde bakmışlar ki karga demiş ki gözünü kapat, beni takip et emiş. Sonra gözünü kapatan tilki kargayı takip etmiş. Takip ederken bir ağaca çarpış. Sonra onun karga olduğunu sanmış. Sonra da gözünü açmış karga yok. Avcılar demiş sonra kurt hemen de kaçmış. Sonra da kargaaa diye bağırmış. Ama hiçbir şey yokmuş. Sonra tekrar o onun kümesine gitmiş. Sonra da onu orda görmüş. Sen burda ne yapıyorsun? Demiş ki

ben burda uyuyorum demiş. Sonra yaptığı hatanın farkında olmuş. Sonra da masal burda bitmiş (Cihan).

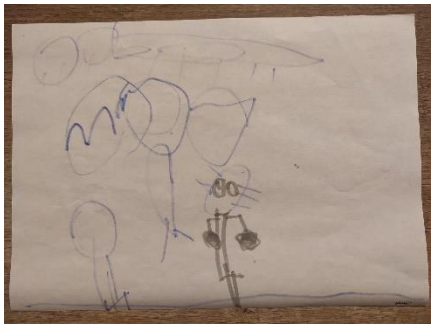
Bir tane karga varmış, karga uçuyormuş. Sonra tilkiye yaslanmış. Tilki de ona demiş ki hey hey karga kardeş biraz beni sevindir o da demiş ki gel peşimden. Sonra onu çoookkk sevindirmiş. Sonra onu o korkmak istemiş. Sonra karga da onu korkutacakmış. Sonra getirmiş onları kötülerin yanına. Sonra çok korkmuş. Kaçmış kaçmış taa bir ağacın kenarına kaçmış. Ondan sonra da ağacın kenarında dur dinlenmiş biraz. Kargaya demiş ki karga karga niye beni korkuttun? Çok az korkut demiştim ben sana. Sonra da kargo onu çok kötü korkutmuş ve sonra da gitmişler birinin evine. Bir kadının ve kocasının evine gitmişler. Sonra da ordan karga insanın kafasına konmuş ve sonra da karga sonra da kocası demiş ki dur dur ben senin kafana şimdi bir kütük atıcam o karga uçacak. Sonra karga kütüğü götünce hemen uçmuş uçmuş uçmuş. Sonra kütük kadının kafasına değmiş. Ondan sonra da kütük kadının kafasına değmiş. Sonra karga kardeşler karga ve arkadaşı mutlu yaşamışlar. Gökten üç elma düşmüş. Biri anlatanın başına, biri dinleyenlerin başına biri anlamayıp dinlemeyenlerin başına bir de kadının başına (Elif Naz).

Bir zamanlar tilkiyle ve bir tane karga vardı. Sonra karga çok sıkılırmış demiş ki tilki kardeş tilki kardeş beni güldür lütfen beni güldür lütfen. Ben çok sıkılıyorum. Karga demiş ki gözünü kapat gel. Kadını.. Gözünü kapatma demiş kapatma. Sonra gitmiş tilki demiş ki karga şimdi o kadının başına kon. Şimdi erkek demiş ki hanımım hanımım orda dur sakın teprenme. Orta bir tane karga var. Kargaya bir karkaya dağ atacam demiş. Atmıışş, birden. Karga tabi up up up up uçmuuuşşş. Sonra da kadın ölmüş. Tabi karga gülmekten patlamış yani. Sonra demiş ki beni öldüresi bir öldüresi korkut öldür demiş. Sonra gitmiş şeylerin arasına bırakmış, silahlı kötü adamların arasına bırakmış. Sonra demiş ki karga gitmiş yanına demiş ki sen sen niye onlara konuştun. Ben dedim ya beni korkut öldür deme. Sonra kızmıııış. Kuyruk başına buyruk başına şey olmuş. Dört tane elma düşmüş. Biri dinletenin başına biri dinleyenin başına biri anlamayan ve dinlemeyen başına biri de diğerleri de kargayla tilkinin başına (Raperin).

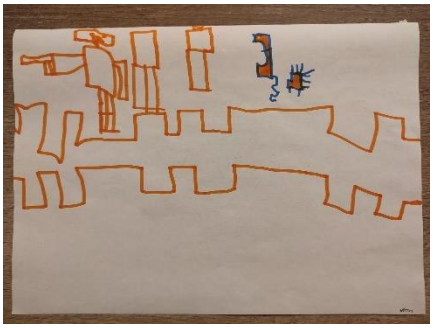
Karga demiş ki tilki, tilki sonra ne demiş. Sonra da demiş ki kimse benim yanıma gelme demiş. Sonra da o gelmiş. Yanında demiş ki senin tek başına burda ne işin var? demiş. Sonra da demiş ki çünkü benim yerde kendi başıma yatıyordum demiş. Dedi sonra da o uçmuş yükseğe. O da ona elma getirmiş. Vermiş yemiş. Bir de kendine elma getirmiş vermiş demiş ki seni korkutacam. Korkutmuş. Azıcık tek yaptığım için o kadar (resmini az çizdiğini demek istiyor) (Roza).

Öğrencilerin ses kayıtları incelendiğinde Ahmet, Mahir, Nevfel, Ahsennur çizimlerini kısa cümlelerle anlattığı masalın iskelet yapısını bozmadıkları gözlemlenmiştir. Miran masal sonu tekerlemesini kendi uyarlamasıyla tekrar ettiği gözlemlenmiştir. Raperin, Elif Naz ve Roza çizimlerini anlatırken masalın detaylarına da yer verdikleri gözlemlenmiştir.

Öğrencilerin yaptıkları resimlere bakıldığında sözel ifadeleriyle uyumlu çizimler yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinden kimi örnekler ve resimlere ilişkin değerler aşağıda verilmiştir.

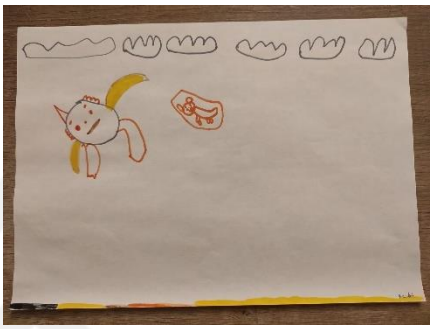
Resim 95. Mahir'in çizimi

Resim 96. Miran'ın Çizimi

Resim 97. Ahsennur'un çizimi

Resim 98. Nevfel'in Çizimi

Resim 99. Ahmet'in çizimi

Resim 100. Cihan'ın çizimi

Resim 101. Elif Naz'ın çizimi

Resim 102. Raperin'in çizimi

Resim 103. Roza'nın çizimi

Yukarıdaki resimler incelendiğinde; Miran (resim 96) tilkinin kargaya karşı kendini savunması resmederek 'cesaret' değerini, gökten düşen elmaların paylaşılmasını ifade ederek 'paylaşmak' değerini yansıtmaktadır. Cihan (resim 100) tilki ve karganın davranışları sonucunda olanları ve hatasını anlamasını ifade ederek 'sorumluluk' değerini, Elif Naz (resim 101) tilki ve karganın başına gelen olayları resmetmesi 'sorumluluk' değerini, karga kardeşlerin arkadaş olmalarını ifade ederek 'dostluk ve sevgi'' değerlerini, gökten üç elmanın düşmesini ifade ederek 'paylaşmak' değerini yansıtmaktadır. Raperin (resim 102) karga ve tilkinin davranışları ve sonrasında yaptıkları konuşmaları ifade ederek 'sorumluluk' değerini, gökten üç yerine dört elma düştüğünü ifade etmesi ise 'paylaşmak ve dostluk' değerlerini yansıtmaktadır. Roza (resim 103) karganın tilki ve kendisi için elma getirmesi 'paylaşmak ve dostluk' değerlerini yansıtmaktadır.

Anadolu Masalları Kitapçığında belirtildiği üzere çocuklarda görülmesi beklenen değer 'iyilik, dostluk'tur. Çocukların resim çizimleri ve ses kayıtları incelendiğinde 'cesaret, paylaşmak, sorumluluk, dostluk, sevgi' değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Anlatılan 12 masal sonrasında elde edilen anlatım ve resim çizimlerinden elde edilen bulgular incelendiğinde çocukların anlatımlarında kendi öz düşüncelerine ve öznel ifadelerine yer verdikleri görülmektedir. Masal anlatımları ilerledikçe çocukların sözel ifadelerinin daha detaylı ve zengin sözcükler olması ile masalların bilişsel, dil ve sosyal-duygusal gelişim alanlarını desteklediği bulgusuna ulaşılmıştır. Resim çizimleri incelendiğinde çocukların masal anlatımı gerçekleştikçe renk kullanımı ve çizimlerde detaylara yer verme durumlarının arttığı görülmüştür. Çocukların Ayşe, Fatma Kuzular masalında kuzuların kurdun ağzından fırlaması ile Kırmızı Başlıklı Kız masalında kurdun karnının yarılması arasında benzerlik kurması ön bilgiler, yaşantılar vb. durumların

çocukların algılama biçimine etkisini göstermektedir. Her çocuğun kendi yaşantısı, iç dünyası ve bulunduğu aile ortamı vb. gibi farklılıklar sebebiyle çocukların ifadelerinde ve değerlerin yansıma biçimlerinde farklılık olabildiğini bulgusuna ulaşılmıştır. Anlatılan Aslan, Tilki ve Geyik masalında Miran'ın masal sonu tekerlemesini kendi öz düşüncesine göre değiştirmesi ile diğer çocukların da Miran'ın yaptığı bu değişikliği benimseyip anlatımlarında ifade etmiş olmaları, değer öğretiminde akran eğitimi ve desteğinin etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgular araştırmanın temel veya alt amaçları arasında yer almamasına rağmen; bu araştırmanın, çocuklarda sözcük dağarcığının artması, kendini ifade edebilme becerisinin gelişmesi, ince motor becerisi, farklı bakış açısı geliştirme, akran destekli öğrenme, ön öğrenmelerini yeni öğrendikleri bilgilerle kıyaslama becerisi konularında örtük olarak kazanımlar sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Her masalda her çocuğa ulaşan değerler farklılık göstermiştir. Masallardan çocuklara yansıyan değerler incelendiğinde: Tilki ile Leylek masalında 'arkadaşlık, misafirperverlik, sevgi, dostluk ve paylaşma' değerlerinin; Köpek Yavrusu ile Kedi masalında 'sevgi, arkadaşlık/dostluk, paylaşma, sorumluluk, merhamet, dayanışma' değerlerinin; Eş Eşini Bulmayınca masalında 'dostluk/arkadaşlık, merhamet, doğruluk, dayanışma, problem çözme, yardımlaşma, aile kavramı' değerlerinin; İmdi Dede masalında 'sevgi, çalışmak, merhamet' değerlerinin; Altın Balta masalında 'paylaşma, yardımlaşma, dürüstlük, çalışkanlık, iyilik, nezaket' değerlerinin; Tavşan ile Kirpi masalında 'sorumluluk, nezaket, paylaşmak, sevgi, hoşgörü, dostluk, saygı' değerlerinin; Tilki ile Eşek masalında 'sorumluluk, nezaket, çalışmak, dostluk, yardımlaşma, iyilik' değerlerinin; Aslan ile Fare masalında incelendiğinde 'yardımlaşma, iyilik, nezaket, sorumluluk, paylaşmak, arkadaşlık/dostluk, problem çözme, alçakgönüllülük, sevgi, dayanışma' değerlerinin; Ayşe, Fatma Kuzular masalında 'merhamet, aile birliği, dürüstlük, misafirperverlik, sorumluluk, nezaket, problem çözme, sevgi' değerlerinin; Aslan, Tilki ve Geyik masalında 'nezaket, dostluk, paylaşmak, yardımlaşma, saygı, sorumluluk, problem çözme' değerlerinin; Altın Yumurtlayan Tavuk masalında 'paylaşmak, sorumluluk, doğruluk, iyilik, hoşgörü, sevgi, tasarruf, merhamet, özgüven, bağımsız düşünme' değerlerinin; Karga ile Tilki masalında 'cesaret, paylaşmak, sorumluluk, dostluk, sevgi' değerlerinin çocuklara yansıdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

5.TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde literatürde yer alan çalışmalar ile elde edilen bulguların benzerlik ve farklılıkları incelenmiştir.

Birinci masal Tilki ile Leylek üzerine:

Çocuk kitaplarında açık veya sezdirme yoluyla yer alan empati olgusu çocukların bireysel gelişimlerine büyük katkı sunmaktadır. Çocuklarda empatinin gelişmesinde masaldaki kahramanların arkadaşı veya akranıyla girdiği empatik sürecin etkili olduğu görülmektedir. Kahramanın yaşadığı üzüntü verici durum sonrasında bunu anlaması mümkündür (Kösteloğlu, 2020). Empati duygusunun gelişmesinde çocukların yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, yaşanılan çevre vb. gibi etmenlerin etkisi görülmektedir (Koca, 2020). Feridun Oral'ın Pirinç Lapası ve Küçük Ejdarha, Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga kitaplarında misafirperverlik değerinin yer aldığı görülmüştür (Dilek, 2017).

Tilki ile Leylek masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değerler 'misafirperverlik ve empati', araştırmacı tarafından görülmesi beklenen örtük değerler ise 'paylaşmak ve dostluk/arkadaşlık'tır. Bulgulardan edinilen bilgilere göre masal çocuklarda 'misafirperverlik, arkadaşlık, sevgi, dostluk ve paylaşma' değerleri konusunda farkındalık yaratmıştır, ancak empati değerine ait bir veri elde edilememiştir. Literatür taramasında araştırma sonucunda elde edilen bulguları destekler nitelikte çalışmalara rastlanmıştır. Ogelman ve Erten Sarıkaya (2015) tarafından araştırmada çocuklara en kolay kazandırabilecek değerler sevgi, sorumluluk, saygı, hoşgörü, paylaşma, dürüstlük, yardımlaşma ve işbirliği; en zor kazandırılan değerler ise vefa, adalet, sabır, empati, fedakarlık ve milli değerler olduğu belirtilmiştir. Erikli (2016) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi döneme yönelik hazırlanmış değerler eğitimi programının saygı, işbirliği, dürüstlük, arkadaşlık ve paylaşma gibi değerlerin üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İkinci masal Köpek Yavrusu ile Kedi üzerine:

Cesaret temelli değerler eğitimi uygulamasının etkililiği araştırıldığında çocukların bu uygulama sonucunda doğru-yanlışı ayırabilen ve ifade edebilen, hakkını savunan, grup içerisinde katılım gösterip risk alabilen bireyler olduğu görülmüştür (Yıldırım, 2018).

Feridun Oral'ın Yağmurlu Bir Gün, Kirpi il Kestane, Pirinç Lapası ve Küçük Ejderha, Ay Ne Zaman Gelecek?, Kırmızı Kanatlı Baykuş, Benekli Faremi Gördünüz mü?, Farklı Ama Aynı, Böğürtlen Cini ve Sarı Gaga kitaplarında dostluk değerinin yer aldığı görülmüştür (Dilek, 2017). Şarkılarla verilen değerler eğitimi olmaksızın çocukların değerlere yönelik farkındalıklarının geliştiği, söz konusu değerlerin bu değerlere yönelik şarkılarla desteklendiğinde gelişimin arttığını düşündürmektedir (Gül, Mintaş, Engür, 2020).

Köpek Yavrusu ile Kedi masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değer 'cesaret', araştırmacı tarafından görülmesi beklenen örtük değer 'arkadaşlık/dostluk'tur. Bulgulardan edinilen bilgilere göre masal çocuklarda 'sevgi, arkadaşlık/dostluk, paylaşmak, sorumluluk, merhamet, dayanışma' değerleri konusunda farkındalık yaratmıştır ancak cesaret değerine ilişkin bir veriye ulaşılmamıştır. Literatür taraması sonucunda elde edilen bulgulara göre cesaret değerine ilişkin yeterli düzeyde bir veri elde edilememiştir. Dirican (2013) tarafından yapılan çalışma sonucunda elde edilen değer içerikli resimli hikaye kitaplarında geçen cesaret değerinin % 1.02 oran dağılımıyla metinlerde en az yer verilen değerlerden olması bu görüşü destekler niteliktedir. Balkan (2018) tarafından yapılan araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen 'Okul Öncesi Değerler Eğitimi Programı'nın çocukların dürüstlük, işbirliği, paylaşma, saygı, sorumluluk ve arkadaşlık değerleri üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü masal Eş Eşini Bulmayınca üzerine:

Değerler eğitimi verilen deney grubu çocuklarının son test-ön test puan ortalamaları incelendiğinde, elde araştırma bulgularına göre dostluk/arkadaşlık değerlerinin eğitim öncesi ve eğitim sonrası puanları kıyaslamasında eğitim sonrası lehine anlamlı bir değişim bulgusu bulunmuştur. Hazırlanan Okul Öncesi Değerler Eğitimi Programının etkinlikler, uygulama süresi ve değerleri kazandırma bakımından deney grubu üzerinde olumlu sonuçlar verdiğini göstermektedir (Asar, 2019). Erken çocukluk dönemi çocuklar arkadaşlık değerini paylaşma ve yardımseverlik değeri üzerinden açıklamaya çalışmıştır (Topaç, Bardak, Kirişçi, Mertoğlu, 2020).

Eş Eşini Bulmayınca masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değer 'dostluk/arkadaşlık', araştırmacı tarafından görülmesi beklenen örtük değer 'dayanışma/yardımlaşma ve problem çözme'dir. Bulgulardan edinilen

bilgilere göre masal çocuklarda 'dostluk/arkadaşlık, merhamet, doğruluk, dayanışma/yardımlaşma, problem çözme, aile kavramı' değerleri konusunda farkındalık yaratmıştır. Literatür taraması sonucunda elde edilen bulgular araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Bakan (2018) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre Okul Öncesi Değerler Eğitimi Programı'nın çocuklarda saygı, iş birliği, arkadaşlık, dürüstlük, paylaşma ve sorumluluk değerlerini desteklemekte ve kazanımların edinilmesinde olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yıldırım (2019) tarafından yapılan araştırmada öğretmen ve ailelerin görüşlerine göre çocuklar sorumluluk, dostluk/arkadaşlık değerlerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dördüncü masal İmdi Dede üzerine:

Feridun Oral'ın 0-6 yaş çocuk kitaplarından 9 tanesinde Şefkat/merhamet değerine rastlanmıştır (Dilek, 2017). Sınıf öğretmenlerinin çoğu değer öğretiminde telkin ve eylem yoluyla değer öğretimi yaklaşımlarını kullandıklarını belirtmiş, merhamet değerini kazandırmak için aile iş birliği yapılması, okul ortamında yardımlaşma faaliyetlerinin yaygınlaştırılması gerektiği ve öğrencilerin kötü örneklerden uzak tutulmasının önemini belirtmiştir (Bayırlı, 2020).

İmdi Dede masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değer 'şefkat/merhamet', araştırmacı tarafından görülmesi beklenen örtük değerler 'sevgi ve çalışkanlık'tır. Bulgulardan edinilen bilgilere göre masal çocuklarda 'sevgi, çalışkanlık, merhamet' değerleri konusunda farkındalık yaratmıştır. Literatür incelendiğinde araştırma sonucuna benzer bulgulara rastlanmıştır. Gül (2019) tarafından yapılan araştırmada 4-6 yaş aralığındaki çocukların merhameti tanımlamakta zorlanmalarına rağmen merhametli olmak için neler yapılması gerektiğini ifade edebildikleri sonucuna ulaşmıştır.

Beşinci masal Altın Balta üzerine:

Türkçe olarak 2004-2015 yılları arasında basılmış olan okul öncesi çağı çocuklara dönük dürüstlük konulu 21 resimli çocuk kitabında metinler içerisinde dürüstlüğün faydası ile dürüst olmamanın zararına birbirine yakın bulgulara rastlanmıştır. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde çalışma grubundaki metinlerde 'dürüstlük ve olumlu sonuçlarından'

çok ‘dürüst olmama ve olumsuz sonuçlarına’ vurgu yaptığı sonucuna ulaşılmıştır (Öztep, 2016). Çalışkanlık değerine yönelik çocukların metaforlarında gelen olarak derslere çalışma, okul, kitap gibi kavramlar etrafında şekillendiği görülmüştür (Tatlı, Güngör Aytar, 2017).

Altın Balta masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değerler ‘dürüstlük, çalışkanlık’, araştırmacı tarafından görülmesi beklenen örtük değer ‘yardımlaşmak’tır. Bulgulardan edinilen bilgilere göre masal çocuklarda ‘paylaşma, yardımlaşma, dürüstlük, çalışkanlık, iyilik, nezaket’ değerleri konusunda farkındalık yaratmıştır. Literatür araştırmasında Şahin (2017) tarafından yapılan araştırmada hediyeleşme, beslenme/oyuncak paylaşmayı destekleyen etkinlikler vb. yardımlaşmayı destekleyen çalışmalarla çocukların bu değeri kazanmasının mümkün olduğu sonucuyla, Öztep (2016) tarafından yapılan çalışmada ise çocukların gelişim düzeylerine göre dürüst olmayan davranışı göstermek yerine dürüst davranışın örnek gösterilmesi gerektiği vurgusu da araştırma sonucu benzer niteliktedir.

Altıncı masal Tavşan ile Kirpi masalı üzerine:

Okul öncesi öğretmenleri farklılıklara saygı eğitiminin çocuğun tüm gelişim alanlarına katlı sağladığı kanısına varmıştır. Bu eğitimle birlikte çocuklarda olumlu benlik algısı ve öz değer algısının gelişimine katkı sağladığı saptanmıştır. Farklılıklara saygı eğitiminin okul öncesi eğitim programında sadece sosyal-duygusal ve bilişsel alanda yer alması saygı eğitimi konusunda yetersizlik oluşturduğunu düşündürmektedir (Üner, 2011). Okul öncesi dönemde büyük oranda gerçekleşen benlik algısının gelişiminin olumlu olması durumunda pozitif davranış eğilimini destekleyip olumsuz davranışı azaltmaktadır. Benlik algısı olumlu olan çocuklar daha hoşgörülü ve saygılı davranma eğilimindedir. Böylece diğer insanlarla daha sağlıklı iletişim kurup olumlu etkileşim içerisine girerler. Yapılan analizler sonucunda çocukların benlik algıları ve farklılıklara saygı düzeyleri arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur (Aktaş, 2020).

Tavşan ile Kirpi masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değerler ‘doğruluk, dürüstlük, saygı’, araştırmacı tarafından görülmesi beklenen örtük değer ‘adil olma’dır. Bulgulardan edinilen bilgilere göre masal çocuklarda ‘sorumluluk, nezaket, paylaşmak, sevgi, hoşgörü, dostluk’ değerleri konusunda farkındalık yaratmıştır. Literatür incelendiğinde Aral ve Kadan (2018) tarafından yapılmış araştırmada

öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerinde yer verdikleri değerlerin okul öncesi programında yer alan değerlerle paralellik gösterdiği ve en fazla sorumluluk, yardımlaşma, güven, sevgi ve hoşgörü değerlerinin yer aldığı sonucuyla, Eren (2015) tarafından yapılan öyküleştirme yöntemiyle saygı eğitimi araştırmasında öyküleme yönteminin saygı değerini kazandırmada olumlu etkileri olduğu bulgusu araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Yedinci masal Tilki ile Eşek masalı üzerine:

Ebeveyn yaşı, çocuğun cinsiyeti ve kaçıncı çocuk olduğu, yaşı teknolojik araçlarla geçirdiği süre, ebeveyn tutumu ve ebeveynin çocuğuyla ilişki durumu gibi değişkenlerine çocuğun sorumluluk davranışın arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Bülbül, 2021). Öğretmenler sorumluluk eğitimine yönelik çalışmalara sık sık yer vermektedir. Öğretmenlerin çocukların seviyelerine uygun sorumluluk verilmesi durumunda çocukların iyi düzeyde oldukları yönünde görüşleri mevcuttur. Okul öncesi eğitim programının sorumluluk eğitimi açısından yeterli olduğu ancak ailelerden kaynaklı olarak sorunlar yaşandığı belirtilmiştir (Altunok Çal, 2018).

Tilki ile Eşek masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değer 'saygı', araştırmacı tarafından görülmesi beklenen örtük değer 'dostluk'tur. Bulgulardan edinilen bilgilere göre masal çocuklarda 'sorumluluk, nezaket, çalışmak, dostluk, yardımlaşma, iyilik' değerleri konusunda farkındalık yarattığı ancak saygı değerine ilişkin bir veri elde edilmemiştir. Literatür incelendiğinde Akyol (2012) tarafından incelenen resimli çocuk kitaplarında duyarlılık, sevgi, arkadaşlık, iş birliği değerlerine yüksek oranda; alçakgönüllülük, saygı, samimiyet, dürüstlük değerlerine düşük oranda yer verilmesi bulgusu saygı ve dostluk değerlerine ilişkin araştırma sonucuyla benzer sonuçlar olduğunu göstermiştir.

Sekizinci masal Aslan ile Fare masalı üzerine:

Yardımlaşma ve paylaşma değerini içselleştirmiş olan bir çocuk topluma uyum sağlayan ve olgun bir birey olma yolunda önemli bir adım atmış olur. Okul öncesi ve okul çağında çocuğun iyi ve kötüyü ayırt edebilme kabiliyetini kazanabildiği dönemdir. Anne-babanın ve öğretmenin çocuğun davranışlarını bu yönde olumlu olarak etkileyecek çalışmalarda bulunması çocukta bu değerlerin içselleştirilmesini desteklemektedir (Şahin,

2017). Okul öncesinde drama tekniği çocuklarda istendik davranış geliştiren, beceri ve tutum kazanmalarında destek sunan ve çocuklara tecrübe ederek öğrenme fırsatı sunar. Drama etkinliklerine hem katılan hem de izleyen çocuklarda empati yeteneklerinin gelişimiyle birlikte yardımlaşma konusunda çocukların olumlu tutum geliştirdikleri görülmüştür (Göçmen, 2019). Literatür taraması yapıldığında okul öncesi dönemde alçakgönüllülük değerine ait yeterli düzeyde çalışmanın olmadığı görülmüştür.

Aslan ile Fare masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değer 'yardımlaşma'dır. Bulgulardan edinilen verilere göre masal çocuklarda 'iyilik, yardımlaşma/dayanışma, nezaket, sorumluluk, paylaşmak, arkadaşlık/dostluk, problem çözme, alçakgönüllülük, sevgi' değerleri konusunda farkındalık yarattığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde Demirci (2019) tarafından araştırmasında çocuklara değerlere ilişkin sorular sonucunda çocukların aile üyelerini sevdiği, saygı duyduğu kişilerin öğretmenleri ve arkadaşları olduğu sonucu bu değerlere ilişkin kazanımların edinildiği sonucuna ulaşılması araştırma sonucuyla benzer niteliktedir.

Dokuzuncu masal Ayşe, Fatma Kuzular masalı üzerine:

Ayşe, Fatma Kuzular masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değerler 'sorumluluk ve cesaret', araştırmacı tarafından görülmesi beklenen değer 'merhamet'tir. Bulgulardan edinilen verilere göre masal çocuklarda 'merhamet, aile birliği, dürüstlük, misafirperverlik, sorumluluk, nezaket, problem çözme, sevgi' değerleri konusunda farkındalık yarattığı görülmüştür, ancak cesaret değerine ilişkin bir veri elde edilememiştir. Literatür incelendiğinde Halat (2017)'ın yaptığı resimli hikaye kitaplarının etkileşimli kitap okuma tekniğinin sorumluluk değerine etkilerinin olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gören (2020) tarafından yapılan araştırmada ise 4-5 yaş grubu okul öncesi öğrencilerinin aldıkları drama eğitiminin merhamet ve sorumluluk davranışları kazandırılmasında olumlu etkileri olduğunu sonucu elde edilmiştir. Elde edilen veriler araştırma sonucuyla benzerlik oluşturmaktadır.

Onuncu masal Aslan, Tilki ve Geyik masalı üzerine:

Ahlaki kavramların en önemlilerinden biri de 'doğruluk'tur. Çocuğun ahlaklı bir insan olarak toplum içinde var olması, iyi bir eğitim görmesi kadar önemlidir. Çocukta doğal

olarak ortaya çıkan doğruluk duygusu çevresel faktörlerle gelişip belendikten sonra çocuktan doğruluk üzerine davranmasını beklemek gerekmektedir. Çocuğun çevresindeki öğretmen ve yetişkinlerin bu konuda çocuğa örnek olması ve çocuğu desteklemesi gerekmektedir (Uysal, 2006).

Aslan, Tilki ve Geyik masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değer 'doğruluk/dürüstlük', araştırmacı tarafından görülmesi beklenen değerler 'problem çözme ve dostluk'tur. Bulgulardan edinilen bilgilere göre masal çocuklarda ' nezaket, dostluk, paylaşmak, yardımlaşma, sevgi, sorumluluk, saygı, problem çözme' değerleri konusunda farkındalık yarattığı görülmüştür, ancak doğruluk/dürüstlük değerine ilişkin bir veri elde edilememiştir. Literatür incelendiğinde Deniz (2019)'in araştırmasında çocukların en çok dostluk/arkadaşlık en az sorumluluk değerine sahip olduğu bulgusu araştırmayla benzer sonuçlar göstermektedir.

On birinci masa Altın Yumurtlayan Tavuk masalı üzerine:

Okul öncesi dönemde yapılacak olan hoşgörü eğitiminin birbirlerine karşı saygılı davranan, çevre duyarlılığı olan, ince düşünceli insanlar yetiştirme adına büyük katkı sağlayacaktır. Bu dönemde çocukların gelişimsel özelliklerine uygun olarak hazırlanmış bir hoşgörü eğitiminin, eğitimde verimi ve kalıcılığı arttıracağı düşünülmektedir (Tatar, 2009). Feridun Oral'ın 0-6 yaş çocuk kitaplarından 7 tanesinde hoşgörü değerine rastlanmıştır (Dilek, 2017).

Altın Yumurtlayan Tavuk masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değerler 'sabır ve hoşgörü', araştırmacı tarafından görülmesi beklenen değerler 'sevgi ve çalışmak'tır. Bulgulardan edinilen bilgilere göre masal çocuklarda 'paylaşmak, doğruluk, iyilik, hoşgörü, sevgi, sorumluluk, tasarruf, merhamet, özgüven ve bağımsız düşünce' değerleri konusunda farkındalık yarattığı görülmüştür, ancak sabır değerine ilişkin bir veri elde edilememiştir. Literatür incelendiğinde Kazancı Gül (2018) tarafından yapılan araştırmada resimli çocuk kitaplarında en fazla sevgi değerine, en az bilgelik ve saygı değerine, hoşgörü değerine ise yer verilmediği sonucuna ulaşılması araştırma sonucuyla farklılık göstermektedir.

On ikinci masal Karga ile Tilki masalı üzerine:

Feridun Oral'ın 0-6 yaş çocuk kitaplarının 8 tanesinde dostluk, 4 tanesinde iyilik değerlerine rastlanmıştır (Dilek, 2017).

Kara ile Tilki masalı için Anadolu Masalları Kitapçığında yer alan ve çocuklarda görülmesi beklenen değerler 'dostluk ve iyilik'tir. Bulgulardan elde edilen bilgilere göre masal çocuklarda 'cesaret, paylaşmak, sorumluluk, dostluk, sevgi' değerleri konusunda farkındalık yarattığı görülmüş, ancak iyilik değerine ilişkin bir veri elde edilememiştir. Literatür incelendiğinde iyilik değerine ilişkin bir bulguya rastlanmamış olması sebebiyle araştırma sonucunu destekleyici bir veriye ulaşılamamıştır.

6.SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1.SONUÇ

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular ışığında ortaya çıkan sonuçlara yer verilmiştir.

Tilki ile Leylek masalında; tüm çocukların resimlerinde ve anlatımlarında masal kahramanlarından ve masalda yer alan öğelerden izler bulunmaktadır ancak Mahir, Nevfel, Raperin, Elif Naz, Elif Maya ve Roza masal sonunda söylenen 'Gökten üç elma düşmüş' tekerlemesine atıfta bulunarak elma çizdiklerini belirtmiş olmalarına rağmen değerlere ilişkin bir ifadede bulunmamışlardır. Roza kendi isteği ile iki resim yapmıştır. Çocukların çizim ve anlatımları masalla paralel olmuştur. Nevfel, Elif Maya ve Mahir'in çizim ve anlatımlarında herhangi bir değer ifadesine rastlanmamıştır. Bulgular sonucunda *paylaşmak, arkadaşlık/dostluk, misafirperverlik ve sevgi* olmak üzere 4 kök değere ulaşılmıştır. Hiçbir çocuk empati değerinde kazanıma ulaşamamıştır. Araştırma sonucunda Tilki ile Leylek masalının kök değerlerinden olan misafirperverlik değerine farkındalık kazandırma konusunda etkili olduğu ancak empati değerine farkındalık kazandırmasında yeterli etkililiğe ulaşmadığı görülmüştür.

Köpek yavrusu ile Kedi masalında*; merhamet, arkadaşlık/dostluk, sorumluluk, dayanışma, paylaşmak ve sevgi* olmak üzere 6 kök değere ulaşılmıştır. Hiçbir çocuk cesaret değerinde kazanıma ulaşamamıştır. Araştırma sonucunda Köpek Yavrusu ile Kedi masalının cesaret değerine farkındalık kazandırma konusunda yeterli etkililiğe ulaşamadığı görülmüştür.

Eş Eşini Bulmayınca masalında; *merhamet, arkadaşlık/dostluk, dayanışma/yardımlaşma, problem çözme, doğruluk, aile kavramı* olmak üzere 6 kök değere ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda Eş Eşini Bulmayınca masalının arkadaşlık/dostluk değerine farkındalık kazandırma konusunda etkili olduğu görülmüştür.

İmdi Dede masalında; *merhamet/şefkat, sevgi ve çalışmak* olmak üzere 3 kök değere ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda İmdi Dede masalının merhamet/şefkat değerine farkındalık kazandırma konusunda oldukça etkili olduğu görülmüştür.

Altın Balta masalında; *dürüstlük, paylaşma, yardımlaşma/dayanışma, iyilik, çalışkanlık, nezaket* olmak üzere 6 kök değere ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda Altın Balta masalının dürüstlük ve çalışkanlık değerlerine farkındalık kazandırma konusunda oldukça etkili olduğu görülmüştür.

Tavşan ile Kirpi masalında; *sorumluluk, paylaşmak, nezaket, sevgi, hoşgörü, dostluk, saygı* olmak üzere 7 kök değere ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda Tavşan ile Kirpi masalının doğruluk/dürüstlük, saygı değerlerine farkındalık kazandırma konusunda yeterli düzeyde etkili olmadığı görülmüştür.

Tilki ile Eşek masalında; *sorumluluk, nezaket, dostluk, yardımlaşma, iyilik, çalışmak* olmak üzere 6 kök değere ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda Tilki ile Eşek masalının saygı değerine farkındalık kazandırma konusunda yeterli düzeyde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan ile Fare masalında; *yardımlaşma/dayanışma, alçakgönüllülük, iyilik, sorumluluk, nezaket, paylaşmak, arkadaşlık/dostluk, problem çözme ve sevgi* olmak üzere 9 kök değere ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda Aslan ile Fare masalının yardımlaşma değerine farkındalık kazandırma konusunda etkili olduğu görülmüştür.

Ayşe, Fatma Kuzular masalında; *merhamet, misafirperverlik, sorumluluk, aile birliği, dürüstlük, nezaket, problem çözme ve iyilik* olmak üzere 8 kök değere ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda Ayşe, Fatma Kuzular masalının sorumluluk değerine farkındalık kazandırma konusunda etkili olduğu ancak cesaret değeri konusunda yeterli düzeyde etkili olmadığı görülmüştür.

Aslan, Tilki ve Geyik masalında; Miran'ın masal sonu tekerlemesini 'Gökten üç elma düşmüş. Biri anlatanın başına, biri dinleyenlerin başına, biri de anlamayıp dinlemeyenlerin başına.' şeklinde kendi öz düşüncesine göre değiştirmesi diğer çocukları da etkilemiş, diğer çocukların masal anlatımlarında da benzer ifadeler yer almıştır. Bulgular sonucunda *yardımlaşma, paylaşmak, dostluk, nezaket, saygı, sorumluluk ve problem çözme* olmak üzere7 kök değere ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda Aslan, Tilki ve Geyik masalının doğruluk/dürüstlük değerine farkındalık kazandırma konusunda yeterli düzeyde etkili olmadığı görülmüştür.

Altın Yumurtlayan Tavuk masalında; *paylaşmak, sorumluluk, doğruluk, hoşgörü, iyilik, sevgi, bağımsız ve özgür düşünce, özgüven, merhamet ve tasarruf* olmak üzere 11 kök değere ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda Altın yumurtlayan Tavuk masalının hoşgörü değerine farkındalık kazandırma konusunda etkili olduğu ancak sabır değerine karşı yeterli düzeyde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Karga ile Tilki masalında; *sorumluluk, paylaşmak, dostluk, sevgi, cesaret* olmak üzere 5 kök değere ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda Karga ile Tilki masalının dostluk değerine farkındalık kazandırmada etkili olduğu ancak iyilik değeri konusunda yeterli düzeyde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde, yapılan bu çalışmanın çocuklarda öznel düşüncelerini kendilerine özgü şekilde ifade ettikleri ve anlatımlar ilerledikçe ifade biçimlerinde sözcük dağarcıklarının gelişmesiyle birlikte anlatımlarında zengin sözcüklere yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların masal anlatımları sonrası resim çizimlerinde masalda yer alan öğelerini ve çizimlerini renklendirmelerini detaylandırmaları, çocuklarda ince motor becerileri ve resimle kendini ifade edebilme konusunda kazanım sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların Ayşe, Fatma Kuzular masalında kuzuların kurdun ağzından fırlaması ile Kırmızı Başlıklı Kız masalında kurdun karnının yarılması arasında benzerlik kurması her çocuğun kendi yaşantısı, iç dünyası ve bulunduğu aile ortamı vb. gibi farklılıklar sebebiyle çocukların ifadelerinde ve değerlerin yansıma biçimlerinde farklılık olabildiğini sonucuna ulaşılmıştır. Anlatılan Aslan, Tilki ve Geyik masalında Miran'ın masal sonu tekerlemesini kendi öz düşüncesine göre değiştirmesi ile diğer çocukların da Miran'ın yaptığı bu değişikliği benimseyip anlatımlarında ifade etmiş olmaları, değer öğretiminde akran eğitimi ve desteğinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar araştırmanın temel veya alt amaçları arasında yer almamasına rağmen; bu araştırmanın, çocuklarda sözcük dağarcığının artması, kendini ifade edebilme becerisinin gelişmesi, ince motor becerisi, farklı bakış açısı geliştirme, akran destekli öğrenme, ön öğrenmelerini yeni öğrendikleri bilgilerle kıyaslama becerisi konularında çocuklara örtük olarak kazanımlar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde araştırmanın temel ve alt amaçları göz önünde bulundurulduğunda çocukların dinledikleri her masaldan kendi iç dünyalarına, bulundukları çevreye, yaşamsal deneyimlerine ve dünyayı algılayış biçimlerine göre farklı farklı değerler

konusunda farkındalıklar kazandıkları görülmüştür. Çocukların yaptıkları çizimlerde masal kahramanlarına veya masalda yer alan öğelere yer verdikleri görülmüştür. Çocukların çizimlerinde yer alan öğelerin masal sonucunda çocuğun farkındalık kazandığı değerlerle paralel nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların sözel anlatımları incelendiğinde her masalda farklı değerlere ilişkin farkındalık kazandıkları ve anlatımlarında da ifade ettikleri görülmüştür. Araştırma sonucunda çocukların sözel anlatımlarında ve resim analizlerinde çocukların değerlere ilişkin kazanımları ve bu kazanımlara yer verme durumlarının araştırmanın temel ve alt amaçlara uygun olduğu görülmektedir.

0-6 yaş dönemi gelişimsel özelliklerde bir genelleme söz konusu olsa da her çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren içinde bulunduğu koşulların, öğrenme yöntemlerinin ve hızlarının değişkenlik göstermesi ve çocuğun karakter yapısının farklı olması çocuklarda bireysel farklılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireysel farklılıklar ön öğrenme ve çevresel faktörlerin etkisiyle birlikte her çocuğun algılama biçiminde de farklılıklar oluşturur. Bu nedenle çocukların her masalda birbirlerinden farklı değerlere ilişkin farkındalık kazanmış olmaları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma süresince çocukların farklı bakış açıları ve ifadeleri uygulayıcıya da değer kavramına ilişkin kazanımlar sağlamıştır. Okunan masallarda kazandırılması beklenen değerlere ek olarak çocukların ifadelerinde yer alan değerlere yer verme durumları ve yansıtma biçimleri ile uygulayıcıda yeni bakış açıları gelişmesini sağlamıştır. Değerler eğitimi konusunda çalışan eğitimci veya yetişkinlerin, değerlerin çocuklara ulaşmasını sağlayabilmesinin ön koşullu uygulayıcının değerleri içselleştirmiş olması, davranışlarıyla, ifadeleriyle, jest ve mimikleriyle çocuklara bunu yansıtmasıdır. Uygulayıcı anlatımları daha keyifli ve verimli hale getirebilecek, çalışmanın etkililiğini arttıracak araştırmalar yaparak, eğitimlere katılarak yapılan çalışma sayesinde mesleki ve kişisel gelişim yönünde olumlu kazanımlar edinmiştir. Çocukların akranları arasında yaptıkları sohbetler, masalları ilgiyle ve yoğun dikkatlerini vererek dinlemeleri masal anlatımlarını ve bununla birlikte değer öğrenimi sürecinin keyifli ve verimli olmasını sağlamıştır. Araştırmanın uygulayıcıya kazandırdığı beceriler araştırmanın amaçları arasında yer almamasına rağmen örtük bir kazanım olarak görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar incelendiğinde; araştırmanın uygulandığı dönemin Covid-19 pandemi süreci olması çocuklar üzerinde değer öğrenimi

konusunda etkili olduğunu göstermektedir. Pandemi koşulları sebebiyle çocukların yaşamı tanıma biçimleri, çevresel deneyimleri ve ön öğrenmeleri pandemi öncesi dönemde büyüyen çocuklara göre farklılaşmıştır. Pandemi sebebiyle eğitime devam eden mevcut öğrenci sayısının azalması, çocukların düzenli olarak okula devam edememiş olması, yine aynı dönemde çocukların maske ve mesafe gibi kurallara uyum sağlamaya çalışması, farklı çevre koşullarıyla, akranları ve aile dışındaki yetişkinlerle iletişimlerinin azalması gibi etkenlerin çocukların değerlere ilişkin farkındalık kazanımlarını etkilediği görülmektedir. Çocukların tüm gelişim alanlarında kazanımlar sağlamalarında, hayal dünyalarının gelişmesinde, farklı bakış açıları kazanmalarında ve kendilerini ifade edebilme becerilerinde farklı deneyimler yaşamaları, farklı çevresel etmenlerle iç içe olması, masallarla tanışmış olması ve kendini resim yoluyla ifade edebilmelerinde desteklenmeleri oldukça önemlidir. Covid-19 süreci çocukların eğitimlerini sekteye uğratmakla birlikte, deneyimlerini ve ön öğrenmelerini de olumsuz yönde etkilemiştir. Değerlerin öğrenilmesi, içselleştirilmesi ve davranış boyutuna ulaşması zaman ve çaba gerektiren bir konudur. Çocukların anlatımları ve çizimleri incelendiğinde tüm bu olumsuzluklara rağmen değer öğreniminde değer kazanımlarına ilişkin farkındalık edindikleri görülmektedir.

Masallar çocuklara değer öğretimi ve değerlerin içselleştirilmesi konusunda oldukça etkili bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu Masalları Anadolu kültürü içerisinden sözlü gelenekle günümüze aktarılmış ve günümüzde dijital ortama aktarılarak çok sayıda çocuğa ulaşmayı hedefleyen bir projedir. Anadolu masaları projesi ile özellikle okul öncesi dönem çocuklarında değerlerin aktarılması ve değerlere ilişkin kazanımlar sağlanması hedeflenmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarında anlatılan masalların etkilerini görebilmek için resim çizmeleri istenerek çocukların kendilerini özgürce ifade etmeleri ve çizimlerini anlatmaları çocuklardaki yansımaları görebilmek için etkili ve verimli bir yöntemdir. Okul öncesi eğitim dönemi çocuklarında değer yargılarının gelişmesi, değerlerin öğretilmesi gibi konularda birçok araştırma yapılmış ve etkili sonuçlara ulaşılmıştır. Anadolu Masalları projesinin 2019 yılında başladığı göz önünde bulundurulduğunda, yapılan bu çalışmanın literatüre ve projeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda masalı dinleyen çocukların değerler konusunda farkındalık kazandıkları görülmüştür ancak kazanım sağlanan değerler her zaman Anadolu Masalları Kitapçığı'nda çocuklarda görülmesi beklenen değerlerle paralel olarak ilerlememektedir.

Tilki ile Leylek masalı misafirperverlik değerine farkındalık kazandırırken, empati değerinde yeterli etkiye ulaşamamıştır. Köpek Yavrusu ile Kedi masalı cesaret değerinde yeterli etkililiğe ulaşamamıştır. Eş Eşini Bulmayınca masalı arkadaşlık/dostluk değerine farkındalık kazandırma konusunda etkili olabilmiştir. İmdi Dede masalı merhamet/şefkat değerine farkındalık kazandırma konusunda etkili olabilmiştir. Altın Balta masalı dürüstlük, çalışkanlık değerlerine farkındalık kazandırmada etkili olmuştur. Tavşan ile Kirpi masalı doğruluk/dürüstlük, saygı değerlerine farkındalık kazandırmada yeterli düzeyde etkili olamamıştır. Tilki ile Eşek masalı saygı değerine farkındalık kazandırmada etkili olamamıştır. Aslan ile Fare masalının yardımlaşma değerine farkındalık kazandırmada etkili olmuştur. Ayşe, Fatma Kuzular masalı sorumluluk değerine farkındalık kazandırmada etkili olurken, cesaret değeri konusunda etkili olamamıştır. Aslan, Tilki ve Geyik masalı doğruluk/dürüstlük değerine farkındalık kazandırmada etkili olmamıştır. Altın yumurtlayan Tavuk masalı hoşgörü değerine farkındalık kazandırmada etkili olmuşken, sabır değerine karşı etkili olamamıştır. Karga ile Tilki masalı dostluk değerine farkındalık kazandırmada etkili olabilirken, iyilik değeri konusunda etkili olamamıştır. Anlatılan 12 masaldan 4 tanesinde çocuklardan yansıyan değerler Anadolu Masalları Kitapçığı'ndaki değerlerle paralel olduğu, 5 tanesinde çocuklardan yansıyan değerler ile görülmesi beklenen değerlerin paralel olmadığı, 4 masalda ise görülmesi beklenen değerlerin kısmen çocuklara yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

6.2.ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen sonuçlara göre araştırmacılara ve masal anlatıcılarına yönelik öneriler yer almaktadır.

6.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu çalışma sosyo-ekonomik olarak orta düzeyde olan bir anaokulunda gerçekleştirilmiştir. Çalışma farklı düzeydeki anaokullarında gerçekleştirilebilir.
- Çalışma çocukların resim çizimleri ve anlatımları esas alınarak yapılmıştır. Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik farklı yöntem ve teknikler kullanılarak yeni çalışmalar yapılabilir.
- Çalışma Covid-19 pandemi döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırma pandemi koşulları sona erdiğinde tekrar yapılabilir.

6.2.2. Masal Anlatıcılarına Yönelik Öneriler

- Anlatımlar gerçekleştirilirken kazandırılması istenen değerler anlatım sırasında dinleyicilere hissettirilmeden daha baskın ifadelerle anlatılmalıdır.
- Masal anlatımları öncesinde çocukların masal ve resimli hikayelerle tanışmış olmasına önem verilmelidir.
- Masal anlatımlarında dinleyicilerin gelişim düzeylerine uygun anlatımlar gerçekleştirilmesi için ön öğrenme çalışmaları yapılmalıdır.
- Masal anlatımlarında masal başı/sonu tekerlemeleri ilgili masala uygun olmalıdır.

7.KAYNAKLAR

Acur, E. (2019). Öğretici görüşleri bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş Kur'an kurslarındaki değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Aktaş, B. (2020). Okul öncesi dönem çocukların benlik algıları ve farklılıklara saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Akyol, T. (2012). Resimli çocuk kitaplarında yer alan değerlerin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Albu, G. (2015). A comparative approach on the axiological values and options of pre-academic teachers at the beginning of the third millennium: case study. *Procediasocial and behavioral sciences, 203*,327-334.

Alpöge, G. (2018). *Okul Öncesinde Değer Eğitimi.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Altan, M. Z. (2011). Çoklu Zeka Kuramı ve Değerler Eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi,* 1(4), 53-57

Altunok Çal, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin sorumluluk eğitimine ilişkin uygulamaları ve öğrencilerin sorumlu davranma düzeyleri. Yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.

Anadolu Masalları (2019). MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (ÖYGM). Ankara.

And, M. (2003). *Meddah, Meddahlık, Meddahlar*. Ünver Oral (Ed.), Meddah Kitabı. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Ankara Üniversitesi Açık Ders: Doç. Dr. Tülin ŞENER. Ahlak Gelişimi. Ankara ü. Açık ders. [Çevirim içi: https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=40686] Erişim tarihi: 15 Mart 2021.

Aral, N. & Kadan, G. (2018). Okul öncesi Eğitim programının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 2*(1), 113-131.

Arıcı, A. F. (2016). Estetik değerler oluşturmada masalların rolü: Türk masalları örneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(2).

Arslan, A. & Ulusoy, K. (2014). Farklı yönleriyle değerler eğitimi. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), Değerli Bir Kavram Olarak 'Değerler ve Değerler Eğitimi' (s. 2-7). Ankara: Pegem Akademi.

Artur, K. (2004). *Okul öncesinde resim eğitimi.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Asar, H. (2019). Okul öncesi değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyum ve değer düzeyleri üzerine etkisi. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Asutay, H. (2013). Çocuk yazınının fantastik dünyası: Masallar. *Türk Araştırmaları Dergisi, 8*(13), 265-278.

Bakan, T. (2018). Değerler eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların değer kazanımı üzerine etkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Balkan, T. (2018). Değerler eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların değer kazanımı üzerine etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Başal, A. H. (2007). *Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim?.* İstanbul: Morpa Yayınevi.

Bayırlı, H. (2020). Merhamet değeri: Sınıf öğretmenlerinin görüşleri ve etkinlik örnekleri. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi, 9*(2), 468-493.

Bulach, C. R. & Butler, J. D. (2002). The occurence of behaviors associated with sitxteen character values. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development, 42*(2), 200-214.

Bostan, Y. (2014). Çocukta değer bilinci ve karakter eğitimi. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2014*(2), 106-112.

Bülbül, O. (2021). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların sorumluluk davranışlarına ebeveynler arası uyumun etkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.

Büyükbakkal, B. (2019). Okul öncesi dönemde olan çocukların ahlaki gelişimlerinin resim analizi ile incelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Büyükkazaz Öztürk, E. (2019). Okul öncesi çocuk gelişiminde sanat eğitiminin yeri ve önemi. Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi, Trabzon.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2019). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (26. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Cengiz, Ş. (2016). 3-6 yaş çocuklarına yönelik hazırlanan hikâye ve masal kitaplarındaki değerlerin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi, Uşak.

Cevherli, K. (2014). Okul öncesinde değerler eğitimi: Boğaziçi eğitim modeli. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Çankırılı, A. (2018). *Çocuk Resimlerinin Dili* (7. Baskı). İstanbul: Uğurböceği Yayınları.

Çeçen, F. (2018). Çocuğun gelişimsel basamaklarına göre figürleri ele alma biçimleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5*(10), 60-83.

Çetin Korkmaz, M. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.

Çın, A. (2021). İlk Çocukluk Döneminde Ahlak Eğitimi. *İlmi Araştırmalar Dergisi, 13*(1), 545-562.

Demirci, Z. (2019). Okul öncesi öğrencilerinin değer algıları ile annelerinin aile görüşleri üzerine nitel bir çalışma. Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Deniz, S. (2019). Okul öncesi eğitim çağındaki çocukların değer düzeylerine ilişkin anne-baba ve öğretmen görüşleri. Yüksek lisans tezi, Siirt Üniversitesi, Siirt.

Dilek, A. (2017). Feridun Oral'ın resimli hikaye kitaplarındaki değerlerin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi, 15*(33), 61-86.

Dirican, R. (2013). 3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikaye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Erdiller, B. Z. (2014). *Erken Çocukluk Eğitimi.* Ankara: Pegem Yayıncılık.

Eren, E. (2018). Okul öncesinde değerler eğitiminin program, öğretmen ve aile görüşleri açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Eren, S. (2015). Öyküleştirme yöntemine dayalı eğitimin beş yaş çocuklarında farklılıklara saygı kazanımına etkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Erikli, S. (2016). Okul öncesi çocukları için bir değerler eğitimi programının geliştirilmesi ve uygulanması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Erkuş, S. (2012). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Fırat, H. (2012). Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan masal ve öykü kitaplarının korku ve şiddet öğeleri açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Üniversitesi, Çanakkale.

Fidan Dal, Z. (2018). Okul Öncesi Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi (Okul öncesi öğretmenleri üzerinde bir inceleme). Yüksek lisans tezi, İstanbul üniversitesi, İstanbul.

Fixler, B. (2000). A caring and sharing environment helps teach values in kernergarten students. Master's thesis, Saint Xavier University, Chicago.

Göçmen, F. (2019). Okul öncesi çocuklarda dramayla ahlak eğitimi: Yardımlaşma. Doktora Tezi.

Gönen, Z. (2020). Erken çocukluk döneminde doğruluk, empati, merhamet, adalet ve sorumluluk davranışlarının kazandırılmasında duygusal zekanın etkisi. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Gül, G., Mintaş, S., Engür, D. (2020). Şarkılarla değerler eğitiminin okul öncesi çocukların farkındalık düzeyine etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi, 18*(39), 9-31.

Gül, T. (2019). 4-6 yaş dönemi çocuklarda merhamet eğitimi. Yüksek lisans tezi Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Gültekin, M. (2010), Tataristan masalları Üzerine Bir İnceleme. Doktora Tezi.

Gürkan, T. (2019). Neden okul öncesi eğitim? *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,* 15(2), 215 – 219.

Halat, A. A. (2017). 5-6 yaş grubu çocuklara paylaşma, iş birliği ve sorumluluk değerlerinin kazandırılmasında etkileşimli kitap okuma tekniğinin etkililiğinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Halmatov, S. (2020). *Çocuk Resimleri Analizi ve Psikolojik Resim Testleri.* Ankara: Pegem Akademi.

Helimoğlu, M. (2013). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri.* Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.

Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5*(3), 463-475

Kazancı Gül, M. (2018). 5-6 yaş grubu çocuklar için Türkçe yazılmış resimli çocuk kitaplarında değer analizi. Yüksek lisans tezi, İstanbul.

Kızılçelik, S. ve Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*. Ankara: Atilla Yayıncılık.

Koca, A. (2020). 60-72 aylık okul öncesi çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile empati becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Korucu, S. (2019). Beyşehir masalları üzerine bir inceleme. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Koç, Z. Ve Radmard, S. (2017). Masal kitaplarının 5-6 yaş grubu okul öncesi eğitim çocuklarının gelişimi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri. *Anadolu Bil Meslek Yüksek Okul Dergisi, 45, 165-182.*

Koç, Z. (2016). Masal kitaplarının 5-6 yaş grubu okul öncesi çocuklarının gelişimi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri. Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 7*(4), 2698-2720.

Kösteloğlu, Z. (2020). Okul öncesi dünya çocuk edebiyatında empati olgusunun karşılaştırılması. Doktora Tezi.

Kuru Turaşlı, N. (2007). Okul öncesi eğitime giriş. okul öncesi eğitimin tanımı kapsamı ve önemi (Editör: Haktanır, G.). Ankara: Anı Yayıncılık.

Kus, Z. (1992). *Açıl Susam Açıl*. İstanbul: Erdem Yayınları.

Kuzu, K. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri ve bu görüşlerin sınıf içi uygulamalara yansıması. Yüksek lisans tezi, Uludağ üniversitesi, Bursa.

MEB (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı. Ankara.

MEB 14. Milli Eğitim Şurası Kararları. Ankara, 1993. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165401_14_sura.pdf Erişim Tarihi: 15 Mart 2021.

MEB 18. Milli Eğitim Şurası Kararları. Ankara, 2010. https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 Erişim Tarihi: 18 Mart 2021.

MEB 19. Milli Eğitim Şurası Kararları. Ankara, 2014. https://ttkb.meb.gov.tr/www/gecmisten-gunumuze-mill-egitim-sralari/icerik/328 Erişim Tarihi: 18 Mart 2021.

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi ([MEGEP] 2009): Çocuğun Gelişimi. Ankara.

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi ([MEGEP] 2016): Okul Öncesi Eğitim Programı. Ankara.

MEB, (2013). Değerler eğitimi yönergesi. [Çevirim içi: http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/10/05/743046/dosyalar/2013_02/24015229_deerlereitimiynergesi.pdf] Erişim tarihi: 13 Şubat 2021.

Moran, B. (2012). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri (22. Baskı).* İstanbul: İletişim Yayınları.

Ogelman, H. G. & Erten Sarıkaya, H. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29,* 81-100.

Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk Edebiyatı.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk Edebiyatı* (10. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Oğuz, M. Ö. (2008). *Masallar.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Eserleri.

Oktay, A. (2007). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem.* İstanbul: Epsilon Yayınları.

Oruç, Ş. (2020). Masal ve Hikaye Anlatıcılığı El Kitabı.

Oruç, Ş. & Çağır, S. (2020). Masal anlatıcılarına göre masal anlatıcılarında olması gereken özellikler. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(2), 707-723.

Ozan Demir, Y. (2009). Çocuk masallarında kişilerarası çatışma çözme süreci. yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Önkol, A. (2015). Fatma Önkol'un masal anlatıcılığı ve masalların anlatıcı-dinleyici ve anlatım ortamı açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Örge Onuk, E. (2012). Adapazarı merkez ilçesindeki okul öncesi kurumlarında okutulan masalların söz varlığının 6 yaş çocukları düzeyine uygunluğu (Sakarya ili örneği). Yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Özer, D. (2019). Keloğlan masallarının değer aktarımı açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Öztep, C. (2016). Okul öncesi çağı çocuklarına dönük hazırlanmış dürüstlük konulu öykülerin içerik analizi. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Parmaksız, A. (2020). *Freud Bana Masal Anlatsa* (3. Baskı). İstanbul: Bilge Yayıncılık.

Sakaoğlu, S. (2016). *Masal Araştırmaları* (7. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Saltık, O. (2016). Derlenmiş masallar ile kurgulanmış masalların çocuğa göreliği. Doktora Tezi.

Sarıtaş, S. (2009). Halk anlatılarında hayat hikayesi unsuru. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* (40), 171-178.

Sayar, E. (2009). Samsun ili ve çevresinde anlatılan masalların çocuk eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Senek, S. (2018). Aytül Akal'ın Masallarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Sever, S. (2010). *Çocuk ve Edebiyat.* Ankara: Tudem Yayıncılık.

Sever, S. & Karagül, S. (2017). *Uluslararası Türk masal dünyası ve doğumunun 100. yılında Oğuz TANSEL Sempozyumu, (20-21 Ekim 2016).* Ankara.

Sokolov, Y. M. (2009). *Folkor: Tarik ve Kuram* (Çev: Yerke Özer). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Sondergaard, E., & Reventlow, S. (2019). Drawing as a Facilitating Approach When Conducting Research Among Children. *International Journal of Qualitative Methods*.

Şahin, Y. (2017). Okul öncesi çocuklarda değerler eğitimi kapsamında yardımlaşma ve paylaşma değerleri. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Şeref, G. (2008). Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik masal kitaplarındaki illüstrasyonların incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Tatar, A. F., (2009). Okul öncesi eğitiminde (5-6 yaş) hoşgörü eğitimi. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Tatlı, S., Güngör Aytar, F. A. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının değerlere ilişkin algıları ve bunları ifade etme biçimlerinin incelenmesi. *Türküye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 21*(2), 331-354.

TDK, (2021) Güncel Türkçe sözlük. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr] Erişim Tarihi: 13 Şubat 2021.

TDK, (2022) Güncel Türkçe sözlük. [Çevrim-içi: http://www.tdk.gov.tr] Erişim Tarihi: 11 Nisan 2022.

Tezelli, S. (2020). *Resimlerle Çocuk Psikolojisi* (3. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Topaç, N., Bardak, M., Kirişçi, M., Mertoğlu, E. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının değer kavramlarını tanımlamalarının incelenmesi: Nitel bir çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi, 18*(39), 447-487.

Topbaş, A. (2015). Sema MARAŞLI'nın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Topçam, S. (2019). Masal anlatıcılığı ve günümüz masal anlatıcılığında hazırlanma süreçleri. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Turgut, Y. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. A. Tanrıöğen (Ed.), Verilerin kaydedilmesi, analizi, yorumlanması: Nicel ve nitel (s. 192-248). Ankara: Anı Yayıncılık.

TTKB, (2018). *Müfredatta Yenilik ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine* (17 Temmuz 2018). Ankara.

Uysal, A. (2006). Okul öncesi dönemde çocuğa doğruluk kavramının kazandırılması ve din eğitimi ile ilişkisi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Uzun, R. (2009). Konya ili Seydişehir ilçesi ve çevresinde anlatılan masalların çocuk eğitimine katkısı. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Ülavere, P., Veisson, M. (2015). Values and values education in Estonian preschool child care institütions. *Journal of Teacher for Sustainability, 17*(2), 108-124.

Üner, E. (2011). Okul öncesi eğitim programındaki 36-72 aylık çocuklara farklılıklara saygı eğitimi kazandırmanın öğretmen görüşleri doğrultunda değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Yavuzer, H. (1999). *Çocuk psikolojisi* (18.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2005). *Resimleriyle Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2013). *Resimleriyle Çocuk* (17. Baskı.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2017). *Resimleriyle Çocuk Resimleriyle Çocuğu Tanıma* (21. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, A. (2018). 6 yaş okul öncesi çocuklarına yönelik cesaret temelli değerler eğitimi uygulamalarının etkililiği. Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Yıldırım, A. (2019). Öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi dönemde çocukların sahip olduğu değerler ile değerler eğitiminde okul aile iş birliğinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi ,Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yılmaz, A. (2012). Çocuk Eğitiminde Masalın Yeri (Binbir Gece Masalları Örneği). *SDÜ fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25,* 299-306.

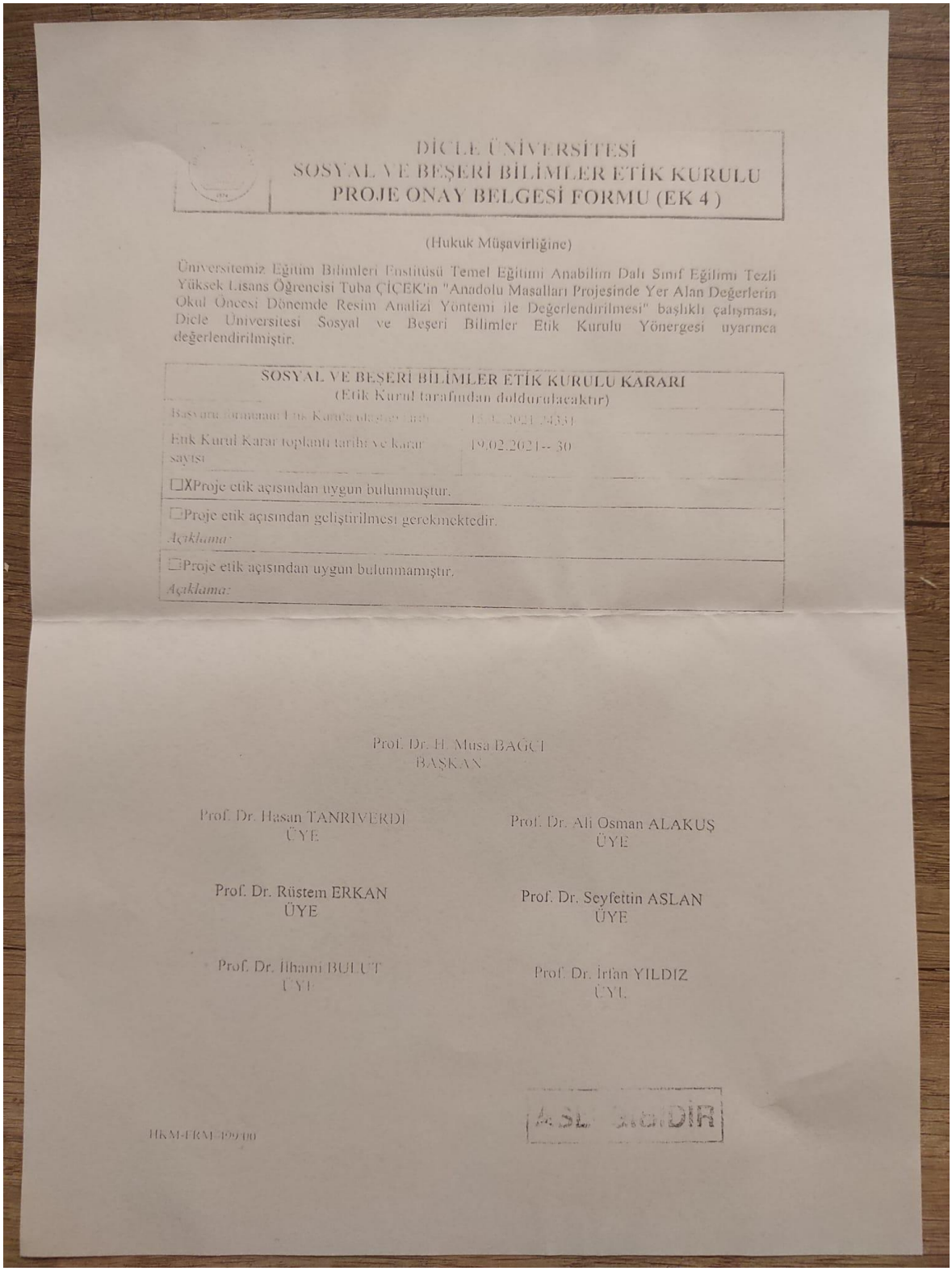
Yılmaz, A. (2017). okul öncesi dönem çocuklarında imgelem gücü ve masal kitabı illüstrasyonları. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

Yukay Yüksel, M., Canel, N., Mutlu, N., Yılmaz, S. & Çap, E. (2015). Okul öncesi çağdaki çocukların "iyi" ve " kötü" kavram algılarının resim analizi yöntemiyle incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi, 13*(29), 271-303.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973. Ankara.

8.EKLER

EK-1: ETİK KOMİSYONU ONAY BİLDİRİMİ:

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
PROJE ONAY BELGESİ FORMU (EK 4)

(Hukuk Müşavirliğine)

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitimi Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Tuba ÇİÇEK'in "Anadolu Masalları Projesinde Yer Alan Değerlerin Okul Öncesi Dönemde Resim Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi" başlıklı çalışması, Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Yönergesi uyarınca değerlendirilmiştir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU KARARI (Etik Kurul tarafından doldurulacaktır)	
Başvuru formunun Etik Kurula ulaştığı tarih	15.2.2021 24331
Etik Kurul Karar toplantı tarihi ve karar sayısı	19.02.2021-- 30
☒Proje etik açısından uygun bulunmuştur.	
☐Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir. *Açıklama:*	
☐Proje etik açısından uygun bulunmamıştır. *Açıklama:*	

Prof. Dr. H. Musa BAĞCI
BAŞKAN

Prof. Dr. Hasan TANRIVERDİ
ÜYE

Prof. Dr. Ali Osman ALAKUŞ
ÜYE

Prof. Dr. Rüstem ERKAN
ÜYE

Prof. Dr. Seyfettin ASLAN
ÜYE

Prof. Dr. İlhami BULUT
ÜYE

Prof. Dr. İrfan YILDIZ
ÜYE

HKM-FRM-199/00

ASLI [illegible]DİR

Evrak Tarih ve Sayısı: 03/03/2021-34674

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-14679147-663.05-34674
Konu : İnceleme (Projenin Değerlendirilmesi)

Sayın Tuba ÇİÇEK
DİCLEKENT MAH.264 SK.ATAŞLAR SERHAT EVLERİ SİT.C/BLOK DAİRE:8
KAYAPINAR/DİYARBAKIR

"Anadolu Masalları Projesinde Yer Alan Değerlerin Okul Öncesi Dönemde Resim Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmanız Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Çalışma ve Yayın Etiği Yönergesi uyarınca Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı tarafından değerlendirilmiş olup söz konusu çalışmanın bilimsel etik açısından uygun olduğuna ilişkin Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı kararı Üniversitemiz Rektörlük Makamının 24.02.2021 tarih ve 28504 sayılı Olur'u ile uygun görülmüştür.

Bilgilerini rica ederim.

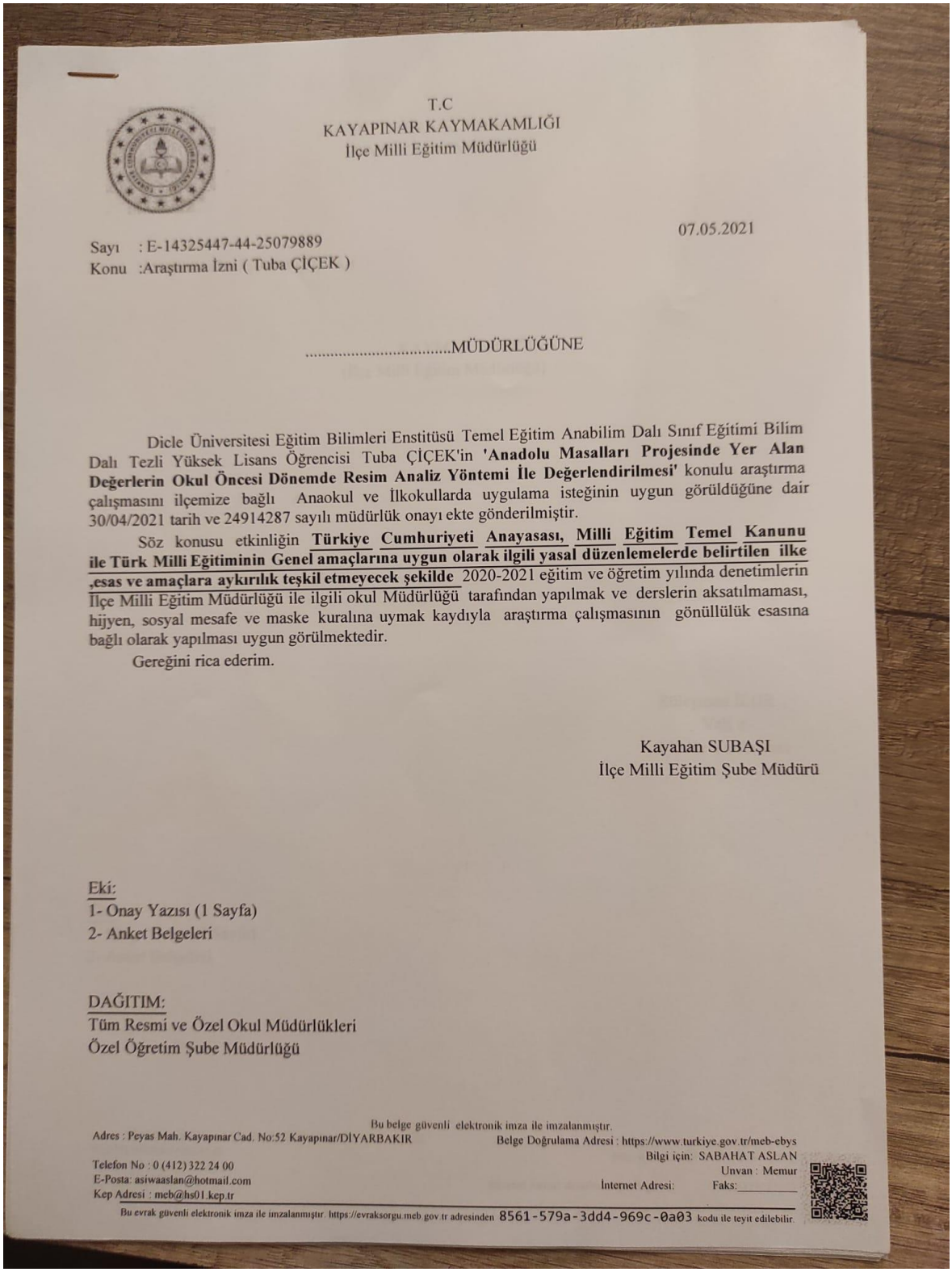
Av. Rengin AVCI
Hukuk Müşaviri V.

Ek: İlgili Belgeler(1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu :BELM6HRLT Pin Kodu :47432 Belge Takip Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/dicle-universitesi-ebys
Adres:Dicle Üniversitesi Rektörlüğü, 21280-Diyarbakır
Telefon:+90 412 241 10 00 Faks:+90 412 241 10 56
e-Posta:gensek@dicle.edu.tr Elektronik Ağ:http://www.dicle.edu.tr
Kep Adresi: dicleuniversitesi@hs01.kep.tr
Bilgi için: Erkan Seyrek
Unvanı: Büro Personeli
Tel No: 2237

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-2: MEB ARAŞTIRMA İZİN FORMU:

T.C
KAYAPINAR KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

07.05.2021

Sayı : E-14325447-44-25079889
Konu :Araştırma İzni (Tuba ÇİÇEK)

.....MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Tuba ÇİÇEK'in **'Anadolu Masalları Projesinde Yer Alan Değerlerin Okul Öncesi Dönemde Resim Analiz Yöntemi İle Değerlendirilmesi'** konulu araştırma çalışmasını ilçemize bağlı Anaokul ve İlkokullarda uygulama isteğinin uygun görüldüğüne dair 30/04/2021 tarih ve 24914287 sayılı müdürlük onayı ekte gönderilmiştir.

Söz konusu etkinliğin **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin Genel amaçlarına uygun olarak ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke ,esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde** 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında denetimlerin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile ilgili okul Müdürlüğü tarafından yapılmak ve derslerin aksatılmaması, hijyen, sosyal mesafe ve maske kuralına uymak kaydıyla araştırma çalışmasının gönüllülük esasına bağlı olarak yapılması uygun görülmektedir.

Gereğini rica ederim.

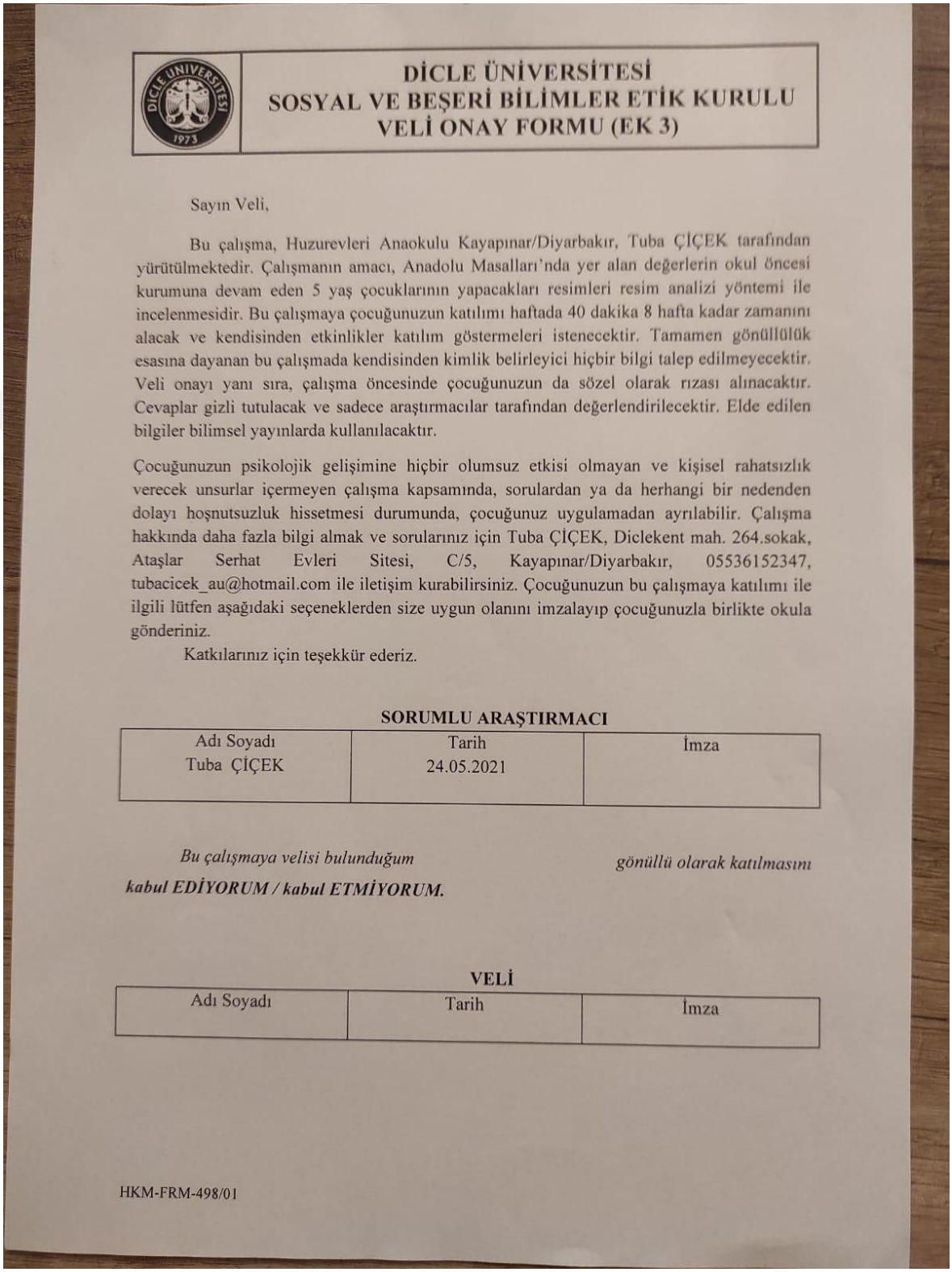
Kayahan SUBAŞI
İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü

Ekİ:
1- Onay Yazısı (1 Sayfa)
2- Anket Belgeleri

DAĞITIM:
Tüm Resmi ve Özel Okul Müdürlükleri
Özel Öğretim Şube Müdürlüğü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Peyas Mah. Kayapınar Cad. No:52 Kayapınar/DİYARBAKIR
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys
Bilgi için: SABAHAT ASLAN
Unvan : Memur
Telefon No : 0 (412) 322 24 00
E-Posta: asiwaaslan@hotmail.com
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
İnternet Adresi:
Faks:
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 8561-579a-3dd4-969c-0a03 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3: VELİ ONAY FORMU:

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
VELİ ONAY FORMU (EK 3)

Sayın Veli,

Bu çalışma, Huzurevleri Anaokulu Kayapınar/Diyarbakır, Tuba ÇİÇEK tarafından yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, Anadolu Masalları'nda yer alan değerlerin okul öncesi kurumuna devam eden 5 yaş çocuklarının yapacakları resimleri resim analizi yöntemi ile incelenmesidir. Bu çalışmaya çocuğunuzun katılımı haftada 40 dakika 8 hafta kadar zamanını alacak ve kendisinden etkinlikler katılım göstermeleri istenecektir. Tamamen gönüllülük esasına dayanan bu çalışmada kendisinden kimlik belirleyici hiçbir bilgi talep edilmeyecektir. Veli onayı yanı sıra, çalışma öncesinde çocuğunuzun da sözel olarak rızası alınacaktır. Cevaplar gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Elde edilen bilgiler bilimsel yayınlarda kullanılacaktır.

Çocuğunuzun psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayan ve kişisel rahatsızlık verecek unsurlar içermeyen çalışma kapsamında, sorulardan ya da herhangi bir nedenden dolayı hoşnutsuzluk hissetmesi durumunda, çocuğunuz uygulamadan ayrılabilir. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Tuba ÇİÇEK, Diclekent mah. 264.sokak, Ataşlar Serhat Evleri Sitesi, C/5, Kayapınar/Diyarbakır, 05536152347, tubacicek_au@hotmail.com ile iletişim kurabilirsiniz. Çocuğunuzun bu çalışmaya katılımı ile ilgili lütfen aşağıdaki seçeneklerden size uygun olanını imzalayıp çocuğunuzla birlikte okula gönderiniz.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

SORUMLU ARAŞTIRMACI

Adı Soyadı	Tarih	İmza
Tuba ÇİÇEK	24.05.2021	

Bu çalışmaya velisi bulunduğum ***gönüllü olarak katılmasını***
kabul EDİYORUM / kabul ETMİYORUM.

VELİ

Adı Soyadı	Tarih	İmza

HKM-FRM-498/01

EK-4: ÇOCUK RESİMLERİNDEN ÖRNEKLER ve MASAL ANLATIMINDAN FOTOĞRAFLAR:

9.ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler: Tuba ÇİÇEK

Yabancı Dil: İngilizce

Öğrenim:

Lise: 2003 – 2007 Diyarbakır Anadolu Öğretmen Lisesi

Lisans: 2008 – 2012 Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği

İş Deneyimi:

2012 – 2013 Gaziantep Özel Eğitim Uygulama Merkezi 1. Kademe

2013 – 2014 Gaziantep Fehime-Osman Pekmezci Anaokulu

2014 – 2017 Diyarbakır Çubuklu İlkokulu

2017 – 2020 Diyarbakır Bağpınar İlkokulu

2020 – 2021 Diyarbakır Huzurevleri Anaokulu